

AOPK ČR
ROČENKA 2017
www.nature.cz

ROČENKA 2017 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

**ROČENKA
2017**

Agentura ochrany
přírody a krajiny ČR

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Ročenka AOPK ČR 2017. – 1. vydání. – Praha : Agentura ochrany přírody a krajiny České republiky, 2018

ISBN 978-80-7620-002-9 (brožováno)

502.14:061 * 502.17 * (437.3) * (058)

- Agentura ochrany přírody a krajiny ČR
- 21. století
- 2001-2020
- ekologické instituce a organizace – Česko – 21. století
- ochrana přírody – Česko
- ročenky

502 - Životní prostředí a jeho ochrana [2]

Hlaváček jarní, foto Zdeněk Myslík

Obsah

Seznam boxů	5
Slovo ředitele	7
1. O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR	9
2. Ochrana přírody a krajiny	11
2.1. Výkon, metodika a podpora státní správy	11
2.2. Územní ochrana přírody	11
2.3. Památné stromy	16
2.4. Druhová ochrana přírody	17
2.5. Ochrana krajiny	25
2.6. Ochrana neživé přírody	29
3. Péče o přírodu a krajinu	33
3.1. Metodické zajištění péče o přírodu a krajinu	33
3.2. Péče o chráněná území ve správě AOPK ČR	33
3.3. Administrace dotačních programů v oblasti péče o přírodu a krajinu	43
4. Monitoring biodiverzity	49
4.1. Sledování stavu biotopů	49
4.2. Sledování stavu druhů	54
4.3. Červené seznamy	60
4.4. Hodnocení péče o přírodu a krajinu	60
4.5. Hodnocení ekosystémových služeb	60
5. Správa a poskytování dat	63
5.1. Ústřední seznam ochrany přírody	63
5.2. Informační systém ochrany přírody	64
5.3. Poskytování informací a dat	64
6. Práce s veřejností	69
6.1. Média	69
6.2. Publikační činnost	69
6.3. Akce pro veřejnost a osvětové materiály	70
6.4. Odborné semináře a konference	70
6.5. Knihovna AOPK ČR	70
6.6. Návštěvnická infrastruktura v chráněných územích	70
6.7. Stráž přírody	71
6.8. Monitoring návštěvnosti	71
6.9. Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO	76
7. Mezinárodní spolupráce	79
7.1. Mezinárodní závazky	79
7.2. Vědecký orgán CITES	80
8. Hospodaření a provoz	85
8.1. Rozpočet AOPK ČR	85
8.2. Veřejné zakázky	85
8.3. Personální zajištění	89
8.4. Správa majetku a materiálně - technické zajištění	87
Rada AOPK ČR	91
Organizační schéma AOPK ČR	92
Kontakty	94
Územní působnost regionálních pracovišť AOPK ČR	96
Seznam zkratk	97

Rybník Láska na Třeboňsku, foto Jan Watzek

Seznam boxů

Vybrané aktivity prezentované v ročence jsou představené také na příkladech formou stránkových boxů:

1	Plán péče o CHKO Třeboňsko na období 2018–2027	14
2	Dvě nová chráněná území v CHKO Slavkovský les	15
3	Odborné konzilium u Klokočovské lípy v CHKO Železné hory	18
4	Vývoj populace hnědáka osikového v přírodní rezervaci Dománovický les	19
5	Početnost hvozdíku písečného českého na nově upravených plochách se zvyšuje	22
6	Příprava záchranného programu pro snědek pyrenejský kulatoplodý	23
7	Masarykovo zdymadlo ve Střekově – studie proveditelnosti migračního zprůchodnění	26
8	Likvidace raka mramorového v Praze na Proseku jako vybraného druhu v systému včasného varování	27
9	Preventivní hodnocení krajinného rázu CHKO Český kras	28
10	Ochrana technických objektů rybníků před bobrem	36
11	Ochrana jedle před poškozením zvěří v masivech Smrku a Kněhyně v CHKO Beskydy	38
12	Podpora managementového plánování a biodiverzity horských biotopů v oblasti Pradědu	39
13	Umožnění meandrování řeky v národní přírodní rezervaci Ramena řeky Moravy	40
14	Obnovní management území národního významu na jižní Moravě	41
15	Údržba částí ochranných pásem maloplošných zvláště chráněných území úhorováním	42
16	Aktualizace vrstvy mapování biotopů v roce 2017 ve Žďárských vrších	52
17	Mečík bahenní v národní přírodní památce Slatinná louka u Velenky	53
18	Zhodnocení mobilního monitoringu obojživelníků a plazů v Poodří	59
19	Česká cena za architekturu a ochrana krajinného rázu	72
20	Přírodní rezervace a naučná stezka Smraďoch	73
21	Plánované domy přírody	74
22	Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO Beskydy	75
23	Implementace vybraných opatření plánu péče pro CHKO Tušsko v Gruzii	82

Rosnatka anglická, rašeliniště Hovizna na Třeboňsku, foto Dana Turoňová

Slovo ředitele

Milé čtenářky, milí čtenáři, kolegyně a kolegové,

dostáváte do rukou přehledně zpracovanou ročenku Agentury ochrany přírody a krajiny ČR, která Vás provede souhrnně i příkladně našimi aktivitami v roce 2017.

To, že naše instituce spravuje 24 chráněných krajinných oblastí, 222 národních přírodních rezervací a národních přírodních památek a k tomu 547 přírodních rezervací a přírodních památek, je celkem známo. Na fakt, že to také znamená přípravu, projednání a implementaci téměř 800 plánů péče, se už trochu zapomíná. Každoročně musí tak být připraveno 50 až 100 těchto dokumentů pro území plošně pokrývající více než ¾ všech chráněných území České republiky.

Vloni pokračovali vci v návratu do naší země, což je dobrá zpráva, ale také výzva. Domnívám se, že tento fenomén nepodceňujeme a snažíme se o otevřenou komunikaci s klíčovými partnery, jako jsou farmáři, myslivci, vědci a zástupci neziskových organizací. To, že se pro zemědělce podařilo najít finanční zdroj na podporu preventivních opatření na zabezpečení stád, je výsledek především našeho úsilí.

V roce 2017 se nám také podařilo výrazně podnit podávání žádostí do Operačního programu Životní prostředí v ose 4, zejména na zlepšení vodního režimu v krajině a ochranu biodiverzity. Souhrnně bylo vyhodnoceno 660 projektů za 1,5 mld. Kč.

Z odborných aktivit bych zde vyzdvihl pokračování mravenčí práce na monitoringu druhů a stanovišť a naplňování nálezové databáze, která díky nové porci 3, 13 mil. položek překonala celkový objem 21 mil. a patří k nejkvalitnějším v Evropě. To, že jsme v této oblasti na dobré úrovni, dokládá i ocenění za rozvoj a aplikaci mapových služeb v souladu s evropskou směrnicí INSPIRE, které naše organizace v roce 2017 obdržela v Štrasburku.

V oblasti ochrany krajinného rázu a posuzování zástavby v krajině jsme se snažili o zlepšení predikovatelnosti a srozumitelnosti našich přístupů. Mimo jiné jsme začali spolupracovat s Českou komorou architektů a podílíme se na každoroční akci Česká cena za architekturu. Zde je vyhlášována i zvláštní cena AOPK ČR za architektonické řešení reflektující krajině a přírodní prostředí.

V roce 2017 jsme spolu s Českou zemědělskou univerzitou, Fakultou životního prostředí, uspořádali další konferenci, tentokrát zaměřenou na význam lesů s vysokou ekologickou stabilitou v krajině, které se zúčastnilo přes 300 lidí. S ohledem na vývoj kůrovcové kalamity v smrkových lesích a další problémy našeho lesního hospodaření ve vztahu k biodiverzitě bylo načasování tohoto tématu zcela na místě.

V oblasti provozní a personální jsme stále naráželi na drastické snížení mzdových i provozních prostředků provedené už před relativně dávnou dobou. Část problémů jsme řešili aspoň časově omezenými projekty hrazenými z evropských fondů.

Ochrana přírody a krajiny se už dávno nedá opírat pouze o emocionální stránku věci, ale je to sofistikovaná a multiborová disciplína, která na každého profesionálního ochránáře přírody klade vysoké nároky. Chtěl tady proto poděkovat všem v oboru působícím pracovníkům, ať už jsou z naší organizace, Ministerstva životního prostředí či dalších kooperujících subjektů.

František Pelc

1. O Agentuře ochrany přírody a krajiny ČR

Pavel Pešout, Karolína Šulová

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (AOPK ČR) je organizační složkou státu. Je zřízena s účinností od 1. 1. 2015 zákonem č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, v platném znění. Je správním úřadem ve smyslu čl. 79 odst. 1 ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústavy České republiky. Její územní působnost se vztahuje na celou Českou republiku. Sídlem AOPK ČR je Praha a v jejím čele stojí ředitel.

AOPK ČR obsahově i právními vztahy navazuje na instituce státní ochrany přírody dříve ustavované příslušnými ministerstvy: SÚPPOP (1958 - 1990), ČÚOP (1990 - 1995), SCHKO, resp. SOP (1995 - 2004), AOPK ČR (1995 - 2015).

AOPK ČR se dělí na tyto organizační útvary:

- sekce, v jejichž čele stojí ředitelé sekcí;
- odbory, v jejichž čele stojí ředitelé odborů. Regionální pracoviště jsou na úrovni odborů, v jejich čele stojí ředitel regionálního pracoviště;
- oddělení, v jejichž čele stojí vedoucí oddělení;

Poradním orgánem ředitele je Rada AOPK ČR. Byla ustanovena s cílem otevřít profesionální ochranu přírody zainteresované veřejnosti z řad uznávaných osobností zejména z oblasti vědy, zákonodárců, veřejné správy a neziskového sektoru. Rada diskutuje strategická rozhodnutí AOPK ČR a přináší podněty k činnosti AOPK ČR, je platformou pro výměnu názorů, znalostí a zkušeností. Členství v Radě je čestné, bez nároku na odměnu. Seznam jejích členů je uveden v příloze této ročenky.

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR je zapsána do II. oddílu seznamu znaleckých ústavů podle § 21 odst. 3 zákona č. 36/1967 Sb. V roce 2017 vydala z pozice znaleckého ústavu celkem tři znalecké posudky, z toho dva v oblasti ochrany dřevin rostoucích mimo les a jeden v oblasti zvláštní územní ochrany.

VIZE AOPK ČR

Příroda a krajina dlouhodobě v příznivém stavu, přispívající ke kvalitnímu životu obyvatel České republiky.

POSLÁNÍ AOPK ČR

Posláním AOPK ČR je uchovat přírodu a krajinu České republiky - součást našeho společného dědictví. Tuto veřejnou službu naplňujeme pestrou škálou činností:

- Sledujeme stav biodiverzity a krajiny na území celé České republiky. Spolupracujeme s akademickými pracovišti na výzkumu. Získaná data spravujeme v náleзовé databázi a poskytujeme je zdarma veřejnosti.
- Výsledky sledování a výzkumu interpretujeme a využíváme v druhové ochraně, při správě chráněných území a v dalších činnostech.
- Spravujeme 24 chráněných krajinných oblastí a 800 národních přírodních rezervací, národních přírodních památek a dalších zvláště chráněných území, o tato území také pečujeme s cílem zachovat a zlepšit stav zdejších předmětů ochrany. Péči plánujeme zpravidla na dobu deseti let.
- Chráníme ohrožené druhy. Pro neohroženější rostliny a živočichy zpracováváme a realizujeme záchranné programy a regionální akční plány na území celé České republiky.
- Provozujeme Ústřední seznam ochrany přírody a Informační systém ochrany přírody, poskytujeme data a odbornou podporu veřejné správě.
- Pomáháme zlepšovat stav krajiny v České republice vytvářením oborových metodik a standardů. Administrujeme, nebo se podílíme na administraci dotačních programů, ze kterých je podporována realizace praktických opatření v krajině (zlepšování druhové skladby a prostorové struktury lesů, vodního režimu, revitalizace toků, zajišťování péče o ohrožené biotopy a druhy, obnova nelesní a intravilánové zeleně).
- Ukazujeme krásy přírody veřejnosti v médiích, ale zejména přímo v terénu v rámci programů pro veřejnost. Budujeme návštěvnickou infrastrukturu (naučné stezky, pozorovatelný, informační a návštěvnická střediska - Domy přírody). Provozujeme také veřejnou přírodovědnou knihovnu s více než 20 000 svazky.
- Při naší činnosti se neobejdeme bez spolupráce s vlastníky a hospodáři, obcemi a kraji, odbornými institucemi a neziskovými organizacemi.
- Spolupracujeme na společných projektech a vyměňujeme si informace se zahraničními a mezinárodními organizacemi.

Při naší práci se kromě platné legislativy řídíme etickým kodexem organizace.

Ohrazení mokřadu v CHKO Beskydy, foto František Jaskula

2. Ochrana přírody a krajiny | Pavel Pešout

2.1. VÝKON, METODIKA A PODPORA STÁTNÍ SPRÁVY

| Jana Mílová, Lenka Tomášková

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR (dále jen AOPK ČR) je dle ust. § 75 odst. 2 zákona č. 114/1992 Sb. správním úřadem, který je podřízený Ministerstvu životního prostředí a vykonává státní správu v oblasti ochrany přírody a krajiny v rozsahu stanoveném zákonem č. 114/1992 Sb. a jinými zákony. Státní správu AOPK ČR v roce 2017 celoročně vykonávala na území chráněných krajinných oblastí (CHKO) mimo CHKO Šumava, národních přírodních rezervací a národních přírodních památek a jejich ochranných pásem mimo území národních parků a jejich ochranných pásem. Od 1. 6. 2017 došlo s účinností tzv. parkové novely (zákon č. 123/2017 Sb.) ke změnám v územní působnosti AOPK ČR, a to konkrétně k jejímu omezení na území CHKO Labské pískovce, kde je nově státní správa vykonávána Správou Národního parku České Švýcarsko. Územní působnost AOPK ČR byla naopak rozšířena na pozemky a stavby v územním obvodu AOPK ČR, které tvoří součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újezdy. Tam doposud státní správu vykonávalo Ministerstvo životního prostředí. Rozšíření územní působnosti AOPK ČR na pozemky a stavby, které tvoří součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újezdy, se především týkalo území CHKO Brdy a CHKO Kokořínsko – Máchův kraj.

AOPK ČR v rámci výkonu státní správy v obvodu své územní působnosti dle ust. § 85 odst. 1 zákona č. 114/1992 Sb. a zákona č. z. č. 255/2012 Sb. rovněž vykonávala v roce 2017 státní dozor v ochraně přírody. Ten spočívá především v kontrole dodržování vydaných rozhodnutí, závazných stanovisek a zákonných povinností na úseku ochrany přírody a krajiny. AOPK ČR v roce 2017 provedla 86 kontrol. Ve většině případů nebylo shledáno porušení povinností, případně byly nalezeny drobné nedostatky, které byly řešeny přijetím opatření k nápravě. Při zjištění vážných porušení povinností byla s kontrolovanými osobami zahájena sankční řízení.

AOPK ČR také na celém území České republiky provádí potřebné inventarizační přírodovědné průzkumy, monitoring, dokumentaci a šetření v ochraně přírody, ukládá, zpracovává, vyhodnocuje a poskytuje data v ochraně přírody; přitom spolupracuje s odbornými, výzkumnými a vědeckými pracovišti a zajišťuje informační a osvětovou činnost (ust. 78 odst. 5 zákona č. 114/1992 Sb.). Podrobnosti jsou uvedeny v dalších kapitolách.

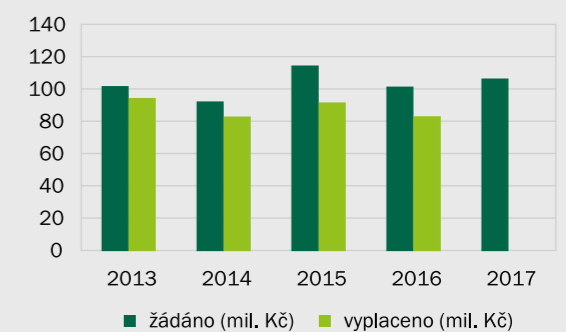
AOPK ČR je dle ust. § 78 odst. 4 zákona č. 114/1992 Sb. na celém území České republiky, mimo území národních parků a území CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce (od 1. 6. 2017), příslušná k posuzování žádostí a vyplácející náhrady újmy za ztížení zemědělského a lesního hospodaření dle ust. 58 zákona č. 114/1992 Sb. V roce 2017 obdržela AOPK ČR celkem 270 žádostí o náhradu újmy, která vznikla v roce 2016, a několik žádostí o náhradu újmy za rok 2017. Celkový požadavek na náhradu újmy

činil 107 mil. Kč. Do konce roku 2017 bylo vyplaceno celkem 83,63 mil. Kč. Přehled o vyplacených újmách od roku 2014 je uveden v tabulce č. 1 a grafu č. 1. Proplácejeny byly nejen žádosti za rok 2016, ale také část žádostí z předcházejícího roku, které byly na výzvu AOPK ČR doplňovány, a také výlohy spojené se soudními spory v této oblasti.

Tab. č. 1 Přehled zažádaných a vyplacených částek náhrady újmy za ztížení zemědělského a lesního hospodaření

Rok žádosti	Žádáno (mil Kč)	Vyplaceno (mil. Kč)
2013	102,286	94,874
2014	92,764	83,444
2015	114,996	92,19
2016	101,956	83,63
2017	106,95	

Graf č. 1 Přehled o vyplacených újmách

2.2. ÚZEMNÍ OCHRANA PŘÍRODY

| David Lacina

V České republice existují dvě kategorie tzv. velkoplošných zvláště chráněných území: národní parky a chráněné krajinné oblasti (CHKO) a čtyři kategorie tzv. maloplošných zvláště chráněných území: národní přírodní rezervace (NPR), přírodní rezervace (PR), národní přírodní památky (NPP) a přírodní památky (PP). Celkem zvláště chráněná území zaujímají 1 319 766 ha (překryvy více ZCHÚ jsou započítány jen jednou), což představuje 16,7 % rozlohy ČR. AOPK ČR pečuje o 1 027 746 ha ZCHÚ, tedy o 78,2 % jejich celkové rozlohy. Mezi chráněná území patří také evropsky významné lokality (EVL) a ptačí oblasti (PO) soustavy chráněných území evropského významu Natura 2000. Tato soustava zaujímá

Tab. č. 2 Přehled počtu a výměr jednotlivých chráněných území v ČR k 31.12.2017 (podkladová data: Jan Vrba)

Typ územní ochrany	Kategorie CHÚ	Počet v ČR	Výměra v ČR (ha)	Výměra v péči AOPK ČR (ha; % z celkové rozlohy dané kategorie CHÚ)
Zvláště chráněná území	Národní parky	4	119 105	0 (0 %)
	Chráněné krajinné oblasti	26	1 137 467	1 013 778 (89,1 %)
	Národní přírodní rezervace	109	29 532	27 900 (94,5 %)
	Národní přírodní památky	124	6 593	5 994 (90,9 %)
	Přírodní rezervace	810	42 929	16 405 (38,2 %)
	Přírodní památky	1557	31 943	2 751 (8,6 %)
Natura 2000	Ptačí oblasti	41	703 437	259 609 (36,9 %)
	Evropsky významné lokality	1112	795 107	295 361 (37,1 %)

1 114 826 ha, tj. 14,1 % rozlohy ČR. Většina území soustavy Natura 2000 se překrývá se zvláště chráněnými územími. Státní ochrana přírody spravuje tato chráněná území jako jednu ucelenou soustavu. Přehled je uveden v tabulce č. 2.

2.2.1. Chráněné krajinné oblasti

| Miroslav Dort

Počátkem roku 2017 AOPK ČR vykonávala státní správu a zajišťovala péči o 25 CHKO, tedy o všechny CHKO v ČR s výjimkou území CHKO Šumava. K 1. 6. 2017 přešla v CHKO Labské pískovce kompetence z AOPK ČR na Správu Národního parku České Švýcarsko (obdobný model jako v případě NP a CHKO Šumava). Aktuálně AOPK ČR tedy pečuje o 24 CHKO o celkové ploše 1 013 778 ha, což reprezentuje 89,1 % plochy CHKO v ČR. Výkon státní správy je blíže popsán v kap. 2.1., péče o území CHKO v kap. 3.3.

Nové vyhlášení CHKO Poodří, kde proces projednávání započal již v roce 2014, bylo završeno vydáním vládního nařízení č. 51/2017 Sb. (nařízení vlády o chráněné krajinné oblasti Poodří) ze dne 28. 2. 2017. Díky novému vyhlášení této CHKO došlo ke kompletnímu zajištění ochrany EVL Poodří v rámci CHKO, k vynětí zastavěných území při okrajích CHKO, ke zlepšení bližších ochranných podmínek a přesnějšimu vymezení zón ochrany přírody.

V roce 2017 byly dokončeny veškeré podklady pro nové vyhlášení CHKO Moravský kras a v srpnu 2017 zahájen proces vyhlášení. Jeho cílem je nejen nahrazení zastaralého zřizovacího předpisu z roku 1956, ale také zpřesnění hranic CHKO a zón ochrany přírody.

AOPK ČR zajišťuje zpracování plánů péče o CHKO, které MŽP následně projednává a schvaluje. Zpracování probíhá podle dlouhodobého harmonogramu s předstihem před koncem platnosti dosavadního plánu péče. V roce 2017 byl projednán a schválen plán péče o CHKO Blaník. Odevzdány a ve druhé polovině roku také projednány byly plány péče o CHKO Třeboňsko (viz box č. 1) a CHKO Blanský les, k jejichž schválení došlo počátkem roku 2018.

AOPK ČR také připravila plány péče o CHKO Beskydy a CHKO Litovelské Pomoraví, jejichž platnost končí v roce 2018.

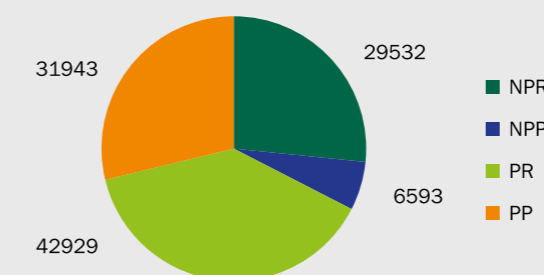
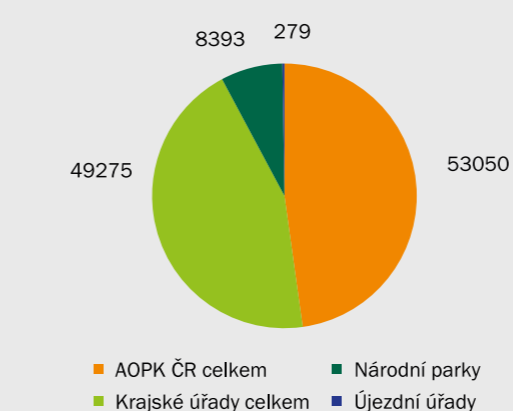
2.2.2. Maloplošná zvláště chráněná území | Jiří Kocián

K roku 2017 je v České republice 2600 maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ). Jejich celková rozloha je 110 997 ha, tedy 1,4 % rozlohy státu (viz graf č. 2).

AOPK ČR spravuje a pečuje o všechny národní přírodní rezervace (103) a národní přírodní památky (119) s výjimkou těch, které leží na území národních parků a na území CHKO, které do správy národních parků spadají, a dále o všechny přírodní rezervace (273) a přírodní památky (274) na území chráněných krajinných oblastí (s výjimkou CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce), které má i kompetenci vyhlášovat. Zároveň AOPK ČR pečuje o MZCHÚ (16), která leží na pozemcích a stavbách tvořících součást objektů důležitých pro obranu státu mimo vojenské újez-

Tab. č. 3 Nově vyhlášená MZCHÚ v roce 2017

Nově vyhlášená MZCHÚ	Rozloha (ha)	CHKO
PP Eiland	5,05	Labské pískovce
PP Kaňury	13,44	Bílé Karpaty
PP Na Vážkách	2,63	Slavkovský les
PP Vávra skála	0,07	Žďárské vrchy
PR Čičov	7,65	České středohoří
PR Hloubek	18,5	Slavkovský les
PR Ploštiny	17,58	Bílé Karpaty
PR Trčkovská louka	10,07	Orlické hory

Graf č. 2 Rozloha (ha) jednotlivých kategorií MZCHÚ**Graf č. 3** Působnost orgánů ochrany přírody z hlediska péče v MZCHÚ dle rozlohy (ha)

dy. Celkem tak AOPK ČR pečuje o 785 MZCHÚ. Početně se jedná o necelou třetinu MZCHÚ v ČR, z hlediska rozlohy je to téměř polovina (tzn. 53 050 ha) jejich celkové rozlohy (viz graf č. 3). Péče o tato území je blíže popsána v kap. 3.

Důležitou součástí péče o MZCHÚ je tvorba plánů péče, což jsou odborné a koncepční dokumenty, které na základě vyhodnocení stavu území a výsledků dosavadního managementu stanovují opatření pro další období. Příslušným orgánem ochrany přírody k projednávání a schvalování plánů péče o MZCHÚ národní kategorie je MŽP. V roce 2017 AOPK ČR připravila a předala MŽP k projednání a schválení 30 plánů péče o NPR a NPP. V roce 2017 bylo dále připraveno 44 plánů péče o PR a PP, které následně byly či v nejbližší době budou projed-

Tab. č. 4 Území soustavy Natura 2000 k 31.12.2017

	Počet EVL*	Rozloha EVL (ha)	Pokryvnost EVL (%)	Počet PO*	Rozloha PO (ha)	Pokryvnost PO (%)	Natura 2000 EVL + PO (ha)**	Pokryvnost EVL + PO (%)**
Celkem ČR	1112	795 107	10,1	41	703 437	8,9	1 114 826	14,1
Kontinentální oblast	1 003	762 874	10,1	34	667 586	8,8	1 062 802	14,1
Panonská oblast	128	32 233	9,5	8	35 851	10,5	52 024	15,3

nány a schváleny.

V roce 2017 AOPK ČR vyhlásila osm PR a PP (viz tab. 3). Zcela nově byla vyhlášena tři území. V CHKO Labské pískovce to byla PP Eiland. Tato PP však nedlouho po vyhlášení přešla do správy Národního parku České Švýcarsko. Ostatní dvě zcela nově vyhlášená MZCHÚ – PP Na Vážkách a PR Hloubek – se nacházejí v CHKO Slavkovský les (viz box č. 2). Zbýlých pět lokalit již existovalo a bylo nově vyhlášeno kvůli přesnějšimu vymezení, specifikaci podmínek ochrany apod.

AOPK ČR v roce 2017 připravila a MŽP předala záměry na vyhlášení čtyř NPR a NPP (NPR Chejlava, NPP Komorní hůrka, NPP Račinka a NPP Bražecké hliňáky). U prvních dvou jmenovaných území se jedná o nové vyhlášení již existujících lokalit. Zbýlá dvě území dosud zvláště územně chráněna nebyla.

2.2.3. Soustava Natura 2000

| Viola Handlová

Natura 2000 je soustava chráněných území evropského významu, kterou vytvářejí na svém území podle jednotných principů všechny státy Evropské unie. Vzniká podle dvou nejdůležitějších právních předpisů EU v oblasti ochrany přírody - směrnice č. 2009/147/EHS o ochraně volně žijících ptáků (směrnice o ptácích) a směrnice č. 92/43/EHS o ochraně volně žijících živočichů, planě rostoucích rostlin a přírodních stanovišť (směrnice o stanovištích). Podle nich jsou vyhlášovány tzv. ptačí oblasti (PO) a evropsky významné lokality (EVL).

Evropsky významné lokality

Na území ČR je od roku 2016 vyhlášeno 1 112 evropsky významných lokalit. Tyto lokality mají plochu celkem 795 107 hektarů (pokrývají tedy 10,1 % rozlohy státu) a slouží k ochraně 108 evropsky významných druhů (67 živočichů a 41 rostlin) a 61 evropsky významných stanovišť. Přehledně jsou údaje o evropsky významných lokalitách v ČR uvedeny v tabulce č. 4, graf č. 4 pak shrnuje, jaká plocha EVL spadá do působnosti jednotlivých orgánů ochrany přírody.

Ptačí oblasti

Česká republika má již od roku 2009 stabilní počet (41) ptačích oblastí. Jejich území pokrývá celkem 703 437 hektarů (tedy 8,9 % rozlohy státu) a slouží k ochraně 41 druhů ptáků z přílohy I směrnice o ptácích a šesti stěhovavých druhů. Přehledně jsou údaje o ptačích oblastech v ČR uvedeny v tabulce č. 4, graf č. 5 pak ilustruje, jaká

Plán péče o CHKO Třeboňsko na období 2018–2027

| Jiří Bureš

Plán péče je odborný koncepční dokument ochrany přírody, který na základě dosavadního vývoje a současného stavu ZCHÚ navrhuje opatření na zachování či zlepšení stavu předmětů ochrany. Plány péče o CHKO schvaluje MŽP, jejich zpracováním je pověřena AOPK ČR. Jsou připravovány zpravidla na deset let.

Typickým a zároveň unikátním rysem CHKO Třeboňsko je vysoký podíl vodních ploch, především rybníků a jejich historických soustav, a dále rozsah i pestrost typů mokřadů. Území je biosferickou rezervací UNESCO, nacházejí se zde dva mezinárodně významné mokřady dle Ramsarské úmluvy, sedmnáct evropsky významných lokalit a většina ptačí oblasti Třeboňsko. Přírodní hodnoty krajiny a její přirozené funkce jsou na řadě míst dosud zachovány, vlivem různých faktorů však dochází k homogenizaci prostředí, degradaci a lokálně k úbytku biologické rozmanitosti.

V posledních deseti letech se podařilo vyhlásit tři nová MZCHÚ (PR V luhu, PP Branské douby a PP Kramářka), pro lepší ochranu EVL byla nově vyhlášena také NPR Stará a Nová řeka, NPR Červené blato, NPR Žofinka, NPP Ruda. Pro předměty ochrany ptačí oblasti a EVL jsou zajištěny monitoring, přiměřená ochrana i management. Lesním společenstvům je věnována pozornost při obnově LHP a LHO. Péče o nelesní společenstva je zajišťována zejména vlastníky pozemků (s podporou dotací na údržbu luk a pastvin). Péče o vzácné druhy rostlin i živočichů probíhá většinou prostřednictvím péče o biotopy. Pro obojživelníky jsou zřizovány tůně a revitalizovány mokřady, zejména v pískovnách. Jsou udržovány a obnovovány hnízdní biotopy pro vybrané druhy ptáků (ostrůvky, rákosiny). Spon-

01

tánní plošné zarůstání krajiny a absence vhodného maloplošného hospodaření v podmínkách vysoké trofické zátěže přesto místy ohrožují biologické hodnoty území.

U rybníčních ekosystémů došlo k dílčímu zvýšení jejich kvality (průhlednost, obsah živin, nabídka zooplanktonu aj.). Komplex opatření pro obnovu biologické hodnoty rybníků a zlepšení podmínek pro vodní ptáky existuje v rámci dohody o hospodaření uzavřené s Rybářstvím Třeboň a. s. V CHKO však stále existují konflikty mezi intenzivním ry-

02

03

bářstvím a funkcemi rybníků jako stanovišť a potravních základů chráněných druhů.

Ochrana krajinného rázu je zajišťována při územně plánovací činnosti, zejména byla uplatňována ochrana volné krajiny před průniky nové zástavby a základní regulativy pro výstavbu (její struktura a charakter).

V těžbě štěrkopísku se podařilo udržet stanovený limit celkové roční těžby a omezit otvorku ekologických lokalit. Byl zvýšen rozsah rekultivací s využitím ekologické obnovy, která využívá spontánní nebo usměřovanou sukcesí.

V rámci stále se zvyšující návštěvnosti CHKO byly podporovány „měkké“ formy rekreace a poskytovány kvalifikované informace návštěvníkům, např. formou naučných stezek, informačních panelů, publikací tištěných materiálů a zejména provozem Domu přírody Třeboňsko s trvalou expozicí Krajina a lidé, který je východiskem pro objevování krajiny návštěvníky.

Nový plán péče kontinuálně zachovává péči o přírodní, zejména mokřadní, biotopy, zvláště chráněné a vzácné druhy, udržení typického krajinného rázu a zlepšení hydro-morfologie a retenčních schopností niv vodní toků. Nově se více zaměřuje zejména na zásadní zlepšení využívání rybníků zohledňující zájmy předmětů ochrany CHKO.

Zpracování nového plánu péče o CHKO Třeboňsko proběhlo v letech 2016–2017, v průběhu roku 2017 byl plán péče projednán s dotčenými obcemi, krajem a dalšími subjekty z řad vlastníků i nevládních organizací a následně schválen MŽP začátkem roku 2018.

01. PR Výtopa Rožmberka, tůň v louce, foto Miroslav Hátle
02. Velký Tisý, Přesecká zátoka, foto Jan Ševčík
03. Hrusická blata, foto Jan Ševčík

Dvě nová chráněná území v CHKO Slavkovský les

| Přemysl Tájek a Pavla Tájková

01

Na podzim 2017 byla v CHKO Slavkovský les vyhlášena dvě nová maloplošně zvláště chráněná území: přírodní památka Na Vážkách a přírodní rezervace Hloubek.

PP Na Vážkách chrání nejpočetnější populaci jedné z našich nejvzácnějších vážek – vážky běloústé (*Leucorrhinia albifrons*). Má rozlohu 2,7 ha a tvoří ji rybník názvem Nový, který leží pod Komářím rybníkem (někdy jsou oba rybníky souhrnně nazývány Komáří rybníky nebo Komáří jezírka). Místo je ukryto hluboko v lesích, asi 3 km severozápadně od města Krásno. Vznik rybníků je datován do 16. století a zbudovány byly kvůli napájení Puškařovské strouhy, která přiváděla vodu do starých důlních provozů v Horním Slavkově. Nový rybník není dlouhodobě využíván k rybochovným účelům, což spolu s prosluněnými mělkými litorálními zónami rybníka umožnilo rozvoj výjimečně pestrého společenstva vážek – zjištěno zde bylo 26 druhů, tedy 35 % všech druhů vážek žijících na území ČR. Početnost populace vážky běloústé byla v území zjišťována metodou značení a zpětných odchytů a vypočtena na více než 10 000 jedinců.

V severní části CHKO Slavkovský les byla vyhlášena přírodní rezervace Hloubek. Území se nachází 3 km západně od Karlových Varů na pravém břehu řeky Ohře, poblíž je-

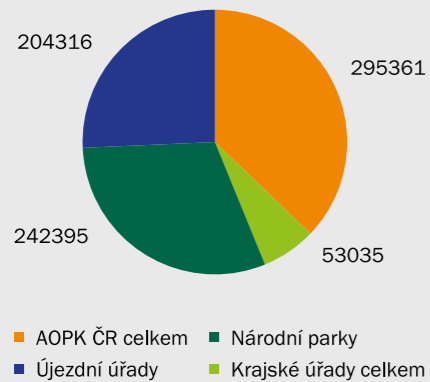
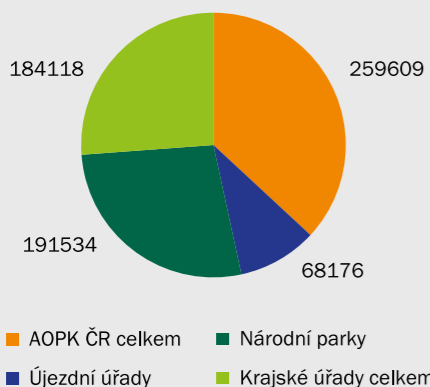
02

03

jího soutoku s potokem Hloubek. Tvoří je zachovalý komplex svahových bučin a suťových lesů o rozloze 18,5 ha. Věk většiny zdejších porostů přesahuje 140 let, u více než poloviny porostů pak 180 let. Ochrana území a dohoda AOPK ČR s Lesy ČR s.p. umožnila ponechání 2/3 přírodní rezervace samovolnému vývoji, „napospas“ přírodním procesům. Přírodovědný význam území dokládá výskyt řady vzácných a regionálně velmi významných druhů, například střevlíka nepravidelného, lejska malého, holuba doupňáka, plcha velkého nebo netopýra stromového. Přestože jsou stráně Hloubeku strmé, kamenité a tedy i obtížně schůdné, většinu rezervace si lze poměrně snadno projít a prohlédnout. Územím totiž prochází pohodlná vrstevnicová stará lesní cesta, v nejstrmějších svazích zpevněná dnes krásně zarostlými kamennými zídkami. Vede sem červená turistická značka z Karlových Varů na Šemnickou skálu a dále do Kyselky.

01. PP Na Vážkách – zrašelinělý litorál rybníka, foto Přemysl Tájek
02. Bučina v PR Hloubek, foto Přemysl Tájek
03. Vážka běloústá (tandem, samec vpravo), foto Přemysl Tájek

Graf č.4 Působnost orgánů ochrany přírody v EVL dle rozlohy (ha)**Graf č.5** Působnost orgánů ochrany přírody v PO dle rozlohy (ha)

plocha ptačích oblastí spadá do působnosti jednotlivých orgánů ochrany přírody.

Souhrny doporučených opatření

Souhrny doporučených opatření (SDO) pro evropsky významné lokality a ptačí oblasti jsou odborné a koncepční dokumenty popisující nároky předmětů ochrany, pro které jsou tato území vyhlášována. SDO podávají informaci o stavu těchto předmětů ochrany a jejich ohrožení a především definují vhodná opatření k udržení či dosažení jejich příznivého stavu a optimální péči o konkrétní lokalitu.

AOPK ČR vytvořila v rámci projektu „Příprava souhrnů doporučených opatření pro evropsky významné lokality v České republice“ (realizace 2011 – 2015, financován z OPŽP 2007 – 2013) SDO pro celkem 1066 v té době existujících EVL. V souvislosti s vydáním dvou novel nařízení vlády č. 318/2013 Sb. v roce 2016 bylo nutné zahájit přípravu SDO pro 51 nově vyhlášených EVL a rovněž aktualizaci celkem 353 z výše zmíněných 1066 SDO. Novely totiž kromě vzniku nových EVL přinesly i změny ve stávajících EVL – od změn ve vedení jejich hranic až po doplňování nových předmětů ochrany. Na těchto aktivitách pracuje AOPK ČR v rámci projektu „Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu

v České republice“ (realizace 2016 – 2023, financován z OPŽP 2014 - 2020). Za rok 2017 AOPK ČR připravila a na MŽP odevzdala SDO pro šest nových EVL (z toho tři byly ještě v tomtéž roce schváleny a zaslány do Ústředního seznamu ochrany přírody /ÚSOP/) a 96 aktualizovaných SDO (z toho 21 jich bylo schváleno a zasláno do ÚSOP).

V současnosti je zpracováno osm samostatných SDO pro ty ptačí oblasti, které leží ve volné krajině a nepřekrývají se tedy se zvláště chráněnými územími. Pro dalších sedm ptačích oblastí jsou požadavky a managementová opatření pro jejich předměty ochrany zpracovávána do plánu péče o ZCHÚ, které jsou s PO v překryvu. V souvislosti s projektem „Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu v České republice“ budou vypracovány všechny zbylé SDO pro ptačí oblasti ležící ve volné krajině. V roce 2017 byly aktualizovány dvě SDO pro PO Východní Krušné hory a PO Novodomské rašeliniště – Kovářská v souvislosti s vládou schváleným Programem revitalizace Krušných hor a pokračujícím poklesem populace jednoho z předmětů ochrany – tetřívka obecného.

Proces doplňování soustavy Natura 2000 a příprava evropských seznamů

V roce 2016 byl završen víceletý proces úprav a změn v soustavě Natura 2000 postupným vydáním dvou novel nařízení vlády č. 318/2013 Sb., o stanovení národního seznamu evropsky významných lokalit (pod č. 73/2016 Sb. a 207/2016 Sb.). Ještě v témže roce byla o změnách v soustavě Natura 2000 v České republice informována Evropská komise prostřednictvím takzvaného SDF (Standard Data Form).

V roce 2017 byla Česká republika dotazována ze strany Evropské komise na některé významné změny zasláné v SDF. Změny byly Evropské komisi vysvětleny, zdůvodnění bylo Evropskou komisí přijato a následně byl připraven návrh znění evropských seznamů pro kontinentální a panonskou biogeografickou oblast, na jejichž území se Česká republika nachází. Po odsouhlasení návrhu byly evropské seznamy přijaty prováděcím rozhodnutím Komise ze dne 12. prosince 2017. Začátkem roku 2018 budou vydány v Úředním věstníku Evropské unie.

2.3. PAMÁTNÉ STROMY

| Libor Sedláček

K 31. 12. 2017 bylo v Ústředním seznamu ochrany přírody (ÚSOP) evidováno 5 439 objektů památných stromů (solitér, skupin a stromořadí), což dohromady činí 25 235 jedinců. Během roku 2017 bylo v ÚSOP zaznamenáno 51 nově vyhlášených objektů památných stromů, dohromady 55 jedinců. Mezi těmito nově vyhlášenými památnými stromy převažovaly také v roce 2017 především naše domácí druhy lip (18 jedinců) a dubů (12 jedinců), dále javory, jasany, jilmy, tisy, po jednom kusu pak jedle bělokorá, buk lesní, vrba bílá, jabloň domácí odrůda Střímka či také keř stromovitýho vzrůstu brslen evropský. Z introdukovaných druhů se jednalo o jírovec maďal, dub červený, ořešák černý a morušovník bílý. Největší z nově vyhlášených památných stromů byly Bolechovický dub s obvodem kmene 685 cm při výšce 31 m (kód 106219), Jarmatická lípa s obvodem kmene 600 cm při výšce 24

m (kód 106206), Lípa ve Stránském s obvodem kmene 540 cm při výšce 25 m (kód 106204) a Lípa Alšova s obvodem kmene 512 cm při výšce 26 m (kód 106232). Za stejné období bylo v ÚSOP, na základě aktuálně i dodatečně doručené dokumentace, označeno 31 objektů památných stromů za zrušené, což představuje 37 jedinců, z toho 16 lip, 6 buků, 4 duby, 3 jilmy, 2 jasany, 2 smrky a 4 další různé dřeviny (jedle, javor, hloh, dřezovec).

AOPK ČR v návaznosti na žádosti příslušných OOP zpracovala 112 odborných stanovisek pro správní řízení k návrhům na vyhlášení a rušení památných stromů, případně k péči o ně. AOPK ČR zajišťovala ve spolupráci s vlastníky a arboristy v rámci národních dotačních programů ošetření celkem 127 jedinců památných stromů na území České republiky, z čehož se na území ve správě AOPK ČR nachází 72 jedinců. V závěru roku AOPK ČR uspořádala odborné konzilium u Klokočovské lípy v CHKO Železné hory - jednoho z nejmohutnějších a nejstarších památných stromů na území ČR (viz box č.3).

2.4. DRUHOVÁ OCHRANA PŘÍRODY | Lenka Tomášková, Zita Červenková

AOPK ČR v rámci druhové ochrany zajišťuje odbornou a metodickou podporu pro MŽP a ostatní orgány státní správy, sama zajišťuje výkon státní správy v oblasti druhové ochrany na území CHKO (s výjimkou CHKO Šumava a CHKO Labské pískovce), v národních přírodních rezervacích a památkách, které má ve správě, a je garantem přípravy a realizace záchranných programů a programů péče vybraných zvláště chráněných druhů ČR.

V rámci výkonu státní správy rozhodovala AOPK ČR o povolování výjimek dle § 56 zákona ze základních ochranných podmínek zvláště chráněných druhů rostlin a živočichů, stanovovala odchylný postup při ochraně ptáků dle § 5b zákona, udělovala souhlasy s vypouštěním zvláště chráněných živočichů odchovaných v lidské péči a s vyséváním uměle vypěstovaných zvláště chráněných rostlin dle § 54 odst. 3 zákona. V roce 2017 vydala AOPK ČR celkem 235 rozhodnutí.

2.4.1. Záchranné programy a programy péče

AOPK ČR v roce 2017 koordinovala osm záchranných programů (ZP) a dva programy péče (PP) ohrožených druhů rostlin a živočichů. Informace o realizaci jednotlivých ZP a PP poskytují pravidelně internetové stránky www.zachranneprogramy.cz, které byly v nové podobě spuštěny začátkem roku 2017, a profil na www.facebook.com/zachranneprogramy.

Financování realizace ZP a PP bylo zajišťováno především prostřednictvím dotačních titulů POPFK a PPK a případně dobiňajících EHP fondů. Jednalo se o tyto záchranné programy a programy péče:

2.4.1.1. Realizované záchranné programy a programy péče

Sysel obecný (*Spermophilus citellus*)

Součástí realizace záchranného programu pro sysla obecného byla v roce 2017 již tradičně podpora kosení a pasivy na vybraných lokalitách a pravidelný letní monitoring, který potvrdil již čtvrtým rokem po sobě mírně narůstající trend v celkové početnosti sýslů. Díky úspěšnému rozmnožování a dobrému stavu ve většině polopřirozených odchovů byla v roce 2017 provedena první repatriace na předem vybranou lokalitu (Písečný vrch v Českém středohoří). Zároveň se díky spolupráci se zoologickými zahradami podařilo s využitím jejich expozičních chovů pokračovat i v aktivních opatřeních na málo početných lokalitách a byly posíleny dvě takové kolonie (v Karlových Varech a v Hodkovicích nad Mohelkou). Byla zpracována první rozsáhlejší analýza životaschopnosti populace sysla obecného v ČR, která byla součástí projektu podpořeného z EHP fondů, standardně probíhaly i různé osvětové aktivity (propagační materiály, akce na lokalitách, pokračování distribuce známky „Sýsl na vinici“ vinařům, apod.).

Užovka stromová (*Zamenis longissimus*)

V roce 2017 byla zajištěna potřebná péče o líhniště a důležité biotopy užovky stromové především v Poohří a v Bílých Karpatech. Ve všech oblastech, kde se druh vyskytuje (kromě Poohří a Bílých Karpat také v Podyjí a v Povltaví v oblasti vodní nádrže Štěchovice), byl prováděn důkladný monitoring. Ten opět potvrdil funkčnost budovaných líhnišť zejména v oblasti Poohří a v Povltaví přinesl další nové nálezy, které znamenají rozšíření celkového areálu výskytu druhu v této oblasti. V Poohří pokračovala i loni započatá aktivní likvidace nepůvodních predátorů (především mývalů) a úspěšně probíhala i osvěta v podstatě ve všech oblastech výskytu (akce pro veřejnost, semináře pro školy, informační tabule a materiály, osobní kontakt realizátorů ZP v jednotlivých oblastech apod.).

Hnědásek osíkový (*Euphydryas maturna*)

V roce 2017 proběhl v EVL Dománovický les tradiční monitoring formou transektového mapování a sledování snůšek a larválních hnízd a současně i monitoring metodou zpětných odchytů. Opětovně došlo k mírnému navýšení počtu obsazených stromů, ačkoliv počet imag odhadnutý metodou zpětných odchytů (cca 500 jedinců) byl naopak mírně nižší, než v roce 2016. Po mnohaleté pauze byl nalezen obsazený strom v Žíželickém lese (les s historicky známým výskytem v blízkosti Dománovického lesa). Byl rozšířen záchranný odchov započatý v předchozím roce, materiál na chov byl rozdělen mezi dva zkušené chovatele. Vedle plánovaných managementových zásahů na rok 2018 byla diskutována i dlouho plánovaná reintrodukce druhu. Jako současná nejvhodnější lokalita pro vytvoření záložní populace byla vybrána NPR Libický luh. Více viz box č. 4.

Perlorodka říční (*Margaritifera margaritifera*)

Každoroční péče o odchovné prvky a potravní stružky, polopřirozený odchov perlorodek pro bioindikace, teplotní a chemický monitoring a kontroly v povodích pokračovaly i v roce 2017. Díky úsilí RP Správa CHKO Slavkovský les a Správy NP a CHKO Šumava se rozbíhají nebo již jsou

Odborné konzilium u Klokočovské lípy v CHKO Železné hory | Veronika Čermáková, Libor Sedláček

Klokočovská (nebo také Královská) lípa se při svém současném obvodu kmene 891 cm a odhadovaném věku, který se dle některých pramenů blíží až k hranici 1000 let, řadí mezi naše nejstarší a nejmohutnější památné stromy. Je tedy jedinečná i v celorepublikovém kontextu. Proto AOPK ČR uspořádala v říjnu roku 2017 odborné konzilium, které mělo stanovit další režim péče o tento výjimečný strom.

Setkání se zúčastnilo širší spektrum odborníků z řad profesionálních arboristů, vědeckých pracovníků a zástupců orgánů ochrany přírody. Zabývali se možnými přístupy a nejnovějšími poznatky k ošetření senescentních stromů s ohledem na růstová, biologická a historická specifika této konkrétní lípy. Diskutovalo se především o přístupu ke stávajícímu zastřešení a historickým stabilizačním technickým prvkům (železné obruče), zajištění stability s ohledem na udržení vysoké biologické hodnoty stromu a v neposlední řadě také o omezení přístupu veřejnosti do oblasti kořenové zóny.

Přítomnost železných obručí z roku 1935 - 1937 byla vzhledem k neznalosti jejich současného technického stavu vyhodnocena jako riziková. Pokud by byly přerušeny, je třeba současně strom stabilizovat pomocí podpěr a silnějšího redukčního řezu v terminální části koruny. Podpěry se jeví jako jedno z reálně možných stabilizačních opatření, které je však finančně a technicky náročné, jeho realizace by byla možná až po zpracování individuálního projektu. Přestože jsou obruče na některých místech po obvodu kmene zarostlé do kůry, nejsou patrné příznaky, které by nasvědčovaly vážnějšímu poškození živých obvodových pletiv stromu a snížení jejich vodivé funkce. Přijatelnějším a prakticky reálnějším řešením, na kterém se převážná část konzilia shodla, je postupné snižování těžiště a objemu koruny, aby se snížilo zatížení biomechanicky oslabeného kmene (slabá zbytková stěna dutiny, dřevokazné houby) a vysoké napětí v obručích. Snižování koruny by probíhalo formou postupných redukčních řezů, při nichž by bylo třeba současně zajistit i prosvětlení nižších partií koruny pro podpoření tvorby sekundárního obrostu. Konzilium se shodlo, že zastřešení dutiny je možné zachovat pro udržení historické autenticity, z hlediska biologických hodnot stromu ale není nezbytné. Zastřešení je také možné nechat přirozeně rozpadnout, ideálně za doprovodu informační tabule pro veřejnost.

Navrhované zásahy reflektují skutečnost, že památná lípa plní i funkci mimořádného přírodního stanoviště. Ve stávajícím stavu dřevina obsahuje velké množství biotopů (dutiny malých, středních i velkých rozměrů, odhalené dřevo, zátrhy kůry, rozpadlá dřevní hmota atd.), na které jsou vázány rozličné organizmy od hub, bezobratlých až po drobné savce a ptáky. Účastníci symposia se shodli na tom, že je potřeba zamezit přístupu široké veřejnosti do citlivého prostoru kořenové zóny, a to i včetně vstupu do otevřené dutiny kmene. Jako vhodná varianta se nabízí případné vybudování obvodového povalového chodníku.

01

02

Závěry konzilia poslouží k navržení optimálního plánu a režimu péče, dle kterého budou probíhat jednotlivá péstební opatření a zásahy.

01. Klokočovská lípa, foto Libor Sedláček

02. Konzilium, foto Veronika Čermáková

Vývoj populace hnědáka osikového v přírodní rezervaci Dománovický les | Václav John

01

Hnědásek osikový je kriticky ohroženým druhem denního motýla, který kvůli vazbě na téměř zaniklé světlé listnaté lesy vymizel z většiny svého areálu nejen v České republice, ale i ve značné části Evropy. Od roku 2011 u nás probíhá záchranný program. Zpočátku, v letech 2010 až 2011, se hnědásek na své poslední lokalitě, přírodní rezervaci Dománovický les, ocitl na samé hraně vymření. Situaci tehdy komplikoval i přístup vlastníka, který nejdříve nesouhlasil s většinou navrhovaných opatření pro podporu druhu, a to zejména s převodem na hospodářský tvar středního lesa. Díky snahám o nalezení vhodného řešení se ale podařilo postupně dohodnout některá opatření pro podporu hnědáka, včetně striktního upřednostnění clonných sečí, prosvětlení části porostů, dosadeb jasanů na nově vzniklé paseky a odstranění části smrkových porostů. Každoročně probíhá monitoring dospělců, snůšek a larválních hnízd a v letech 2016 a 2017 proběhl po delší době monitoring populace metodou zpětného značení imag.

Ukazuje se, že navzdory nepříznivým prognózám se podařilo hnědáka osikového v ČR prozatím zachránit a jeho stav stabilizovat. V letech 2016 a 2017 byly jeho počty na

lokalitě odhadnuty metodou zpětných odchytů na zhruba 700 (2016) a 500 (2017) jedinců, bylo pozorováno výrazně více imag než v předcházejících 5-7 letech a situace téměř odpovídá stavu před populačním propadem. Současně se v posledních letech každoročně zvyšuje počet nalezených snůšek a larválních hnízd a rozšiřuje se i jejich rozmístění v Dománovickém lese, v roce 2017 bylo po dlouhé době opětovně nalezené hnízdo housenek i v sousedním Žíželickém lese.

Dosud ale zdaleka nemůžeme hovořit o příznivém stavu druhu. Z dlouhodobého hlediska se totiž jako minimální počet jedinců potřebný pro zachování populace u hmyzu odhaduje alespoň 2 000 jedinců ročně, což je stále ještě 4x více, než je na lokalitě. Většina imag se navíc koncentruje hlavně na dvou malých jádrových plochách (např. v roce 2017 bylo 84 % zjištěných imag koncentrováno na celkové ploše pouhých 0,8 hektaru), zbytek je zatím obsazen jen malým množstvím jedinců. Nadále se hnědásek vyskytuje jen na jediné lokalitě, což například pro ostatní ohrožené druhy živočichů s realizovaným záchranným programem neplatí. Vazba na jediné místo je potenciálně nebezpečná, zvláště kvůli šířícímu se houbovému onemocnění jasanu (*Hymenoscyphus fraxineus*). Stromy po napadení často celoplošně odumírají.

Jsou proto plánovány další zásahy v terénu (mimo každoročně probíhající výsadby mladých jasanů na nově vzniklé a stávající paseky), jako je vytvoření experimentálních ploch prosvětleného lesa se zásahy cílenými na podporu tohoto druhu a rozšíření stávajících lesních světlin. Díky úspěšně probíhajícímu záchrannému chovu se plánuje reintrodukce na některé historické lokality v Polabí, v první řadě na území NPR Libický luh. Dlouhodobým cílem je vytvoření dostatečně početné populace na území Dománovického lesa a vytvoření „záložních“ populací na alespoň 3-5 historických lokalitách tohoto druhu. Díky příznivému vývoji v posledních letech a úspěšnému odchovu hnědáka k němu je nyní blíže, než kdykoliv předtím.

01. Housenka hnědáka osikového, foto Václav John

realizovány projekty, jejichž součástí jsou odchovy perlorodek k posílení populací na Ašsku, v Teplé Vltavě a na Blanici mladou generací perlorodek. Odchovy byly založeny i pro Malši, kde byla zjištěna i slabá přirozená reprodukce. Právě na Malši nyní probíhá výzkum směřující k identifikaci hlavních zdrojů znečištění a eroze v povodí a k vyhledání míst vhodných pro výsadky odchovaných perlorodek. Problém eroze se v poslední době jeví jako jedna z největších překážek obnovy habitatů perlorodky říční na všech lokalitách, a nelze jej zvládnout bez spolupráce subjektů hospodařících v povodí. Koncem roku proto proběhly první semináře pro zemědělce a lesníky v povodí horní Malše s ukázkami příkladů dobré a špatné praxe hospodaření v perlorodkových povodích.

Hvozdík písečný český (*Dianthus arenarius* subsp. *bohemicus*)

V roce 2017 opět proběhlo sčítání všech rostlin hvozdíku písečného českého na jeho jediné původní lokalitě NPP Kleneč. Ve srovnání s výsledky sčítání provedeného v roce 2015 došlo k významnému nárůstu celkového počtu rostlin i počtu kvetoucích rostlin (sečteno bylo celkem 9550 jedinců, z toho 1542 kvetoucích). Na podporu dalšího růstu populace byla semena hvozdíku na podzim vyseta na plochy stržené v roce 2015, kam by se samovolným šířením pravděpodobně nedostala. Plošky s výsevy byly označeny a budou, stejně jako všechny předešlé výsevy, dále sledovány v rámci populační studie, která také umožňuje modelovat další vývoj hvozdíku. Hvozdíku se daří i na jeho záložní lokalitě u Kyškovic. Na obou lokalitách byl proveden standardní management, tedy kosení a odstraňování silných konkurenčních druhů. Více viz box č. 5,

Rdest dlouholistý (*Potamogeton praelongus*)

Stav populace rdestu dlouholistého na jeho poslední původní lokalitě u Hradce Králové byl i v roce 2017 kritický. Klíčovým opatřením pro zlepšení podmínek pro růst rdestu v přechodně chráněné ploše Rameno u Stříbrného rybníka je odbahnění ramene. Povodí Labe, s. p. zajistilo ve spolupráci s AOPK ČR přípravu projektu na revitalizaci ramene a v roce 2017 probíhala územní a stavební řízení a další jednání. Za příznivý lze označit stav výsadby na lokalitě Rameno Ploučnice u Heřmaniček na Českolipsku, které zde zdárně přežívají, a celkový počet lodyh na lokalitě se stále mírně zvyšuje. Zachování české populace tohoto druhu bylo také zajištěno pěstováním v záchranné kultuře v Botanickém ústavu AV ČR v Třeboni a v in vitro kultuře. Veškeré poznatky o rdestu dlouholistém a záchranném programu byly v roce 2017 publikovány v knize „Rdest dlouholistý“, jejíž autorkou je dlouhodobá realizátorka záchranného programu Romana Prausová.

Matizna bahenní (*Angelica palustris*)

V roce 2017 byly vysazovány rostliny a velkoplošně také semena. V NPP Hrdibořické rybníky byl dvakrát ve vegetační sezóně aplikován molluskocid (s účinnou látkou fosforečnanem železitým), který chrání rostliny matizny bahenní před plžáky a slimáky. Přesto na lokalitě při monitoringu nebyly pozorovány semenáčky, ale bylo nalezeno 8 kvetoucích rostlin a 14 rostlin s listem větším než 15 cm. Na Černovířském slatiništi je populace zcela závislá na výsadbách rostlin, z roku 2016 přežilo na lokalitě

14 rostlin s listem větším než 15 cm a 38 rostlin s listem menším než 15 cm.

V roce 2017 byly v NPP Hrdibořické rybníky výškově zaměřeny hydrologické sondy a technické objekty sloužící k regulaci hladiny vody v nádržích a v přívodním kanálu. Údaje z jejich zaměření poslouží při projektování úprav objektů a přispějí k lepší interpretaci a analýze dat o změnách výšky hladiny podzemní vody získávaných z hydrologických sond a ke zkvalitnění nastavení manipulace s vodou na lokalitě.

Hořeček mnohotvarý český (*Gentianella praecox* subsp. *bohemica*)

V roce 2017 proběhla managementová opatření na 31 z 32 prioritních lokalit druhu, zahrnují pastvu, seč a vyhrabání lokalit. Letošní rok byl rokem „hořečkovým“, a tak byly kvetoucí rostliny zaznamenány i na lokalitách, kde se již řadu let neobjevily. Do seznamu lokalit byly přidány dvě nové, nyní jich je celkově 76. Kvetoucí hořečky české byly letos zaznamenány na 38 z nich. Na několika lokalitách bylo upraveno obhospodařování. Výstupem vědeckého bádání na genetické struktuře populací je letošní článek „Development of SSR markers by 454 sequencing in the endemic species *Gentianella praecox* subsp. *bohemica* (Gentianaceae)“ (Šurinová et al, 2017) ve vědeckém Applications in Plant Sciences, studie vznikla v rámci projektu Botanického ústavu AV ČR v Průhonicích (více o projektu na <http://www.zachranneprogramy.cz/>).

Vydra říční (*Lutra lutra*)

V roce 2017 pokračoval standardní monitoring druhu, tzn. proběhl monitoring vybraných EVL, dále byly sbírány a analyzovány kadavery nalezených uhynulých jedinců a v zimním období se podařilo zorganizovat tři stopovací akce. V dubnu byl dokončen projekt podpořený z EHP fondů, který se poměrně komplexně zabýval problematikou negativních vlivů dopravy – byla vydána aktualizace brožury „Vydra a doprava“, pomocí dřevěných lávek upravena tři riziková místa pro vydru v jižních Čechách. Hlavním výstupem je veřejně přístupná mapová aplikace www.vydrynasilnici.cz, k dalším patří např. zpracování „Návrhu optimalizace systému řešení střetu ekonomických zájmů rybářství a vydry“, praktické otestování nově navrženého preventivního opatření proti škodám na rybách nazvaného „mobilní ohrádka“ nebo informativní a poradenské webové stránky (více na: <http://www.zachranneprogramy.cz/vydra-ricni/>)

Bobr evropský (*Castor fiber*)

V roce 2017 byla ve spolupráci s krajskými úřady připravována opatření obecné povahy, která za stanovených podmínek povolují odstraňování či zprůtočňování bobřích hrází a odstraňování sídel těchto hlodavců. Probíhala poradenská činnost při řešení lokálních konfliktních situací, osvěta a plošná distribuce loňské publikace „Průvodce v soužití s bobrem“. Zvláštní pozornost byla soustředěna na problematiku výskytu bobrů na rybnících a na koncepční přístup k řešení zde vznikajících konfliktních situací i v kontextu nastavení dotačních pravidel aktivity 4. 2. 4. Operačního programu Životní prostředí.

2.4.1.2. Připravované záchranné programy

V roce 2017 byly zpracovány záchranné programy pro čtyři druhy a předloženy MŽP ke schválení.

▪ **zvonovec liliolistý** (*Adenophora liliifolia*)

Byl dokončen text záchranného programu. Jeho dlouhodobé cíle byly stanoveny následovně: 1) zajistit existenci dlouhodobě stabilních a životaschopných populací zvonovce na všech lokalitách druhu v ČR, a to zlepšením podmínek pro růst druhu pomocí vhodně nastaveného systému řízených zásahů; 2) v okolí stávajících lokalit zvonovce vytvořit vhodné podmínky (mikrostanoviště) pro spontánní nebo řízené šíření druhu z jeho zdrojových lokalit; 3) v případě potvrzení výskytu druhu na dalších lokalitách zajistit jejich dlouhodobé přežití. Při každoročním monitoringu druhu bylo v roce 2017 zaznamenáno 210 trsů zvonovce na všech jeho lokalitách. Nejpočetnější populaci nalezneme v přírodní památce Vražba u Jaroměře.

▪ **koniklec otevřený** (*Pulsatilla patens*)

Byl dokončen text záchranného programu. Jeho cílem je zachování druhu ve všech pěti geografických oblastech stávajícího výskytu, tj. na Doupovsku, v Podkrušnohorské pánvi, v Českém středohoří, ve Středním Povltaví a na Českolipsku. Dlouhodobé cíle záchranného programu jsou: 1) zastavit úbytek počtu a snižování velikosti populací na všech prioritních lokalitách druhu; 2) zlepšit stav populací druhu alespoň na jedné lokalitě v každé oblasti. Početnost populací koniklece otevřeného v roce 2017 byla na většině lokalit nižší než v předchozích letech, zároveň je na všech lokalitách patrný pokles počtu starých velkých mnohokvětých trsů. Pozitivní informací je ověření výskytu koniklece otevřeného po mnoha letech na vrchu Třtín.

▪ **snědek pyrenejský kulatoplodý** (*Ornithogalum pyrenaicum* subsp. *sphaerocarpum*)

Byl dokončen text záchranného programu a proveden monitoring všech známých lokalit. Během terénního průzkumu byla objevena jedna nová lokalita a nové populace na sedmi známých lokalitách. Mezi nejčastější negativní faktory v roce 2017 patřilo poškození rostlin dančí zvěří, poškození pastvou či předčasné posečení. Záchranný program by měl přispět k zmírnění těchto negativních faktorů. Nejdůležitější navrhovaná opatření jsou cílená péče o lokality s perspektivními populacemi zájmového taxonu a zajištění jejich ochrany před okusem spárkatou zvěří. Další opatření jsou monitoring, výzkum a osvěta. Více viz box č. 6.

▪ **hořeček nahořklý** (*Gentianella amarella*) a **hořeček drsný Sturmův** (*Gentianella obtusifolia* subsp. *sturmi-ana*)

Byl dokončen text záchranného programu pro oba druhy a proveden monitoring všech známých lokalit. Během terénního průzkumu byl vyhodnocen stav populací a způsob hospodaření na lokalitách, roztroušených na většině území českého mezofytika Českomoravské vrchoviny. Seznam lokalit byl aktualizován a přibýly na něj dvě nové lokality hořečku nahořklého, který byl letos zaznamenán kvetoucí na 44 z 96 známých lokalit, a počtem jedinců se rok 2017 zařadil na druhé místo od počátku sledování (2006). Pro vlhkostnější hořeček drsný Sturmův šlo

naopak o jeden z početně nejslabších roků a na třech ze svých 11 lokalit na našem území nebyl vůbec pozorován. Ohledně managementu pak letošek přinesl dobré zprávy, a sice že stoupá počet obhospodařovaných lokalit - u obou druhů jich je vhodným způsobem obhospodařována asi jedna třetina. Cílem záchranného programu je tento trend podpořit.

2.4.2. Regionální akční plány

| Václav John

V rámci EHP fondů byla realizována příprava sedmi regionálních akčních plánů (RAP) financovaných z EHP fondů. Tři RAP byly dokončeny z hlediska terénních zásahů již v roce 2016:

- Regionální akční plán pro okáče menšího na lokalitě Malý Děd (*Erebia sudetica sudetica*)
- Regionální akční plán pro střevli potoční (*Phoxinus phoxinus*) na Vysočině
- Regionální akční plán pro tetřeva hlušce (*Tetrao urogallus*) v CHKO Beskydy
- Regionální akční plán pro pastarček dlouholistý (*Tephrosia longifolia* subsp. *moravica*)

V roce 2017 proběhly ještě terénní zásahy v následujících RAP:

- Regionální akční plán pro mihuli ukrajinskou (*Eudontomyzon mariae*) - v rámci monitoringu se bohužel, na rozdíl od roku 2016, nepodařilo prokázat rozmnožování (nezjištěny nejmladší ročníky larev), na lokalitě však byly rozmístěny plašiče odpuzující predátory.
- Regionální akční plán pro přesličku různobarvou (*Equisetum variegatum*) v CHKO Litovelské Pomoraví - byla realizována výsadba přesličky různobarvé na lokalitě u Tovačovské pískovny a na místě se strženým drnem u Moravičanského jezera, na podzim 2017 přinesla kontrola uspokojivé výsledky a potvrdila přežívání vysazených rostlin.
- Regionální akční plán pro okáče metlicového (*Hipparchia semele*) a ploskoroha pestrého (*Libelloides macaronius*) - proběhly doplňující výřezy křovin a kácení, čímž se zvětšila plocha vhodného biotopu. Během realizace projektu bylo pozorováno výrazné navýšení velikosti populace okáče metlicového, pravděpodobně v reakci na provedené zásahy.

Projekt EHP „Opatření pro podporu biodiverzity na celostátní a regionální úrovni“ byl podle plánu ukončen v dubnu 2017, jednotlivé akční plány budou dále financovány ze státního rozpočtu.

Kromě těchto akčních plánů byla na základě nutnosti zabránit vymření poslední populace naturového druhu okáče skalního (*Chazara briseis*) zahájena příprava RAP pro tento druh. V roce 2016 se po řadě let sledování podařilo rozklíčovat zásadní opatření pro podporu druhu, která vedla v roce 2017 k výraznému navýšení populace. Úkolem RAP je vytvořit strategii zajišťující dlouhodobé přežití tohoto celoevropsky ustupujícího druhu, jehož populace v Českém středohoří je středoevropským unikátem.

Početnost hvozdíku písečného českého na nově upravených plochách se zvyšuje

| Barbora Čepelová, Jiří Bělohoubek, Tomáš Dostálek

Hvozdík písečný český je endemitem České republiky, který má v současnosti jedinou původní lokalitu v NPP Kleneč na okraji stejnojmenné obce. Aktivní snahy o jeho záchranu začaly v sedmdesátých letech minulého století. Teprve po prvním razantním zásahu, kdy byl v roce 1999 stržen drn, začala početnost hvozdíku růst. Proto bylo mechanizované stržení drnu uvedeno v záchranném programu pro hvozdík písečný český jakožto opatření, které vytváří pro tento druh vhodné podmínky a je zásadní především pro klíčení nových rostlin. Jedná se o stržení svrchní humusové vrstvy až na šterkopískový podklad. Plochy pro stržení drnu byly určeny na základě pedologického průzkumu. Další stržení bylo provedeno v letech 2009, 2010 a 2015. Naposledy, v září 2015, byl těžkou technikou stržen drn na ploše 2600 m², kde průměrná mocnost humusové vrstvy dosahovala 0,5 m.

Od roku 2009 byly na všech stržených plochách zakládány trvalé plochy (0,5 × 0,5 m), do kterých byl hvozdík vyséván. Výsevy umožňují rozšíření hvozdíku na vzdálenější místa, na která by se samovolným šířením dostával výrazně pomaleji. Semena hvozdíku obvykle zůstávají v blízkosti matečné rostliny, protože nemají žádná přizpůsobení k šíření (na větší vzdálenost se mohou šířit pouze při silném větru). Veškerá semena použitá pro výsevy pocházejí z NPP Kleneč, převážně z bohatě plodících trsů. Výsevy do trvale vyznačených ploch byly prováděny rovněž kvůli výzkumu populační biologie hvozdíku, jejíž znalost je pro úspěch záchranného programu zásadní. Dosavadní výsledky ukazují, že klíčivost (sledovaná jako počet nových semenáčků) je v přírodních podmínkách nízká, ale přežívání semenáčků je velmi vysoké (často přesahuje i 70 %).

V říjnu 2015 bylo na nově stržené ploše založeno dalších dvacet trvalých ploch a do každé vyseto 200 semen. Pro srovnání bylo stejné množství semen vyseto i do ploch stržených v letech 1999 a 2009. Semena klíčí za příhodných klimatických podmínek v průběhu podzimu a jara, a tak v následujícím roce bylo možné sledovat velké množství nových rostlinek, z nichž některé v roce 2016

už dokonce kvetly. V roce 2017 bylo na nejnověji stržené ploše sečteno 110 kvetoucích rostlin. Srovnání výsledků výsevů ukázalo, že klíčivost i přežívání nových semenáčků jsou velice podobné v plochách s různou dobou od stržení svrchního humusového horizontu. Naopak velké rozdíly byly zaznamenány v rychlosti růstu nových rostlin, kdy trsy rostlin rok staré v plochách stržených v letech 1999 a 2009 dosahovaly zhruba 1 cm² a v plochách stržených v roce 2015 měly stejně staré rostliny okolo 10 cm².

		počet semenáčků	počet kvetoucích rostlin	počet kvetoucích rostlin	celkový počet
Stržené plochy 2015	2016	436	2	86	524
	2017	29	362	110	501
NPP Kleneč	2017	2125	5883	1542	9550

Početnost hvozdíku v roce 2017 na ploše stržené v roce 2015 a v celé NPP Kleneč

01. Práce na stržení svrchní humusové vrstvy v roce 2015, foto Jiří Bělohoubek
02. Semenačkové hvozdíky písečného českého, foto Barbora Čepelová

Příprava záchranného programu pro snědek pyrenejský kulatoplodý | Eliška Blažejová, Karel Fajmon

Snědek pyrenejský kulatoplodý je u nás kriticky ohroženým druhem, který v současnosti roste pouze velmi vzácně na východní Moravě v Hostýnských vrších a ve střední části Bílých Karpat. V roce 2016 bylo na základě revize herbářového sběru uloženého v Muzeu Vysočiny Třebíč zjištěno, že byl v roce 2010 nalezen také na Pouzdřanské stepi, z jejíhož širšího okolí existují i dva historické doklady. Při terénním průzkumu v roce 2017 zde snědek potvrzen nebyl, ale vzhledem k existenci vhodných stanovišť a snadné přehlédnutelnosti snědku ve sterilním stavu je pravděpodobné, že zde dosud roste. Jeho současný výskyt v ČR je tedy soustředěn do dvou až tří arelů na severozápadní hranici areálu. AOPK ČR s podporou projektu „Příprava záchranného programu pro snědek pyrenejský kulatoplodý (*Ornithogalum pyrenaicum* subsp. *sphaerocarpum*)“ (EHP fondy MGSII-23) v roce 2017 dokončila text záchranného programu pro tento taxon.

Zajímavé výsledky přinesla analýza využití území, kdy se ukázalo, že v minulosti snědek rostl nejčastěji na polích a loukách, případně pastvinách. V průběhu 20. století

došlo k výraznému poklesu výskytu na polích, kde se v současnosti nebyl nalezen vůbec, převládá jeho výskyt na loukách, méně často pak v křovinách, listnatých lesích a sadech. Při podrobném monitoringu a průzkumu potenciálních lokalit bylo nově potvrzeno celkem devět lokalit snědku pyrenejského kulatoplodého (šest v Hostýnských

vrších a tři v Bílých Karpatech). V roce 2017 tak byl taxon potvrzen na 21 lokalitách v Hostýnských vrších a na pěti v Bílých Karpatech.

V Bílých Karpatech je snědek pyrenejský kulatoplodý historicky udáván asi z třiceti lokalit. Při revizi veřejných moravských a českých herbářových sbírek se však ukázalo, že došlo k záměně a že až na několik novodobějších výjimek se ve skutečnosti jedná o snědek jehlancovitý (*O. brevistylum*). Potvrdilo to podezření, že drastický úbytek lokalit snědku pyrenejského v Bílých Karpatech oproti první polovině 20. století není skutečný, ale je způsoben dřívějším nesprávným určováním, resp. nesprávným používáním jména snědek pyrenejský kulatoplodý pro snědek jehlancovitý, který je v Bílých Karpatech místy hojný i dnes.

Mezi hlavní příčiny ohrožení snědku pyrenejského kulatoplodého patří nevhodné obhospodařování, posečení před dosažením zralosti semen a okus kvetoucích či plodících stvolů spárkatou zvěří, především místy přemnoženým daňkem skvrnitým. Hlavním cílem záchranného programu je udržení populací tohoto snědku jako planě rostoucího druhu na území ČR. V záchranném programu jsou proto navržena praktická opatření, zejména vhodné nastavení managementu a ochrana kvetoucích či plodných jedinců před spásáním.

01. Rozšíření snědku pyrenejského kulatoplodého v ČR, mapa Jan Vrba
02. Kvetoucí snědky pyrenejské na nejbohatší bělokarpatské lokalitě Šumice - Dolní vinohrady, foto Karel Fajmon
03. Dozrávající tobolky snědku pyrenejského kulatoplodého, foto Karel Fajmon
04. Kvetoucí rostlina v západní části PP Údolí Bánovského potoka, foto Karl Fajmon

2.4.3. Vyplácení náhrad za škody způsobené vybranými ZCHD živočichů

| Lenka Tomášková

Role AOPK ČR ve vyplácení náhrad škod způsobených vybranými zvláště chráněnými živočichy dle zákona č. 115/2000 Sb. spočívá zejména v tom, že její pracoviště jsou ve své působnosti orgánem ochrany přírody, který po ohlášení vzniku škody provádí neprodleně místní šetření. Prověřuje se, zda byla škoda způsobena vybraným živočichem, a shromažďují se důkazy. Protokol z tohoto místního šetření je pak jedním z podkladů žádosti o náhradu škody, kterou poškozený podává na příslušný krajský úřad. Pracoviště AOPK ČR také poskytují hospodářským subjektům poradenství, jak nejlépe předcházet vzniku škod a kde a jak je možné získat dotaci na preventivní opatření. Vybraná pracoviště s působností v oblasti výskytu velkých šelem byla vybavena elektrickými ohradníky, které působí chovatelům pro ochranu stád. AOPK ČR také odborně a metodicky podporuje ostatní orgány ochrany přírody při posuzování škod.

V roce 2017 probíhala příprava samostatných webových stránek věnovaných vlkovi <http://www.navratvlku.cz/> a určených primárně chovatelům hospodářských zvířat v oblastech výskytu vlka. Tyto stránky byly spuštěny v prvním týdnu roku 2018.

2.4.4. Snížení dopadů fragmentace krajiny na populace vybraných druhů

| Jitka Větrovcová

V dubnu 2017 byl ukončen projekt „Komplexní přístup k ochraně fauny terestrických ekosystémů před fragmentací krajiny v ČR“, podpořený z EHP fondů. Po skončení projektu bylo dále pracováno s hlavním výstupem B.II, mapovou vrstvou vybraných zvláště chráněných druhů velkých savců, která by se měla během roku 2018 stát jedním ze závazných podkladů v územním plánování. Do vymezené vrstvy bylo doplněno vnitřní členění tzv. jádrových území v oblastech působnosti AOPK ČR a byla připravena metodika s doporučeným postupem aplikace tohoto nástroje pro orgány ochrany přírody. Veškeré výstupy projektu členěné dle jeho hlavních aktivit jsou dostupné na webových stránkách (<http://www.ochranaprirody.cz/druhova-ochrana/ehp-fondy/ehp-40-fragmentace-krajiny/>).

2.4.5. Zprostředkování vodních toků

| Pavel Marek

Při zajišťování obousměrné migrační průchodnosti vodních toků pro vodní a na vodu vázané živočichy, především pro ryby a mihulovce, vykazovala AOPK ČR svoji standardní činnost. I v roce 2017 probíhala metodická podpora pro projekci a realizaci staveb rybích přechodů (správci vodních toků - státní podniky Povodí, LČR, projekční kanceláře, samospráva a státní správa aj.). Konzultovány byly konkrétní projekty především prostřednictvím členů odborné skupiny Komise pro rybí přechody, vedena byla i širší odborná diskuze, např. efektivita a monitoring rybích přechodů.

Dokončeny a vyhodnoceny byly práce z předešlého roku na mapování migračních bariér, rybích přechodů a malých vodních elektráren na vybraných tocích. Data byla vizualizována prostřednictvím webového portálu www.vodnitoky.ochranaprirody.cz, tzv. databáze migračních bariér. Dokončen byl též projekt „Vytvoření strategie pro snížení dopadů fragmentace říční sítě ČR“ podpořený z EHP fondů. Proběhly informační semináře o výstupech projektu a závěrečný seminář. Povodí Labe s.p. byla předána studie proveditelnosti „Podpora migrace lososa obecného – vodní dílo Střekov“ (více viz box č. 7), navrhuje realizaci kroků, vedoucí k plnému migračnímu průchodnění zdymaďla. Dostupné metodiky, studie a výsledky lze najít na zmíněném webu v sekci ke stažení.

2.4.6. Invazní druhy | Tomáš Görner

Invazní druhy rostlin a živočichů představují vážnou hrozbu pro přírodu po celém světě. Společně se vzrůstajícím využíváním přírodních zdrojů, znečišťováním životního prostředí a změnou klimatu jsou řazeny k hlavním negativním faktorům ohrožujícím stávající biodiverzitu původních ekosystémů. Kromě toho způsobují nemalé ekonomické škody a mohou též nebezpečně působit na lidské zdraví.

V průběhu roku 2017 probíhala resortní i meziresortní jednání k implementaci nařízení EK č. 1143/2014 o prevenci a regulaci zavlékání či vysazování a šíření invazních nepůvodních druhů do naší legislativy. Byly připravovány a zpracovávány návrhy novely zákona o ochraně přírody a krajiny. Nařízení EK se vztahuje na druhy uvedené na seznamu invazních nepůvodních druhů s významným dopadem na Unii (tzv. „unijní seznam“). Ten byl v průběhu července 2017 rozšířen o dalších dvanáct druhů, čímž vzrostl celkový počet na 49. Mezi nově začleněné druhy patří např. bolševník velkolepý, netýkavka žláznatá, ondatra pižmová či psík mývalovitý. Ke všem novým druhům byly zpracovány informační karty, které jsou publikovány na webu AOPK ČR o invazních druzích (<http://invaznidruhy.nature.cz/unijni-seznam/druhy/>).

Nařízení EK též stanoví pro členské státy ohlašovací povinnost týkající se druhů na unijním seznamu. K tomuto účelu byl ze strany EU zřízen webový portál NOTSYS, který členské státy upozorňuje na nové nálezy invazních druhů. Ze strany AOPK ČR, která má společně s MŽP možnost do tohoto systému zadávat nálezy, došlo již koncem roku 2017 k prvním hlášením pro EU, konkrétně se jednalo o raka mramorovaného v Praze na Proseku a na Radovesické výsypce nedaleko Bíliny. O likvidaci tohoto druhu v Praze informuje box č. 8. Výskyt raka mramorovaného u Bíliny byl na podzim 2017 projednán s majiteli pozemků a na rok 2018 je plánován podrobný monitoring lokality s návrhy dalšího řešení, které by zabránilo jeho šíření do okolí.

Během roku 2017 byly průběžně aktualizovány stránky AOPK ČR o invazních druzích (invaznidruhy.nature.cz), kde jsou také zodpovídány dotazy a na základě obdržených informací o nálezech invazních druhů ze strany veřejnosti i doplňována data do Nálevkové databáze ochrany přírody.

2.5. OCHRANA KRAJINY

| Jaromír Kosejk

Ochrana krajiny v České republice je zařazena dle zákona do obecné ochrany přírody a krajiny a zahrnuje zejména krajinný ráz, tedy zejména přírodní, kulturní a historickou charakteristiku místa či oblasti, který je chráněn před činnostmi snižující jeho estetickou a přírodní hodnotu, územní systém ekologické stability (vzájemně propojený soubor přírodních či přírodních blízkých ekosystémů), významné krajinné prvky (hodnotné části krajiny, které utvářejí typický vzhled krajiny či přispívají k držení její stability) a v širším měřítku také dřeviny rostoucí mimo les, které mimo jiné spoluvytváří obraz krajiny a stejně jako významné krajinné prvky jsou chráněny před poškozováním a ničením.

2.5.1. Krajinný ráz | Jaromír Kosejk

V roce 2017 pokračovalo sjednocování výkonu státní správy v oblasti ochrany krajinného rázu, zejména v otázce postupů při jeho uplatňování v územně plánovací dokumentaci. Do prvních územních plánů se zapracovaly formulace podmínek prostorového uspořádání a podmínek ochrany krajinného rázu ve vazbě na Metodický pokyn MŽP a MMR k ochraně krajinného rázu k uplatňování § 12 odst. 4 ZOPK, který byl vydán v říjnu 2017. V praxi to znamená, že AOPK ČR na území, které má ve své kompetenci (stejně jako jiné místně a věcně příslušné orgány ochrany přírody na území ve své kompetenci), může při zpracování či aktualizaci územních plánů vymezit plochy, kde lze vydávat závazná stanoviska podle § 12 odst. 2 i v případech, kdy je v územním plánu stanoveno prostorové uspořádání a podmínky ochrany krajinného rázu jsou dohodnuté s orgánem ochrany přírody.

Byla zintenzivněna komunikace mezi Architektonickou komisí AOPK ČR a architektonickými komisemi při regionálních pracovištích. Byla aktualizována preventivní hodnocení krajinného rázu CHKO Český kras a CHKO Jizerské hory s rozpracováním zejména kategorizace jednotlivých sídel. Více viz box. č. 9.

AOPK ČR v roce 2017 prohloubila spolupráci s Českou komorou architektů (ČKA), se kterou se dohodla na udělení vlastní mimořádné ceny v soutěži ČKA „Česká cena za architekturu“ za vhodné zakomponování realizovaného záměru do krajiny. Více viz box č. 19.

Na podzimním tradičním odborném setkání krajinářů a stavařů AOPK ČR, které se konalo v říjnu v CHKO Žďárské vrchy, byla společně se zástupci MŽP a Ministerstva pro místní rozvoj prezentována a diskutována problematika ochrany krajinného rázu v územním plánování, představeny byly příklady dobré praxe z vybraných CHKO a další aktuální témata.

V roce 2017 vydala AOPK ČR celkem 3 282 závazných stanovisek podle § 12 odst. 2 ZOPK k umístování a povolování staveb, z toho 974 ve IV. zóně CHKO, a 8 rozhodnutí dle téhož ustanovení k povolení jiných činností, které mohou snížit nebo změnit krajinný ráz, z toho 4 ve IV. zóně CHKO. Dále AOPK ČR vydala celkem 7 225 závazných stanovisek dle § 44 odst. 1 ZOPK, z toho 5 001 závazné stanovisko vydané ve I.- III. zóně CHKO pro stav-

by, a 171 rozhodnutí dle § 44 odst. 3 ZOPK k souhlasům k činnostem dle bližších ochranných podmínek ZCHÚ.

2.5.2. Územní systém ekologické stability | Jaromír Kosejk

Byla připravena dokumentace k projektu „Plán ÚSES v CHKO“. Je totiž potřeba zajistit podrobnou revizi a aktualizaci vymezení všech úrovní ÚSES na většině území CHKO, aby byly připraveny plnohodnotné podklady pro jeho realizaci a posílení funkčnosti a mohl tak plnit všechny své funkce jako součást ekologické sítě. Pro realizaci projektu připravovala AOPK ČR odborné podklady, protože pro území CHKO vyžaduje použití „Metodiky vymezení ÚSES“ odchýlný postup. Tato metodika, kterou v dubnu 2017 vydalo Ministerstvo životního prostředí, neumožňuje alternativně využít soustavu přírodních biotopů namísto biogeografických jednotek a dostatečně nezohledňuje biologický přístup při vymezení ÚSES. Jednoznačně totiž preferuje lesní ekosystémy jako cílový stav biocenter a naopak malý akcent je kladen na cenné nelesní přírodní biotopy (stepi, vlhké louky, mokřady) a zohlednění potřeb populací a druhů, které se daným územím vyskytují (národně významné druhy a druhy s úzkou vazbou na daný biotop se zohledněním specifických podmínek v jednotlivých CHKO).

V červnu 2017 proběhl k připravovanému projektu v rámci AOPK ČR odborný seminář zaměřený na přírodovědné pohledy při vymezení ÚSES. V zásadním příspěvku – Pohled biologa na vymezení ÚSES – bylo jako hlavní problém, který zásadně ohrožuje biodiverzitu, identifikováno zarůstání krajiny kvůli omezení tradičního hospodaření (pastva, kosení luk) a zvýšenému přísunu živin.

AOPK ČR připravila po dohodě s MŽP návrh ověřovacích studií na území CHKO k využití „Metodiky vymezení ÚSES“. Společným cílem je případná úprava metodiky tak, aby byla plnohodnotně využitelná pro celé území ČR.

2.5.3. Významné krajinné prvky

| Šárka Okrouhlíková

Významné krajinné prvky (VKP) představují účinný nástroj ochrany přírody a krajiny a jejich estetických hodnot. V průběhu roku 2017 AOPK ČR ukončila analýzu v Plzeňském a Ústeckém kraji a byla zhodnocena a porovnána již získaná data.

Od roku 2013 proběhla analýza ve čtyřech krajích – kromě uvedeného Plzeňského a Ústeckého také ve Středočeském a Královéhradeckém. Srovnání ukázala značné rozdíly v přístupu k registraci VKP. Zatímco v Královéhradeckém a Ústeckém kraji bylo registrováno 167 respektive 134 VKP, ve Středočeském pak 458 a v Plzeňském dokonce přesně 1 000. V obvodu města Bor, jakožto obce s pověřeným obecním úřadem, se nachází o tři registrované VKP více než celkem v Ústeckém kraji.

Nejvíce registrovaných VKP je v obcích s pověřeným obecním úřadem Trutnov, Dvůr Králové nad Labem a Rychnov nad Kněžnou (9) v Královéhradeckém kraji, Varnsdorf (26), Žatec (23) a Kadaň (18) v Ústeckém kraji, Stříbro (166), Bor (137), Planá (109) těsně následována Sušicí

Masarykovo zdymadlo ve Střekově – studie proveditelnosti migračního zprůchodnění | Pavel Marek

Víceúčelové vodní dílo ve Střekově, Masarykovo zdymadlo, je klíčovou migrační bariérou mezi povodím Labe včetně jeho přítoků (celková plocha více než 48,5 tis. km²) a Severním mořem. Mimo jeho základní účely, jako je plavba, energetika, zásobování surovou vodou a rekreace, je navíc od roku 1958 kulturní památkou ČR. Jedná se o mimořádnou stavbu i podle technických parametrů (foto č. 1) - 4 jezová pole o délce 24 m a hrazené výšce 9,75 m, délka vzdutí 19,8 km a zadržovaný objem 15,9 mil. m³ při možnosti regulace cca 3 mil. m³.

Ichtyofauna vodního toku Labe je zde velmi biologicky cenná, vyskytuje se tu více než 30 druhů ryb a mihulovců. Tomu odpovídá i patřičná územní a koncepční ochrana: zařazení do EVL Labské údolí a Porta Bohemica, mezi nadregionální prioritní biokoridory v „Koncepci migračního zprůchodnění říční sítě ČR“ (MŽP, 2014) a do Plánu dílčího povodí Ohře a dolního Labe a ostatních přítoků Labe. Proto je klíčové zajistit dostatečně efektivní migraci ryb tímto jezem v obou směrech po celý rok. Otevřela by se tak cesta mezi mořským prostředím a Labem resp. jeho přítoky. V SRN je jediný jez u obce Geesthacht nedaleko Hamburku a je dnes již dostatečně migračně zprůchodněn rybími přechody a dalšími zařízeními (viz foto č. 2).

Nyní je v provozu v profilu Střekov štěrbínový rybí přechod (foto č. 3), o jehož efektivitě se dlouho diskutovalo. Nebyl však k dispozici dostatek podkladových dat, tedy výsledky migrací tamních ryb. AOPK ČR dlouhodobě pracuje na zajišťování migračního zprůchodnění vodních toků ČR a ve spolupráci s VÚV T.G.M. uspěla v rámci EHP fondů s projektem „Vytvoření strategie pro snížení dopadů fragmentace říční sítě ČR“. Jeho součástí bylo mimo jiné „sledování migrací ryb v profilu Střekov“ a zpracování studie proveditelnosti „Podpora migrace lososa obecného – vodní dílo Střekov“. Z výsledků sledování migrací ryb (Musil a kol., 2017) vyplývá, že trať současného rybího přechodu je pro některé ryby Labe druhově (využívá jej cca 72 % detekovaných druhů) i velikostně selektivní.

Studie proveditelnosti, zpracovaná týmem společnosti Vodohospodářský rozvoj a výstavba, a. s., vyhodnotila současné stav technické řešení a navrhla několik způsobů, které by zajistily potřebnou migrační průchodnost (obrázek č. 4) včetně ekonomického vyhodnocení navržených variant. Jako nevhodnější se jeví dvouštěrbínový rybí pře-

chod v obtokovém kanálu kolem strojovny vodní elektrárny na levém břehu se zalomením. Toto řešení bylo vybráno především kvůli nárokům migrujících ryb a s ohledem na zkušenosti se rybím přechodem v SRN, Geesthachtu. Dalšími pozitivními stránkami vybrané varianty jsou:

- vhodné a konstantní hydraulické podmínky v celé délce trasy (ověřeno 2D hydraulickým modelem a 3D numerickou simulací proudění rybím přechodu)
- minimální zásahy do konstrukce a stability jezu, funkce VE, plavby a nejlepší řešení z hlediska památkové ochrany zdymadla.

Mezi negativní stránky zvolené varianty patří vysoké náklady na vyvolané investice – přeložky sítí, železniční vlečky apod. a nutnost zajištění dalších doprovodných opatření pro zajištění poproudové migrace ve výši až cca 220 mil. Kč.

01. Celkový pohled Střekov, foto Pavel Marek
 02. Dvouštěrbínový RP v Geesthachtu, foto Pavel Marek
 03. Současný štěrbínový RP, foto Pavel Marek
 04. Varianta vybraná k realizaci

Likvidace raka mramorového v Praze na Proseku jako vybraného druhu v systému včasného varování

| Tomáš Görner

Rak mramorovaný (*Procambarus fallax f. virginalis*) je kvůli partenogenetickému způsobu rozmnožování a schopnosti přenášet račí mor potenciálně velmi nebezpečný druh pro naši přírodu. Od července 2016 figuruje na seznamu invazních druhů s významným dopadem na Unii (tzv. unijní seznam). Jeho první nálezy u nás pocházejí z vodní plochy v Parku Přátelství v Praze 9 – Proseku (3 dospělé samice) a uměle založené tůně na Radovesické výspě nedaleko Bíliny (4 dospělé samice). Oba nálezy učinili odborníci z České zemědělské univerzity v Praze, Jihočeské univerzity v Č. Budějovicích a PřF UK. Nově zjištěné druhy z unijního seznamu mají podle nařízení EK č. 1143/2014 členské státy nahlásit Evropské komisi a přikročit k jejich eradikaci, je-li technicky proveditelná. AOPK ČR v únoru 2017 zahájila jednání o přípravách na eradikaci na lokalitě v Praze na Proseku s Magistrátem hl. m. Prahy a Městskou částí Praha 9 (vlastníci, správci pozemku). Proběhl monitoring, žádný rak v tehdy téměř

dobu 14 dní vyschnout. Během vysychání probíhaly kontroly ze strany AOPK ČR, zda se zde nevyskytují přeživší raci. Suchý kal byl poté odvezen. Následně byly spáry v nádrži a celý prostor výpustní šachty vysypány chlorovým vápnem. Tento stav byl ponechán a monitorován tři týdny. Aby se zvýšilo povědomí o tomto nebezpečném druhu, byly po obvodu nádrže instalovány informační tabule s informací o nebezpečí raka mramorovaného pro původní organismy a ekosystémy v ČR. AOPK ČR zajistila též medializaci v místním časopise Devítka a deníku Metro. Kolem desátého května se začalo s napouštěním nádrže. Při samotné eradikaci ani následném „klidovém režimu“ lokality nebyl nalezen žádný jedinec raka mramorovaného, stejně tak tomu bylo i při kontrolách v průběhu léta a podzimu.

Uvedený postup lze považovat za první příklad eradikace invazního druhu na unijním seznamu v jeho počáteč-

vypuštěné vodní ploše nalezen nebyl, po relativně tuhém konci zimy 2016/2017 se dalo usuzovat, že mimo hlubokou výpustní šachtu raci neměli šanci přežít.

Proces samotné likvidace zjednodušoval nízký stav vody v zimním období. Koncem března proběhl v režii Městské části Praha 9 odlov rybí obsádky (desítky jedinců karase zlatého, několik okounů, kaprů, dva menší sumci, řada plotic a střevlíček východních). Následně byla vodní plocha zcela vypuštěna (odtok míří přímo do ČOV, kde se nepředpokládá možnost přežití případně vyplavených raků). Poslední prostor s vodou představovala výpustní šachta pod stavbou na východním okraji nádrže. Z té byla voda vyčerpána. Zbylé bahno bylo deponováno do prostoru vypuštěné nádrže, kde se i s tamním kalem nechalo po

ní fázi invaze, v souladu s postupem v článku 16 a 17 nařízení EK. Akce se díky minimálním nákladům, které nesla MČ Praha 9, obešla bez financí z dotačních titulů. V roce 2018 se AOPK ČR zaměřila na druhou lokalitu s nálezem raka mramorovaného (Radovesická výspě), kde by měla proběhnout monitorovací akce na všech vodních plochách. Výskyt raka mramorovaného z jiných míst v ČR zatím není znám, lze jej ale vzhledem k jeho značnému rozšíření mezi akvaristy předpokládat. Klíčové je zabránit dalším vypouštěním tohoto raka do volné přírody (zjevně i případ těchto dvou dosud známých lokalit).

01. Rak mramorovaný, foto Tomáš Görner

Preventivní hodnocení krajinného rázu CHKO Český kras | Tomáš Urban

Zpracovaná aktualizace Preventivního hodnocení krajinného rázu CHKO Český kras (dále jen „studie“) vychází z původní studie z roku 2008, přičemž zohledňuje změny v krajině i v sídlech, k nimž během uplynulých deseti let došlo. Reaguje zároveň na potřeby AOPK ČR vyplývající z využívání současné studie při běžné správní praxi na poli povolování stavebních záměrů, pořizování územně plánovacích dokumentů i plánování a realizace krajinných opatření. Některé části stávající studie byly proto doplněny či dopracovány do větší podrobnosti a praktické užitelnosti.

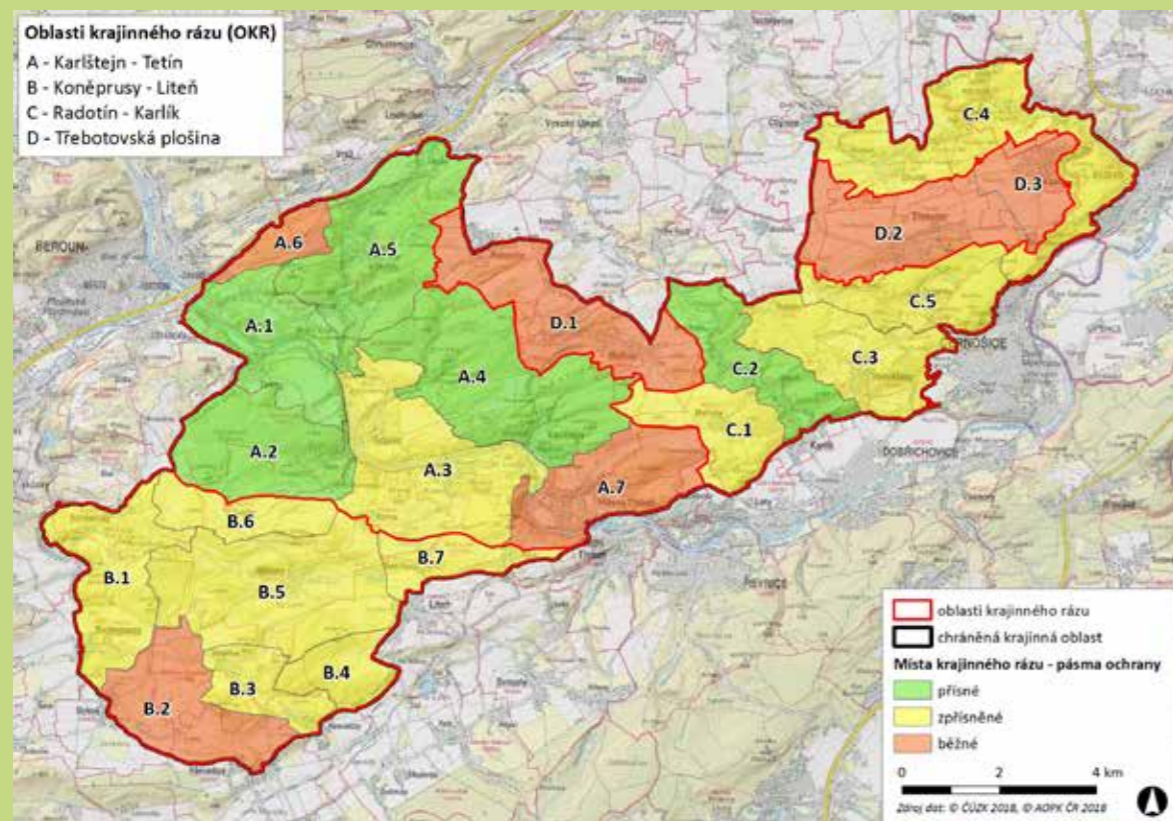
Konkrétně proběhlo doplnění a aktualizace kategorizace sídel na území CHKO na základě zachovalosti jejich urbanistické struktury s ohledem na přítomnost charakteristické historické zástavby. Tato část studie byla z hlediska identifikace a popisu kulturních a historických hodnot v sídlech konzultována s pracovníky Národního památkového ústavu a na základě jejich podnětů a připomínek částečně doplněna. Pasporty jednotlivých sídel pak obsahují informace o základních historických souvislostech vývoje sídla, přítomnosti památkově chráněných i historicky cenných stavebních objektů i urbanistických hodnotách a vizuálním projevu zástavby s ohledem na obraz sídla v krajině. Dále jsou ke každému sídlu stanoveny konkrétní ochranné podmínky a opatření pro ochranu krajinného rázu – z hlediska jejich budoucího stavebního a územního rozvoje či krajinářských úprav v jejich okolí.

Studie obsahuje také aktualizované vymezení a popis oblastí a míst krajinného rázu, s důrazem na stávající přírodní a kulturně historické hodnoty. Vymezená místa krajinného rázu jsou s ohledem na přítomnost hodnot rozdělena do pásem odstupňované ochrany a pro každé pásmo jsou stanoveny návrhy vhodných opatření a podmínky ochrany krajinného rázu (v konkrétnosti formulace využitelné pro stanovení limitů a regulativů funkčního a prostorového uspořádání území na úrovni územních plánů).

V neposlední řadě došlo též k vyhodnocení negativních dominant a narušení krajinného rázu a k formulaci návrhů opatření ke zmírnění jejich negativního působení v obraze krajiny.

Nedílnou součástí studie je bohatá aktuální fotodokumentace území a rovněž rozsáhlá mapová část zobrazující diferenciaci území na oblasti a místa krajinného rázu, prostorové vztahy a percepční vlastnosti krajiny, pohledové vazby v krajině, hodnoty krajinného rázu a existující narušení těchto hodnot, kategorizaci sídel podle dochované hodnoty struktury a charakteru zástavby, návrh pásem ochrany krajinného rázu a vymezení území, kde je zástavba z hlediska zájmu ochrany rázu krajiny přípustná.

Celá studie je také poskytována jako územně analytický podklad a bude rovněž důležitým podkladem pro Plán péče o CHKO Český kras, který se začne v roce 2018 zpracovávat.

(108) v kraji Plzeňském a Říčany (93), Odolenou Vodou (51) a Brandýsem nad Labem – Starou Boleslaví (37) ve Středočeském kraji. Naopak zcela bez registrovaných VKP jsou obce, které se částečně či zcela nacházejí ve velkoplošných zvláště chráněných územích či jejich ochranných pásmech. Dále jsou bez registrace menší obce, které nemají dostatečné kapacity na tuto problematiku. Zcela bez registrace je šest obcí v Královéhradeckém, jedenáct v Ústeckém, tři v Plzeňském a jedenáct ve Středočeském kraji.

Ve Středočeském a Plzeňském kraji se nejvíce registrovalo v 90. letech. Ročně se v Plzeňském kraji zaregistrovalo přes 200 VKP a ve Středočeském okolo 120, zatímco u dvou zbývajících toto číslo nepřesáhlo 20 VKP za rok. Od roku 2005 se registruje jen minimálně VKP ve všech porovnávaných krajích. Vysoké číslo registrovaných VKP je spojeno s malou podrobností, zvláště v Plzeňském kraji se setkáváme s případy, kdy byly VKP vyhlášeny hromadně, bez adekvátního popisu. Mnohdy se jednalo skladebné části územního systému ekologické stability a důvod vyhlášení zněl: „porost nelesní zeleně“. Tím je také způsobeno, že v Plzeňském kraji jsou nejvíce zastoupenou skupinou stromy a keře (53 %). V Královéhradeckém jsou nejvíce zastoupeny vody a mokřady včetně břehových porostů (24 %), ve Středočeském prvky kombinované (23 %) a v Ústeckém pak travnaté plochy (29 %). Nejméně registrovanými typy jsou meze a remízky, polní cesty a úvozy a skály, sutě, odkryvy a naleziště nerostů a zka-menělin. Malé zastoupení mezí, remízků, polních cest a úvozů může být způsobeno i špatným popisem registrovaného VKP.

V roce 2017 vydala AOPK ČR celkem 6 rozhodnutí a 189 závazných stanovisek v rámci ochrany VKP.

2.5.4. Dřeviny rostoucí mimo les

| Brigita Neumannová

Pojem „Dřeviny rostoucí mimo les“ zahrnuje stromy a keře, jejich skupiny či liniové prvky, které rostou na nelesních pozemcích.

V rámci metodické podpory výkonu státní správy AOPK ČR během roku zpracovala 955 odborných stanovisek ke dřevinám rostoucím mimo les, 19 rozhodnutí o povolení ke kácení dřevin a 1 znalecký posudek týkající se bezpečnosti a perspektivy dřevin rostoucích mimo les.

Dále též pokračovaly práce na vývoji jednotlivých standardů řady A – Arboristické standardy. Probíhaly sjednocovací práce v rámci dosud nevydaných standardů. K připomínkování veřejností byly zveřejněny „Péče o dřeviny kolem veřejné dopravní infrastruktury“ a „Bezpečnostní vazby a ostatní stabilizační systémy“. Schválen a vydán byl standard „Ochrana dřevin při stavební činnosti“. U všech dosud nevydaných standardů budou v roce 2018 dokončeny oponentury a dojde k jejich zveřejnění.

V souvislosti s arboristickými standardy zástupci AOPK ČR přednášeli na mezinárodní konferenci, která se koncem roku pořádala k setkání certifikačních center European Arboricultural Council v Průhonicích.

V dubnu roku 2017 proběhlo tradiční odborné setkání dendrologů AOPK ČR. Jeho cílem bylo seznámit se

po dendrologické stránce s nově vyhlášenou chráněnou krajinnou oblastí Brdy a také vzájemná výměna informací, zkušeností a sjednocení přístupů jednotlivých regionálních pracovišť. V prosinci se dále uskutečnilo jednodenní odborné školení zaměřené na péči o senescentní stromy – speciálně na problematiku bezpečnostních vazeb. Toto školení bylo prvním z obnovovaných odborných školení pro pracovníky AOPK ČR, která by měla každoročně reflektovat aktuální potřeby a problémy regionálních pracovišť v oblasti dendrologie.

Zástupci AOPK ČR se též aktivně účastnili seminářů „Údržba silniční zeleně“, které v tomto roce proběhly v Praze pro kraje Liberecký, Královéhradecký a Středočeský a v Olomouci pro kraje Moravskoslezský, Zlínský a Olomoucký. Semináře jsou pořádány MŽP a jejich účelem je vyvolání odborné diskuze a snaha o řešení sporných otázek týkajících se péče o doprovodnou silniční zeleň.

AOPK ČR se v rámci svých aktivit v oblasti ochrany starých odrůd ovocných dřevin podílela ve spolupráci s Českým svazem ochránců přírody a Českým zahrádkářským svazem na odborné konferenci pořádané v rámci mezinárodní výstavy EUROPOM 2017 v říjnu na olomouckém výstavišti. Zazněly zde informace o schválených a zveřejněných standardech řady C k ovocným dřevinám, byly představeny záchranné sortimenty starých odrůd ovocných stromů a zazněly informace o připravovaném standardu SPPK „Zakládání a péče o genofondové plochy ovocných dřevin“.

2.6. OCHRANA NEŽIVÉ PŘÍRODY

| Luboš Stárka

V oblasti neživé přírody AOPK ČR v roce 2017 vydala AOPK ČR 10 rozhodnutí týkajících se jeskyní.

Pokračovala spolupráce s Českou geologickou službou při doplňování lokalit, aktualizaci a verifikaci údajů v evidenci význačných geologických lokalit.

Přímá péče o neživou přírodu tradičně spočívá hlavně v odstraňování vegetace z výchozů a odkryvů, v budování uzávěr jeskyní a odstraňování nelegálního odpadu ze starých lomů. Jako příklady zásahů provedených v roce 2017 lze uvést odstranění náletů a další vegetace z mezinárodního stratotypu hranice ludlow/přídol v NPP Požáry, vybudování nových uzávěr v CHKO Beskydy na jeskyních Cyrilka a Kněhynské jeskyně, vybudování několika uzávěr jeskyně IV. sluj z důvodu ochrany jeskynních výplní v Českém krasu a vyčištění Milhostovských mofet od napadajícího listí a zarůstání vegetací v CHKO Slavkovský les.

Podařilo se přehlásit PR Čičov, jejímž jedním z předmětů ochrany je mineralogické naleziště, a geomorfologickou PP Vávra skála. Na základě podkladů zpracovaných AOPK ČR vyhlásilo MŽP zvláště chráněná území s geologickým předmětem ochrany - NPP Kosířské lomy (nahrazují dřívější Růžičkův lom, Státní lom a Vápenici) a NPP Bublák a niva Plesné. Zahájené vyhlásování NPP Pískovna Erika nebylo v roce 2017 dokončeno s ohledem na výhrady vlastníků a uživatelů pozemků.

Jedním z předmětů činnosti AOPK ČR je vedení Jednotné evidence speleologických objektů (JESO). Na ústředním pracovišti dochází k jejímu doplňování především z publikované literatury a nových inventarizačních průzkumů. V roce 2017 to bylo 96 objektů - za celý Dyleňský kras, několik samostatných jeskyní z moldanubika, všechny nově popsané pseudokrasové jeskyně z NPR Kaňon Labe, jeskyně od Bohdíkova a z širšího okolí Mnichova Hradiště. Byla zpřesněna lokalizace dalších desítek objektů, zejména z karpatského flyše a z české křídové pánve. Proběhla aktualizace údajů načítaných do JESO z GISových vrstev. Informace z JESO byly použity pro upozornění Ředitelství silnic a dálnic na vedení úseku projektované dálnice u Přerova přes dva pruhy zkrasovělých vápenců.

V září proběhlo na Javoříčku pravidelné dvoudenní odborné setkání geologů AOPK ČR, zaměřené na problematiku jeskyní a další aktuální témata. Ústav struktury a mechaniky hornin AV ČR uspořádal v září na Broumovsku ve spolupráci s RP Východní Čechy dvoudenní seminář Stabilita pískovcových skalních věží v turisticky atraktivních oblastech. Zejména pro zaměstnance pohybující se v jeskyních a na skalách byly uspořádány v březnu v Moravském krasu tři běhy bezpečnostního školení Práce ve výškách a nad volnou hloubkou.

Zástupce AOPK ČR působí v poradním orgánu ministra životního prostředí - Národní radě geoparků.

Malhostický rybník, foto Jan Watzek

Lípa u kapličky Budňany, foto Martina Molíková

3. Péče o přírodu a krajinu | Pavel Štěrba

3.1. METODICKÉ ZAJIŠTĚNÍ PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU | Pavel Štěrba

Pro potřeby metodické podpory péče o přírodu a krajinu vydává AOPK ČR standardy a metodiky péče o přírodu a krajinu. Zároveň pro MŽP vyvinula a každoročně připravuje aktualizaci Nákladů obvyklých opatření. Uvedené materiály jsou veřejně dostupné na internetových stránkách AOPK ČR.

3.1.1. Standardy péče o přírodu krajiny

Standardy péče o přírodu a krajinu zpracovává AOPK ČR ve spolupráci s akademickými pracovišti. Jejich cílem je definování systému v činnostech souvisejících s péčí o přírodu a krajinu. Standardy slouží jako podklad pro zadávání, kontrolu, přebírání prací financovaných z dotačních programů, zároveň sjednocením používaných termínů přispívají ke zlepšení komunikace mezi projektanty, dodavateli, odběrateli, úřady, odbornými institucemi, orgány státní správy a dalšími subjekty.

V roce 2017 byly zveřejněny dva nové standardy: SPPK D02 004 „Sečení“ a SPPK A 01 002 „Ochrana dřevin při stavební činnosti“. V aktualizované verzi byl vydán standard SPPK D 02 001 „Obnova travních porostů s využitím regionálních směsí“. Kompletní seznam standardů včetně roku zveřejnění je dostupný v tabulce č. 5. Schválené standardy i pracovní verze standardů k připomínkování veřejnosti jsou dostupné na www.standardy.nature.cz.

3.1.2. Metodiky péče

AOPK ČR vydává metodiky s doporučenými postupy pro orgány ochrany přírody, veřejnou správu, širší odbornou veřejnost i hospodáře a uživatele krajiny. Přehled meto-

dických materiálů nejen v oblasti péče o přírodu a krajinu je uveden na stránkách www.ochranaprirody.cz v sekci Metodická podpora.

3.1.3. Náklady obvyklých opatření

Náklady obvyklých opatření (NOO) vydává Ministerstvo životního prostředí. AOPK ČR je pro MŽP vyvinula a každoročně připravuje jejich aktualizaci. NOO slouží k stanovování výše příspěvků pro vlastníky a nájemce a k posuzování žádostí a projektů v rámci dotačních programů podporující péči o přírodu a krajinu. Cílem NOO je zajištění efektivního vynakládání finančních prostředků. Aktuálně jsou NOO členěny na deset tematických oblastí: lesnická opatření, návštěvnická infrastruktura, geodetické práce, vodní ekosystémy, zemědělské činnosti, invazní druhy, zeleň rostoucí mimo les, plány péče, podpora druhů, práce, doprava a jiné náklady.

Aktuální NOO jsou k dispozici ke stažení na www.dotace.nature.cz, které AOPK ČR zřídila a provozuje pro orientaci žadatelů o podporu projektů péče o přírodu a krajinu.

3.2. PÉČE O CHRÁNĚNÁ ÚZEMÍ VE SPRÁVĚ AOPK ČR | Barbora Satrapová,

Eva Warausová, Barbora Čížková

Jedním z hlavních poslání AOPK ČR je zajišťování péče o spravovaná zvláště chráněná území, většinou národního významu. AOPK ČR zajišťuje péči ve zvláště chráněných územích s různými typy biotopů, z celkové rozlohy 603 tis. ha mapovaných biotopů cca 390 tis. ha zaujímají lesní biotopy, přičemž téměř polovina z nich je přírodního charakteru. V případě nelesních biotopů je také přibližně 50 % přírodního charakteru z celkových téměř 200 tis. ha nelesních biotopů (tabulka č. 6).

Tab. č. 5 Přehled standardů péče o přírodu a krajinu k 31.12. 2017

Řada	Standard péče o přírodu a krajinu	Rok zveřejnění schváleného standardu
A - Arboristické standardy	01 001 Hodnocení stavu stromů	ve vývoji
	01 002 Ochrana stromů při stavební činnosti	2017
	02 001 Výsadba stromů	2013
	02 002 Řez stromů	2015*
	02 003 Výsadba a řez keřů	2014
	02 004 Bezpečnostní vazby a podpěry	ve vývoji
	02 005 Kácení stromů	ve vývoji
	02 006 Ochrana stromů před úderem blesku	2016
	02 007 Úprava stanovištních poměrů stromů a keřů	ve vývoji
	02 008 Zakládání a péče o soubory dřevin	ve vývoji
	02 009 Speciální ošetření stromů	ve vývoji
	02 010 Péče o dřeviny kolem veřejné dopravní infrastruktury	ve vývoji
	02 010 Péče o dřeviny kolem veřejné technické infrastruktury	ve vývoji

Řada	Standard péče o přírodu a krajinu	Rok zveřejnění schváleného standardu
B - Voda v krajině	02 001 Vytváření a obnova tůní	2014
	02 005 Extenzivní hospodaření na rybnících	ve vývoji
	02 006 Rybí přechody	2014
	02 007 Výstavba a rekonstrukce malých vodních nádrží přírodě blízkým způsobem	ve vývoji
C - ÚSES a krajinotvorné prvky	01 001 Hodnocení funkčnosti ÚSES	ve vývoji
	01 002 Vytváření ÚSES (plány a projekty)	ve vývoji
	02 001 Realizace biocenter a biokorodů ÚSES	ve vývoji
	02 002 Vytváření krajinotvorných a interakčních prvků	ve vývoji
	02 003 Funkční výsadby ovocných dřevin v zemědělské krajině	2016
	02 004 Péče o skladebné části ÚSES vč. Krajinotvorných a interakčních prvků	ve vývoji
	02 005 Péče o funkční výsadby ovocných dřevin	2016
	02 006 Zakládání a péče o genofundové plochy odrůd ovocných dřevin	ve vývoji
	02 007 Krajinné trávníky	ve vývoji
D - Péče o vybrané terestrické biotopy	02 001 Obnova travních společenstev s využitím regionálních směsí	2017*
	02 003 Pastva	2015
	02 004 Sečení	2017
	02 005 Opatření ke zlepšení druhové skladby lesních porostů	2014
	02 006 Disturbanční management na nelesních plochách	ve vývoji
	02 007 Likvidace vybraných invazních druhů rostlin (vč. následné péče o lokality)	2016
E - Speciální opatření druhové ochrany	02 001 Zřizování a provoz mobilních zábran pro obojživelníky podél komunikací	ve vývoji
	02 005 Hraniční značení chráněných území a památných stromů	ve vývoji
	02 006 Informační tabule a panely	ve vývoji

Pozn. 1: V tabulce jsou uvedeny pouze zveřejněné standardy či ve fázi vývoje.

Pozn. 2: Tučně vyznačeny standardy zveřejněné na www.standardy.nature.cz (stav k 31.12.2017)

* zveřejněna aktualizovaná verze

Tab. č. 6 Zastoupení biotopů na území ve správě AOPK ČR

Název kategorie biotopů	(ha)
"Lesní biotopy (lesy přírodního charakteru a lesní kultury s nepůvodními dřevinami)"	392 559
"Nelesní biotopy (sekundární trávníky a vřesoviště, alpské bezlesí, zemědělské kultury)"	199 519
"Vodní biotopy (vodní toky, rašeliniště, mokřady)"	11 286
Celkem	603 365

Pozn. Tabulka vyjadřuje rozlohu jednotlivých biotopů dle kategorií na území ZCHÚ ve správě AOPK ČR

Na některých pozemcích je AOPK ČR příslušná hospodařit (v roce 2017 se jednalo o pozemky ve vlastnictví státu o celkové rozloze 13 075 ha). Podrobnější struktura vývoje vlastnictví pozemků podle druhu pozemku je uvedena v tabulce č. 7. Většina pozemků se nachází ve zvláště chráněných územích a je třeba zajistit přiměřenou péči s ohledem na jejich předmět ochrany. Zajišťované činnosti vycházejí nejčastěji z povinnosti vlastníka plynoucí ze zvláštních předpisů a plánů péče.

Tab. č. 7 Pozemky s příslušností hospodařit AOPK ČR

Kategorie	Rok/Rozloha (ha)				
	2013	2014	2015	2016	2017
Lesní pozemky	2 424	2 539	2 695	2 894	3 165
Vodní pozemky	3 394	3 384	3 416	3 450	3 472
Nelesní pozemky	6 302	6 459	6 464	6 591	6 438
Celkem	12 120	12 382	12 575	12 936	13 075

Pozn. Tabulka vyjadřuje rozlohu pozemků dle kategorií s příslušností hospodařit AOPK ČR (pozemky ve vlastnictví státu)

Péče o zvláště chráněná území ČR byla v roce 2017 finančně zajišťována z následujících zdrojů:

- Program péče o krajinu, Podprogram pro péči o zvláště chráněná území (PPK A). Celkem z něj v roce 2017 bylo vynaloženo 95,7 mil. Kč.
- program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK). Z podprogramu 115 162/3 bylo vynaloženo celkově 13,5 mil. Kč, z toho z podprogramu 115 162 zaměřeného na zajištění povinností orgánů ochrany přírody ve vztahu k zvláště chráněným územím a zajišťování opatření k podpoře předmětů ochrany ptáčích

oblastí a evropsky významných lokalit bylo vynaloženo 10,2 mil. Kč, z podprogramu 115 163 zaměřeného na realizaci a přípravy záchranných programů a programů péče o zvláště chráněné druhy rostlin a živočichů bylo vynaloženo 3,3 mil. Kč.

- podprogram Správa nezcizitelného státního majetku ve zvláště chráněných územích MŽP (MaS). Z tohoto programu AOPK ČR v roce 2017 vynaložila 10,1 mil. Kč.
- Operační program Životní prostředí (OPŽP). Z tohoto programu se z oblasti podpory 4.1. podařilo na péči o chráněná území ve správě AOPK ČR v roce 2017 vyčerpat 35 mil. Kč.
- Již tradičně AOPK ČR využívá k péči o chráněná území začleněná do soustavy Natura 2000 program LIFE+. V roce 2017 projekty pouze dobíhaly a zároveň se projednávaly nové. Proto bylo vyčerpáno pouze 0,8 mil. Kč.

AOPK ČR také dlouhodobě vykupuje a směňuje pozemky především v národních přírodních rezervacích nebo

Tab. č. 8 Podíl čerpání finančních prostředků na péči o zvláště chráněná území v letech 2014 - 2017 (dle opatření)

Typ opatření/ mil. Kč	Rok 2014	Rok 2015	Rok 2016	Rok 2017
Lesnická opatření	14,3	14,6	16,2	19,4
Nelesní opatření	65,8	62,7	67,9	72,8
Vodní opatření	43,3	84,1	8,1	29,5
Záchranné programy	4,4	2,0	2,5	3,3
Ostatní opatření	110,1	59,1	25,8	28,9
Studie	2,4	1,5	2,2	1,2
Celkem	240,3	224,0	122,7	155,1

Pozn. Tabulka vyjadřuje čerpání finančních prostředků určených na zajištění péče o ZCHÚ ve správě AOPK ČR z národních i evropských dotačních programů dle jednotlivých typů opatření v období 2014 - 2017

Tab. č. 9 Přehled výkupů v ZCHÚ z národního programu SFŽP ČR

Rok	Rozloha (ha)	mil. Kč
2014	100	23,4
2015	140	32,2
2016	114	38,5
2017	79	23,1

Pozn. Tabulka vyjadřuje rozlohu pozemků včetně vynaložených finančních prostředků na jejich výkup

památkách, dále I. zónách CHKO apod. Více v tabulce č. 9. Z národního programu Státního fondu životního

prostředí, programu na podporu výkupu pozemků ve zvláště chráněných územích, jejich ochranných pásmech a významných krajinových prvcích bylo vykoupeno 79 ha za více jak 23 mil. Kč. Viz také kapitola č. 7.3.

3.2.1. Péče o vodní plochy

Na péči o vodní plochy bylo v roce 2017 celkově vynaloženo 29,5 mil. Kč a to především na obnovu a tvorbu drobných vodních ploch, jako jsou mokřady a tůně, péči o stávající vodní nádrže a opatření na zlepšování funkcí rašelinišť i s ohledem na výskyt zvláště chráněných druhů. Rozloha státních vodních pozemků s právem hospodaření AOPK ČR činila 3 472 ha. Většinu tvoří vodní nádrže, z celkového počtu 152 nádrží jich AOPK ČR pronajímá 102. AOPK ČR na těchto vodních dílech v roce 2017 zajišťovala realizaci několika akcí:

- revitalizaci rybníka Okrouhlík (viz box č.10)
- nápravu havárie výpustního zařízení rybníka Mlýnský u Krče
- odbornou pomoc vlastníku vodních děl III. kategorie při výkonu technickobezpečnostního dohledu nad rybníky Kačležský, Velký Pařezitý, Novozámecký a Máchovo jezero
- dokončení zpracování projektové dokumentace pro plánovanou revitalizaci výpustných a ochranných prvků rybníka Černíč a opravy výpustných zařízení Seidlova rybníka
- aktualizaci projektových dokumentací a správních rozhodnutí k projektům plánovaným k podání do OPŽP na akce Opatření k ochraně mokřadních ekosystémů v PR Kotvice, Revitalizace Dlouhého potoka v PR Maršálka a Oprava hráze rybníka Velký Pařezitý.
- realizaci projektu Opatření v povodí Robečského potoka, která byla stavebně zahájena v roce 2016 a její realizace bude dokončena v roce 2018
- realizaci projektu Rekonstrukce bezpečnostních přelivů na rybnících v NPR Lednické rybníky

3.2.2. Péče o lesy

Na péči o lesy bylo v roce 2017 celkově vynaloženo 19,4 mil. Kč. Na lesních biotopech je podporována v co největší možné míře přirozená druhová skladba prostřednictvím výsadby nebo podsady stanovištně původních druhů dřevin, včetně jejich ochrany a zároveň i ochrany přirozeného zmlazení (více viz box č.11). Dalším ochranným opatřením je také nátěr sazenic. V neposlední řadě byla podporována opatření sloužící k bezpečnému ponechání mrtvého dřeva k zetlení. Prvním projektem na realizaci péče v rámci OPŽP je „Podpora managementového plánování a biodiverzity horských biotopů v oblasti Pradědu“ (více viz box č.12), jehož prostřednictvím je zajištěna péče o jednu z přírodovědecky nejcennějších lokalit České republiky – centrální části CHKO Jeseníky v oblasti Pradědu.

Rozloha státních lesních pozemků s převládajícím pokryvem lesa s právem hospodaření AOPK ČR činila 3 165 ha. Pro 246 ha lesa v roce 2017 AOPK ČR zajistila vypracování lesních hospodářských plánů s platností do konce roku

Ochrana technických objektů rybníků před bobrem

| Zdeněk Myslík

Přírodní rezervace Postřekovské rybníky byla vyhlášena 1990 na ploše cca 95,5 ha jako fragment původní krajiny s vlhkými loukami a soustavou malých extenzivně obhospodařovaných rybníčků. Je významným hnízdištěm a tahovou lokalitou ptactva. PR je v těsném sousedství CHKO Český les. Kromě mnoha menších státních pozemků zde AOPK ČR spravuje dva rybníky Obecní (10 ha) a Okrouhlík (1 ha). V poslední době se na soukromých rybnících chov ryb intenzifikuje a tyto dva rybníky jsou posledním útočištěm pro vodní ptáky.

Protože je populace bobra evropského v CHKO Český les, která čítá na dvě stovky zvířat, nasycená, bobří se postupně šíří do volné krajiny. Před několika lety se jedna rodina usídlila na rybníku Okrouhlík. Vybuodovala si zde polohrad a začala si v hrázi hloubit nory, kácela dřeviny a ucpávala výpust (foto č. 1). Voda se nekontrolovatelně přelévala přes hráz, na několika místech se propadly opuštěné nory. Nebylo možné manipulovat s hladinou a provozovat bezpečně vodní dílo podle požadavků vodního zákona. Rybník nešlo pravidelně vypouštět. To je přitom nezbytné kvůli výskytu invazních druhů střevlička východní a sumeček americký.

Při plánování oprav se využily nejnovější poznatky o biologii bobra, které jsou shrnuty v publikaci Průvodce v soužití s bobrem. Tu vydala v roce 2016 Česká zemědělská univerzita v Praze. Ke stažení je na adrese <http://www.zachranneprogramy.cz/bobr-evropsky/pruvodce-v-souziti-s-bobrem/>

Práce začaly na podzim 2016. Nejprve byla prokopána hráz, protože výpustné potrubí bobří zcela zacpali (foto č. 2). Dalším krokem byla oprava hráze, zejména míst,

kde se nacházely nory, její zatěsnění a urovnání koruny. Proti dalšímu poškození byla hráz opevněna těžkým záhozem z lomového kamene, se kterým bobr nemůže manipulovat kvůli jeho hmotnosti (foto č. 3) a poškozovat tak vodní dílo a narušovat statiku hráze. Bezpečnostní přeliv byl ochráněn pozinkovanými kari sítěmi, které jsou skryty pod ornici.

Závažným problémem bylo ucpávání výpusti bobrem, proto byla instalována jeho ochrana. Tvoří ji železná síť na konstrukci z dubových trámů, které zabrání přímému přístupu k požeráku. Tyto sítě musí být umístěny v dostatečné vzdálenosti od výpustného zařízení, aby bobr nebyl schopen nalézt soustředné proudění, které ho stimuluje k budování ucpávek. Celé zařízení bylo doplněno o dvě roury průměru 150 m, které ústí cca šest metrů do zátopy rybníka, aby se ještě více rozptýlil proud vody (foto č. 4).

Zadní části rybníka zůstaly bez zásahu, bobr tu má dostatek potravy i prostoru pro budování obydlí.

Akce „Revitalizace rybníka Okrouhlík v PR Postřekovské rybníky“ byla financována z programu Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK) a měla by sloužit zejména k pozorování účinnosti a funkčnosti jednotlivých opatření. Nezanedbatelná je i možnost prezentace ochrany vodních děl před bobry a bezpečného provozu vodních děl v souladu s vodním zákonem a standardy technicko-bezpečnostního dohledu.

01. Rybník poznamenaný činností bobra, foto Zdeněk Myslík

02. Prokopávání hráze, foto Zdeněk Myslík

03. Stavební práce na hrázi, opevnění návodního líce, foto Zdeněk Myslík

04. Ochrana výpustného zařízení před bobrem, foto Zdeněk Myslík

2026 (na základě zákonných povinností při nakládání s lesními porosty podle zákona č. 289/1995 Sb., v platném znění). Dále na území CHKO Litovelské Pomoraví, NPR Ramena řeky Moravy byla dokončena přeložka (posun) lesní komunikace od přirozeně se vyvíjejícího koryta řeky Moravy (více viz box č. 13).

3.2.3. Péče o travní porosty

Na péči o travní porosty bylo v roce 2017 celkově vynaloženo 72,8 mil. Kč. V případě přírodních nelesních biotopů se realizovala plošná péče na rozloze 2,8 tis. ha za zhruba 41 mil. Kč. Nejčastějším typem činnosti bylo sečení ručními nástroji (křovinořezem nebo ručně vedenou sekačkou) převážně ve zhoršených podmínkách a na podměčených lokalitách o celkové rozloze téměř 1,5 tis. ha, z toho 410 ha mozaikovou sečí. Dalšími opatřeními byly výřez náletových či nepůvodních dřevin a pastva hospodářskými zvířaty (ovce, koza, skot a kůň). V rámci OPŽP probíhal projekt „Obnovní management území národního významu na jižní Moravě“ (více viz box č. 14), jehož cílem je obnova degradujících stepních společenstev na více než třiceti lokalitách ve správě RP Jižní Morava. Jedná se o sečení, pastvu ovci a koz, výřez invazních a expanzivních druhů dřevin, ořez vrb na hlavu, včetně monitoringu prováděných opatření. Dalším probíhajícím projektem v rámci OPŽP je „Podpora managementového plánování a biodiverzity horských biotopů v oblasti Pradědu“ (více viz box č.12), který je zaměřen mimojiné i na realizaci obnovní péče na nelesních stanovištích - sečení, stržení drnu a monitoring prováděných opatření.

Dále byly zahájeny dva projekty v rámci programu LIFE s celkovou plochou plánovaných zásahů o výměře 787 ha. Prvním z nich je přeshraniční projekt „Ze života hmyzu“ probíhající v Bílých Karpatech a Beskydech zaměřený na ochranu vybraných „naturových“ druhů hmyzu a jejich stanovišť. Druhý projekt „Aktivní ochrana evropsky významných teplomilných stanovišť a druhů v Českém středohoří“ je zaměřen na aktivní ochranu teplomilných stanovišť s využitím tradičních způsobů hospodaření, zvýšení populace vzácných druhů a v neposlední řadě osvětové aktivity s důrazem na problematiku teplomilných společenstev. Zpravidla se prováděla nelesní opatření jako mozaikové kosení, pastva, výřez dřevin, likvidace invazních a expanzivních rostlin, obnova sadů, výsadba ovocných stromů apod. Realizace managementových opatření budou probíhat do roku 2022, resp. do roku 2023 v případě Českého středohoří. V roce 2017 dále dobíhal projekt „LIFE Stepi Lounského středohoří“, který byl ukončen v březnu téhož roku. Prováděl se převážně výřez nežádoucích dřevin na ploše cca 60 ha.

Rozloha nelesních (ostatních) státních pozemků s právem hospodaření AOPK ČR činila 6 438 ha pozemků. Na jednom z nich byl zahájen ojedinělý management na travních ekosystémech, tzv. úhorování. To spočívá ve strhávání souvislého travního porostu a vytváří se tak prostor pro méně konkurenčně schopné jedince/druhy (více viz box č. 15).

3.2.4. Speciální opatření pro druhy (záchranné programy)

Opatření na záchranu a zlepšování podmínek pro zvláště chráněné druhy (sysel obecný, hořeček mnohotvarý, užovka stromová, vydra říční, hvozdík písečný český atd.), pro které jsou vyhlášeny záchranné programy nebo programy péče, bylo vynaloženo celkem 3,3 mil. Kč. Mezi nejčastěji realizovaná opatření patří sečení ruční, lehkou a těžkou mechanizací, pastva hospodářskými zvířaty, stavba líhnišť, šetrné narušování původního povrchu, výsev semen, záchranné kultivace, repatriace, monitoring, odchov apod. Blíže viz kap. č. 2.4.

3.2.5. Ostatní opatření při správě chráněných území

Na ostatní opatření, do kterých spadají především práce související s tvorbou plánů péče včetně odborných materiálů (inventarizační průzkumy), geometrické práce (zaměření a vytýčení hranic), pruhové a tabulové značení hranic ZCHÚ, budování nebo oprava návštěvnické infrastruktury - informační panely, zábradlí, povalové chodníky, lávky (více viz box č. 20), provoz domů přírody nebo informačních středisek CHKO za účelem informování veřejnosti o ochraně přírody, bylo celkově vynaloženo 28,9 mil. Kč. Blíže viz též kapitola 6.6.

V rámci OPŽP probíhal projekt „Zajištění plánovací dokumentace pro vybrané lokality národního významu v České republice“. Budou zhotoveny plánovací dokumentace pro lokality soustavy Natura 2000. Projekt je zajišťován výhradně projektovými zaměstnanci AOPK ČR (více informací o průběhu realizace je uvedeno v kapitole 4) v letech 2016-2023.

3.2.6. Studie a metodiky

Každoročně dochází ke zpracování podkladových a osvětových materiálů k zajištění a podpoře účelného vynakládání finančních prostředků v rámci krajinotvorných programů.

V roce 2017 bylo zpracováno dvacet odborných studií za téměř 1,2 mil. Kč, z nichž velká část byla zaměřena na konkrétní opatření realizovaná podle plánů péče, hodnocení krajinného rázu a vytvoření metodických materiálů pro aktuální témata ochrany přírody a krajiny (např. „Metodika oceňování dřevin rostoucích mimo les“ či „Metodika základní mapové dokumentace a fotodokumentace jeskyní a krasových jevů, závrtů, ponorů, vývěrů“).

Ochrana jedle před poškozením zvěří v masivech Smrku a Kněhyně v CHKO Beskydy

| Tomáš Myslikovjan

Přírodní rezervace Smrk, Malý Smrk, Studenčany a Bučací potok se nacházejí v masivu druhé nejvyšší beskydské hory Smrku (1 276 m n. m.). Společně se sousední Kněhyní (1 257 m n. m.), kde se opatření v lesích týkala I. zóny CHKO, se oba vrcholy nacházejí v severní části Moravskoslezských Beskyd.

Na Smrku a Kněhyni jsou chráněny nejcennější přirozené lesy středních až nejvyšších poloh Moravskoslezských Beskyd. Mozaika pralesovitých jedlobučin, suťových lesů s javorem klenem a horských smrčin pokrývá rozmanitá stanoviště a expozice. Mezi lesními porosty ponechanými samovolnému vývoji se nacházejí přírodě blízké i kulturní lesy, v nichž se cílenými zásahy zlepšuje struktura a zejména dřevinná skladba tak, aby mohly být postupně převáděny do bezzásahového režimu. Proto je velmi důležité zajistit přítomnost všech stanovištně původních dřevin, zejména jedle. Nedostatečně zastoupená jedle se zde velmi dobře přirozeně obnovuje, mnoho tisíc jedlových sazenic již bylo vysázeno uměle. Přesto není budoucnost této dřeviny plně zajištěná. Klíčový problém pro odrůstání jedle představuje její poškozování jeleny (omezené i srnci), a to nejen okusem terminálních vrcholů, ale později také vytloukáním paroží či zimním ohryzem nebo letním loupáním kůry.

Ochrana jedle z výsadeb a přirozené obnovy proti poškození pomocí ovčí vlny byla na výše uvedených lokalitách a v menší míře také v Trojanovicích provedena v celkovém rozsahu 80 000 kusů. Nepraná a nečesaná vlna obsahuje

velké množství lanolínu, který svou typickou vůní jeleny a srnce odpuzuje. Na velkých plochách v náročném terénu byly vyhledávány jednotlivé či ve skupinách rostoucí jedle z přirozeného zmlazení (foto č. 1) i roztroušených podsadeb. Ošetřovány byly terminální vrcholy životaschopných jedlí vyšších než 20 cm tak, aby vlna nebyla stržena dolů při vysoké sněhové pokrývce (foto č. 2) a současně na jaře nedošlo k zaškrcení nového letorostu (to bylo v terénu v minulosti pozorováno jen velmi vzácně v prvních letech aplikace této metody, kdy bylo použito nadměrné množství ovčí vlny). Ovčí vlna na jedlích obvykle drží i poté, co roztaje sníh, a částečně tak chrání růstové vrcholy jedlí proti okusu i v době, kdy je již běžný repelent nefunkční.

Kromě ovčí vlny bylo na vybraných lokalitách, zejména v unikátních pralesovitých porostech smrku, buku, javoru a jedle na jižních svazích Smrku a Kněhyně ošetřeno 1 700 vyšších jedlí také repelentním přípravkem Wöbra proti ohryzu kůry a loupání kmínků. Tento přípravek, jehož účinnost výrobce uvádí v rozsahu min. 10 let, byl dosud úspěšně používán v oboře zvěře na Hukvaldech. V horských lesích Beskyd byly uvedeným přípravkem ošetřeny jedle vyšší než 1,5 m (foto č. 3), přičemž stromy vyšší než asi 5 m byly před nátěrem ručně odvětveny a jedle nižší než 3 m (mnohem častější případ) byly zbaveny pouze jedné či dvou větví tak, aby bylo možné kmínek a přesleny větví natřít repelentem a do budoucna bylo patrné, která jedle je již ošetřena a která ne - přípravek je po zaschnutí téměř průhledný, při detailním pohledu jsou na kůře viditelná zrnka písku. Zároveň nesmělo dojít ke snížení vitality jedlí nadměrným ořezem, tedy přílišnou ztrátou asimilačního aparátu, což by mohlo mít pro jedle v zástinu fatální následky.

Celkové náklady opatření v roce 2017 dosáhly výše 180 000 Kč.

01. Aplikace ovčího rouna na terminál jedle, foto Tomáš Myslikovjan

02. Jedle ošetřené ovčí vlnou v zimě, foto Tomáš Myslikovjan

03. Nátěr kmene jedle přípravkem Wöbra, foto Tomáš Myslikovjan

Podpora managementového plánování a biodiverzity horských biotopů v oblasti Pradědu

| Jindřich Chlapek

Národní přírodní rezervace Praděd a navazující rezervace (PR Břidličná, PR Pod Jelení studánkou) a jejich okolí patří k přírodovědecky nejcennějším územím České republiky. Rozprostírá se v pohoří Hrubý Jeseník, které je jedním ze tří našich pohoří dosahujících svou nadmořskou výškou nad horní hranici lesa. Oblast alpského bezlesí a přirozených horských lesů se potýká především s antropickými vlivy ohrožujícími jejich křehkou rovnováhu a rozmanitost. Změna klimatu a depozice síry a dusíku, které ovlivňují sukcesní pochody bezlesí po ukončení tradičního hospodaření, a trvalý stálý tlak zvěře na přirozenou obnovu lesů mají za následek úbytek biodiverzity komplexu vysokohorských ekosystémů. Samostatným jevem ohrožujícím zájem na ochraně přírodního dědictví Jeseníků je dynamika návštěvnosti území a volnočasové aktivity.

Pro zachování horských ekosystémů v příznivém stavu připravila Agentura ochrany přírody a krajiny, Správa CHKO Jeseníky komplexní projekt „Podpora managementového plánování a biodiverzity horských biotopů v oblasti Pradědu“. Projekt odstartoval v roce 2016 a poběží do konce srpna roku 2023. V roce 2017 se naplno rozběhly sběr dat a informací pro rozhodování a zpracování plánů péče a současně opatření aktivní péče o horské biotopy. Je financován z Operačního programu Životní prostředí 2014-2020. Celková alokace projektu z finančních zdrojů Evropského fondu pro regionální rozvoj je 23 405 701,- Kč.

Projekt tvoří tři aktivity, první z nich je zaměřena na management a monitoring v oblasti alpského bezlesí. Hlavním cílem je obnova téměř 25 ha druhově bohatých trávníků (přibližně 2 % plochy bezlesí pradědské části Jeseníků) v místech homogenních porostů šířící se borůvky nebo metličky křivolaké. Každoročně se během sedmi let poseče plocha od 10 do 17 ha borůvků, porostů metličky a fragmentů druhově bohatých trávníků. Dojde také ke stržení drnu na ploše 0,4 ha (odstranění nerozkládající se odumřelé biomasy). Ve spojitosti s monitoringem prováděných opatření a adaptací projektu na všechny momentální vlivy dojde k obnově druhově bohatých typů vegetace s celou řadou vzácných a ohrožených druhů rostlin a na ně vázané fauny.

V lesních ekosystémech horských smrčin projekt zajistí obnovu vnášením a především ochranou chybějících druhů dřevin, zejména jeřábu. Celkem bude vysazeno a ochráněno odolným robustním oplocením 5950 jeřábů, 700 klenů a 450 jedlí. Součástí je opět podrobný monitoring efektu prováděných opatření a sběr dat o věkové a prostorové struktuře lesů a jejich biologické rozmanitosti, představující důležitý podklad pro plány péče.

Třetí část projektu je zaměřena na komunikaci s návštěvníky oblasti. Dva pracovníci v terénu kromě kontroly dodržování ochranných podmínek rezervací provádějí údržbu stezek a monitoring vybraných druhů rostlin a živočichů.

Pro hladký průběh projektu je nezbytné o něm informo-

vat širokou veřejnost. Proto byla do projektu zařazena nezbytná osvětová a publikační činnost. V roce 2017 byly v rámci projektu vydány informační letáky o ochraně nejcennějších lokalit, dále jsou plánovány publikace věnované horským lesům a alpskému bezlesí a v roce 2019 bude osvětla projektu zajištěna na konferenci k 50. výročí založení CHKO Jeseníky.

01. Sečení mozaiky borůvek a travníků na svazích pod Petrovými kameny, foto Jindřich Chlapek

02. Ochrana chybějících druhů dřevin robustním oplocením, foto Jindřich Chlapek

03. Údržba stezek, foto Jindřich Chlapek

Umožnění meandrování řeky v národní přírodní rezervaci Ramena řeky Moravy

| Michal Jelínek

01

02

03

04

05

Řeka Morava v NPR tvoří poslední větší úsek přirozeného, resp. neregulovaného toku. Tok řeky se vyvíjí a překládá, dochází ke stálému narušování náporových břehů a naopak k ukládání sedimentů v jiných částech toku. Právě tak došlo k podemletí břehu pod odvozní lesní komunikaci (foto č.1), hrozilo její zřícení a sesuv do řeky. Nejlepším řešením bylo přeložení lesní komunikace. Jinak by bylo nutné opevnit břeh těžkým kamenným záhozem a omezit

tak přirozený vývoj koryta.

Nejdříve byla zpracována projektová dokumentace, včetně vyjádření dotčených orgánů státní správy a získání stavebního povolení. Samotnému přeložení cesty předcházely záchranný transfer sněženek s následným pokácením vzrostlých stromů v nové trase lesní komunikace, včetně vytrhání pařezů (foto č. 2). Po geodetickém zaměření a vytyčení nové trasy byl upraven a urovnán povrch včetně zhutnění s následným rozprostřením podkladových vrstev (foto č. 3) tak, aby byla zajištěna odpovídající únosnost pláň (šterkopisek, šterkodrt). Ze stávající lesní komunikace byly na její nový připravený podklad přesunuty nepoškozené a funkčně nenarušené betonové panely (foto č. 4) a zároveň umístěny i zcela nové, těleso komunikace bylo osvahováno zeminou ze skrývky z původního úseku komunikace. Na nové trase byly vytvořeny dva brody, a to v místech periodicky zaplavovaných ramen, tzv. smuh, břehy smuh v blízkosti tělesa komunikace byly zpevněny kamennou rovnatinou a osázeny vrbovými řízků. V poslední fázi byla odstraněna původní trubní propust, která umožňovala průtok vody do smuh pod původní komunikací. Délka nového úseku lesní komunikace (foto č. 5) činí necelých 370 m a šířka 3,5 m, přičemž původní trasa (po odstranění všech stavebních zbytků) byla ponechána k přirozenému zarůstání okolní vegetací. Po ukončení stavby AOPK ČR jako investor, resp. majitel pozemku obdržela od místně příslušného stavebního úřadu kolaudační souhlas s užíváním stavby.

Celkové náklady na opatření v roce 2017 dosáhly výše 3 135 629,30 Kč.

Národní přírodní rezervace Ramena řeky Moravy byla vyhlášena v roce 1990 a nyní zaujímá přibližně 70 ha. Chrání zejména unikátní „ekosystém“ nížinného toku řeky Moravy s velkým počtem meandrů, ostrůvků, říčních náplav a bočních ramen. Navazující přírodě blízké lesní i nelesní ekosystémy poskytují domov velkému množství rostlinných a živočišných druhů.

01. Postupující eroze - podemletí břehu v původní trase komunikace
02. Odstranění vzrostlých stromů včetně vytrhání pařezů v nové trase komunikace
03. Rozprostření podkladových vrstev pro betonové panely v nové trase komunikace
04. Přesun betonových panelů z původní trasy komunikace pomocí techniky
05. Vybraný úsek nově vybudované komunikace
Foto Michal Jelínek, Pavel Kolibáč

Obnovní management území národního významu na jižní Moravě

| Martina Dvořáková

Jižní Morava byla od nepaměti krajinou stepí. V chladných obdobích čtvrtohor převládaly, v teplých mezidobích se prosazovala i společenstva lesní. Nicméně různé typy stepí byly a v mnohem menší míře stále jsou typickým prvkem zdejší krajiny.

Rozsáhlé plochy travinných společenstev v minulosti spásali velcí kopytníci, podobně jako africké savany. U nás zejména stáda koní, sobů, zubrů nebo praturů. A tito kopytníci byli sami pod stálým tlakem predátorů, zejména pravěkého člověka - lovce a sběrače. Divokých zvířat se zvyšováním efektivity loveckých technik i s postupnou změnou klimatu ubývalo, ale stepi neosiřely. V mladší době kamenné přišel člověk - zemědělec a přivedl s sebou zvířata domácí. Z neúrodnějších černozemí se stala polička, obhospodařovaná primitivními motykami a srpy, na méně úrodných nebo hůře dostupných místech se pásly kravky, kozy nebo ovce.

Stepi jsou zkrátka závislé na zásazích „zvenčí“, ať už jde o divoká či domácí zvířata nebo člověka s kosou.

Postupným stupňováním intenzity obhospodařování člověkem však dochází ke snižování druhové pestrosti a rozmanitosti této malebné krajiny. Úrodnější části se využívají intenzivněji, čímž ztrácí druhovou rozmanitost a nezbyvá již prostor pro ty, ze zemědělského hlediska méně úrodné (druhově rozmanité), kde dochází k postupné degradaci a zarůstání invazními a expanzivními druhy rostlin. Změny v druhovém bohatství chráněných území při absenci řádné péče jsou obvykle plíživé. Stepní trávníky pozvolna degradují, hromadí se stařina, původně jednotlivé rostoucí keře houstnou a stává se z nich neprostupná džungle. Vzácným stepním rostlinám a živočichům ubývá prostor k životu a v krajních případech zcela zmizí. Z národních zdrojů se dostává financí jen na péči o nejcennější lokality, a mnohdy i některé z nich strádají v důsledku nedostatečné péče.

Právě proto AOPK ČR zpracovala projekt „Obnovní management území národního významu na jižní Moravě“. Byl podpořen dotací z Operačního programu Životní prostředí 2014 - 2020. Plánován je na šest let, do konce roku 2022. Předpokládané náklady činí více než 47 milionů Kč. Jeho záměrem je zejména zlepšení stavu strádajících cenných stepních lokalit uvnitř CHKO Pálava a v některých NPR a NPP mimo území Pálavy, a to prostřednictvím obnovního managementu (tzn. řízení péče o území). Bude vyřezáno 45 hektarů křovin a náletových dřevin, mozaikovitě posečeno více než 570 hektarů trávníků a pastva ovcí a koz proběhne na téměř 200 ha stepí. Kromě tohoto klasického managementového trojlístku poslouží poskytnutá finanční dotace také např. k likvidaci černé skládky, ořezu hlavatých vrb nebo výsadbám desítek ovocných stromů.

Velkou výhodou je dlouhodobost projektu, která umožňuje provádět dlouhodobě plánované práce s jistotou finančního zajištění v následujících letech. Ta je důležitá zejména

01

02

03

v případě pastvy, která je ve srovnání se sečí mnohem náročnější na logistiku a dlouhodobější plánování. Zhotovitelé rovněž dostávají možnost seznámit se s lokalitou a získat k ní po dobu projektu vztah (zlepšení stavu lokality je v průběhu obnovy vidět), čímž projekt získává na potřebné osvětě. Proběhnou i semináře v dotčených obcích.

Projekt zároveň počítá se sledováním dopadu prováděných opatření (tzv. monitoring) přímo v terénu. Může tak pružně reagovat na okolní vlivy, čímž dochází k zamezení negativních dopadů na předmětné lokality a zároveň jsou získávána data pro plány péče.

Více informací o projektu lze získat na <http://palava.ochranaprirody.cz/pece-o-uzemi-a-krajinu/projekt-obnovni-management-uzemi-narodniho-vyznamu-na-jizni-morave> nebo v e-Věstníku Správy CHKO Pálava 1/2017 (<http://palava.ochranaprirody.cz/sprava-informuje/e-vestnik/>).

01. Ukázka jednoho z projektových území, mapa Zdeněk Hejkal
02. Sečení, foto Pavel Dedek
03. Vyřezaná hmota, foto Pavel Dedek

Údržba částí ochranných pásem maloplošných zvláště chráněných území úhorováním

| František Foltýn

01

Při komplexních pozemkových úpravách u Mikulova na Moravě získala v roce 2009 Agentura ochrany přírody a krajiny ČR do příslušnosti k hospodaření část pozemků v ochranných pásmech PR Šibeničnický, PR Turold a PP Kocičí skála. Tato MZCHÚ chrání přirozená a polopřirozená skalní, stepní a lesostepní společenstva skalních výchozů jurského vápence. Vyskytují se tu vzácné a ohrožené druhy rostlin a živočichů vázaných především na úzkolisté a širokolisté suché trávníky s mozaikou roztroušených křovin a soliterních dřevin.

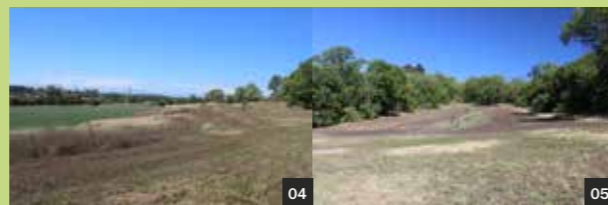
V současné době tyto pozemky plní funkci tzv. nárazníkových zón a oddělují chráněná území od okolních zemědělsky intenzivně využívaných ploch, některé z nich jsou také součástí prvků územního systému ekologické stability. Označují se jako úhory a představují specifické prostředí s unikátní flórou a faunou. Daří se na nich především méně konkurenčně schopným rostlinám, které jsou přizpůsobeny periodickým a poměrně drastickým zásahům

02

03

(orba, diskování, ponechání ladem). Platí to zejména pro vzácnější polní plevele, jako je například hlaváček letní, černucha rolní, bračka rolní, silenka noční, čistec roční, prýšec drobný, drchnička modrá, ale i pro některé zvláště chráněné druhy rostlin stepních trávníků, které se do úhorů šíří z okolí, například len chlupatý (foto č. 1). Jsou také významné pro ty druhy hmyzu, které jsou vázány na obnažený půdní povrch a na dostatek specifických živých rostlin, například nosatcovité brouky rýhonosky (foto č. 2), majky nebo samotářské vosičky a včely (foto č. 3). Jsou zásobárnou dravých střevlíků a drabčičků, kteří vybíhají za potravou do okolních polí a „likvidují“ velká množství škůdců. Místa ponechovaná celoročně ladem poskytují úkryt a potravu pro drobnou zvěř a mohou sloužit i jako účinné protierozní opatření. Mnohé z druhů vázaných na úhory jsou živou památkou příchodu neolitických zemědělců. V posledních desetiletích se však důsledkem intenzifikace zemědělství stávají stále vzácnějšími. Celkový význam úhorů pro přírodu a krajinu ještě není zcela doceněn a v současné době je předmětem mnoha výzkumů.

Celková rozloha pozemků je 6,77 ha. Dříve byly intenzivně využívány jako orná půda a od roku 2012 jsou pravidelně úhorovány systémem tzv. trojpolního hospodaření (foto č. 4,5), kdy třetina z každé parcely je ponechána ladem, 2/3 jsou sečeny těžkou mechanizací včetně odklizení hmoty a s následným narušením drnu na polovině posečené části (tj. na 1/3 celkové plochy) mělkou či hlubší orbou, diskováním a vyvláčením. V řeči čísel se jedná o sečení těžkou mechanizací na ploše 4,5 ha s narušením drnu na ploše 2,25 ha. Občasné úhorování, resp. narušování drnu, je využíváno také při péči o vhodné biotopy v ostatních MZCHÚ, např. v centrální části PR Liščí vrch, NPP Dunajovické kopce či NPP Pouzdřanská step-Kolby.

Celkové náklady na opatření v roce 2017 dosáhly výše 44 359 Kč.

01. Len chlupatý je typickým druhem periodicky narušovaných stanovišť, který v minulosti býval častý i při okrajích
 02. Klíkorozí nebo rýhonosci obývají biotopy kombinující krátkostébelnou step a obnaženou půdu
 03. Samotářské včely a vosičky využívají obnaženou půdu pro budování svých často důmyslných hnízd
 04. Příklad trojpolního hospodaření - část ponechaná ladem, část pokosená, na které byl z části narušen drn
 05. Příklad trojpolního hospodaření - část ponechaná ladem, část pokosená, na které byl z části narušen drn
- Foto Jiří Kmet, Pavel Dedek, František Foltýn

3.3. ADMINISTRACE DOTAČNÍCH PROGRAMŮ V OBLASTI PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU

| Pavel Štěrba, Anna Limrová

AOPK ČR se každoročně podílí či přímo zajišťuje administraci žádostí (projektů) z vybraných národních i evropských dotačních programů v ochraně přírody a krajiny.

Národní dotační programy

- Program péče o krajinu (PPK), podprogram pro zlepšování dochovaného přírodního a krajinného prostředí (PPK B) a podprogram C pro zabezpečení péče o ohrožené a handicapované volně žijící živočichy (PPK C)
- program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK), podprogram 164-166 - Adaptační opatření pro zmírnění dopadů klimatické změny na vodní ekosystémy (115 164), nelesní ekosystémy (115 165), lesní ekosystémy (115 166)
- Národní program Životní prostředí (NPŽP) – AOPK ČR zpracovává odborné posudky pro žadatele k žádostem zaměřeným na zlepšení funkčního stavu zeleně ve městech a obcích a vyjádření pro Státní fond životního prostředí v rámci programu MŽP Povodně 2013.

Evropské dotační programy

- Operační program Životní prostředí (OPŽP)
- Program rozvoje venkova (PRV), agroenvironmentálně-klimatická opatření (AEKO)
- Operační program Rybářství (OPR)

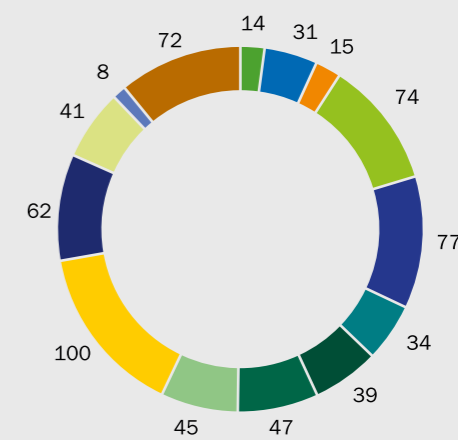
V případě dotačních programů PPK, POPFK, OPŽP zajišťuje AOPK ČR příjem žádostí, kontrolu formálních náležitostí a vyhodnocení, včetně stanovení doporučené výše dotace. U žádostí, jejichž realizace zasahuje na území CHKO, vypracovává odborná stanoviska. Dále metodicky usměřňuje a spolupracuje s ostatními organizacemi (MŽP, MZE, SFŽP, aj.).

3.3.1. Operační program Životní prostředí | Anna Limrová, Lucie Strejčková

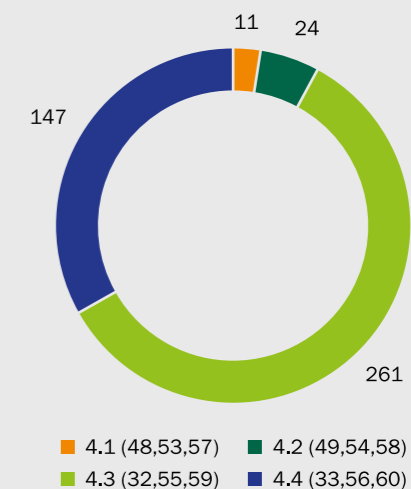
AOPK ČR zajišťuje administraci OPŽP 2014 – 2020, prioritní osy 4 – Ochrana a péče o přírodu a krajinu.

V roce 2017 vyhlásilo MŽP prostřednictvím AOPK ČR celkem 16 výzev. Pro všechny čtyři specifické cíle prioritní osy 4 (dále jen „SC“) byly v souladu s harmonogramem vyhlášeny výzvy v zimním a letním termínu, tedy celkem 8 výzev (výzvy s čísly 53 – 60). Z pokynu MŽP byly na konci roku mimořádně vyhlášeny ještě další dvě kolové výzvy pro specifický cíl 4.3 a 4.4 z důvodu zvýšení čerpání finančních prostředků, tak aby bylo ještě v roce 2018 dosaženo stanoveného finančního milníku. Výčet výzev doplňuje ještě šest výzev průběžných – tři pro SC 4.3 (50. výzva – zprůchodnění migračních bariér vyplývajících z Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR, 51. výzva – revitalizace a renaturace vyplývajících z plánů dílčích povodí, 52. výzva – tvorba plánů ÚSES), dále výzva č. 110 vy-

Graf č. 6 Poměrné rozdělení hodnocených žádostí na jednotlivých RP

Graf č. 7 Počet schválených žádostí na jednotlivé SC

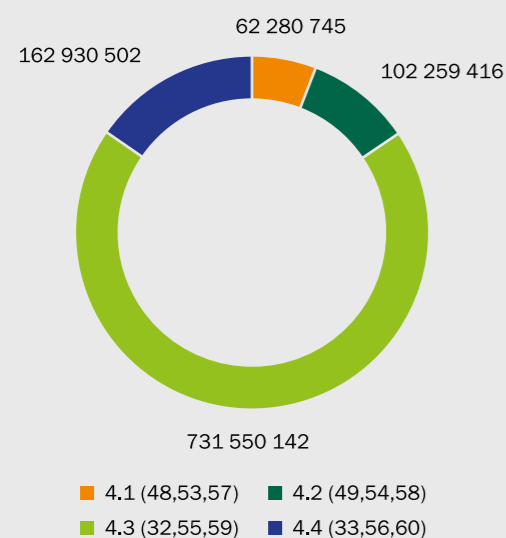
* v závorce u SC jsou uvedena čísla příslušných výzev

hlášená speciálně pro podniky zemědělské prvovýroby na opatření prevence škod způsobených zvláště chráněnými živočichy a dvě výzvy pro nástroj CLLD (Komunitně vedený místní rozvoj, realizovaný prostřednictvím místních akčních skupin; jedná se o výzvy č. 87, SC 4.2 – prevence výskytu a omezování invazních druhů křídlatky a bolševníku a č. 88, SC 4.3 – výsadby na nelesní půdě na území CHKO).

Současně probíhal příjem a administrace žádostí průběžných výzev č. 13 (SC 4.3, revitalizace vyplývající z plánů dílčích povodí, druhé kolo hodnocení), č. 14 (SC 4.3, zprůchodnění migračních překážek vyplývajících z Koncepce zprůchodnění říční sítě ČR) a č. 31. (výzva pro kraje na SC 4.1), které byly vyhlášeny v letech 2015 a 2016. Na začátku roku 2017 rovněž došlo k hodnocení kolových výzev č. 32 a 33 vyhlášených v srpnu 2016 a výzev č. 48 a 49 vyhlášených v září 2016. Více viz tabulka č. 10.

V rámci kolových výzev bylo v roce 2017 vyhodnoceno celkem 659 žádostí, v nichž si žadatelé nárokovali finanční prostředky z Evropského fondu pro regionální rozvoj ve výši přes 1,5 mld. Kč. Poměrné rozdělení žádostí hodno-

Graf č. 8 Rozložení finančních prostředků z EU u schválených žádostí dle jednotlivých SC

* v závorce u SC jsou uvedena čísla příslušných výzev

cených v roce 2017 dle jednotlivých RP je znázorněno na grafu č. 6. Nejvíce žádostí přijalo a administrovalo RP Jižní Morava, dále pak RP Střední Čechy, RP Jižní Čechy a RP SCHKO Bílé Karpaty.

Z výše uvedených žádostí prošlo úspěšně věcným hodnocením 443 projektů s nárokovanou výší podpory z EU přes 1 mld. Kč. Většinu finančního objemu pokryly žádosti v SC 4.3 (378 projektů úspěšných ve věcném hodnocení s dotací EU ve výši 731,5 mil. Kč) a SC 4.4 (227 projektů s dotací EU ve výši 162,9 mil. Kč). Počet schválených žádostí dle jednotlivých SC znázorňuje graf č. 7, rozložení finančních prostředků z EU u schválených žádostí dle SC znázorňuje graf č. 8.

Ve 13. výzvě bylo devatenáct úspěšných investičních záměrů v hodnotě 1,7 mld. Kč vráceno k rozšíření na plnou žádost, hodnocením plně žádosti prošly úspěšně prozatím čtyři projekty v hodnotě 17,7 mil. Kč. Ve 14. výzvě byly podány pouze dva projekty, z nichž jeden byl podpořen a jeden byl stažen žadatelem. Do 31. výzvy bylo podáno šestnáct projektů za 101,4 mil. Kč, třináct projektů v hodnotě 87,5 mil. Kč bylo úspěšných. V rámci 50. a 52. výzvy prošlo úspěšně hodnocením po dvou projektech, v 52. výzvě bylo podpořeno deset projektů v hodnotě 153,8 mil. Kč. Více viz tabulka č. 11.

Na Monitorovacím výboru programu OPŽP 2014 – 2020 konaném v prosinci 2016 byla schválena řada opatření, která by měla zvýšit atraktivitu programu pro žadatele. Tyto úpravy se promítly do výzev vyhlášených v roce 2017 a zahrnovaly zejména navýšení podpory u revitalizaci vodních toků, niv, mokřadů a tůň na 100 %, navýšení podpory u rybníků v překryvu se ZCHU/biocentrem ÚSES na 90 %, možnost vykazování režijních a provozních výdajů paušální sazbou u prací realizovaných svépomocí, či rozšíření způsobilých výdajů ve SC 4.4 o trvalky a mobilizaci. AOPK ČR rovněž aktivně komunikuje se žadateli – pořádá odborné semináře (celkem třicet seminářů s účastí 618 osob, z toho deset formou terénního výjezdu za příklady dobré praxe), konzultuje projektové záměry a vydala též brožuru k podporovaným opatřením, která byla distribuována na všechny obce v ČR.

3.3.2. Program péče o krajinu – PPK

| Eva Warausová

Program péče o krajinu, resp. Podprogram pro zlepšová-

Tab. č. 10 Přehled podaných a schválených projektů v kolových výzvách administrovaných v roce 2017

SC	Číslo výzev	počet podaných žádostí	příspěvek EU v podaných žádostech	schválené projekty	příspěvek EU ve schválených projektech
4.1	48, 53, 57	19	86 521 315	11	62 280 745
4.2	49, 54, 58	35	148 064 478	24	102 259 416
4.3	32, 55, 59	378	1 071 891 467	261	731 550 143
4.4	33, 56, 60	227	242 359 159	147	162 930 502
Celkem		659	1 548 836 418	443	1 059 020 806

Tab. č. 11 Přehled podaných a schválených projektů v průběžných výzvách do konce roku 2017

Č. výzvy	Specifický cíl	počet podaných žádostí	příspěvek EU v podaných žádostech	schválené projekty	příspěvek EU ve schválených projektech
13	SC 4.3	19	1 737 556 502	4	17 710 157
14	SC 4.3	2	31 296 524	1	24 697 685
31	SC 4.1	16	101 406 179	13	87 534 352
50	SC 4.3	3	46 033 378	2	28 147 610
51	SC 4.3	16	213 200 250	10	153 848 250
52	SC 4.3	2	2 369 170	2	2 369 170
Celkem		58	2 131 862 003	32	314 307 224

ní dochovaného přírodního prostředí (PPK B) umožňuje externím žadatelům financování projektů mimo ZCHÚ, tj. ve volné krajině. Zaměřuje se na zvyšování její biologické rozmanitosti a stability pomocí drobných neinvestičních akcí (do 250 tis. Kč). V roce 2017 bylo v PPK B podáno 759 žádostí, z nichž bylo podpořeno 681 žádostí za více než třicet mil. Kč. Někteří žadatelé od žádosti odstoupili nebo nedošlo k realizaci některých opatření na podporu péče o přírodu blízké biotopy a biotopy druhů uvedených v červených seznamech. Jednalo se převážně o sečení ručními nástroji (křovinořez, sekačka) na celkové rozloze 529 ha za více než 14 mil. Kč. Významné byly i dosadby dřevin do krajiny. Podařilo se vysadit přes 14,5 tis. stromů za více než 4 mil. Kč. Dále bylo podpořeno ošetření více než 240 ks památných nebo významných stromů po celé České republice za téměř 1,9 mil. Kč. Žádosti za více než 1,4 mil. Kč byly dále zaměřeny například na obnovu či vybudování nových tůň a mokřadů. Více viz tabulka č. 12.

Program péče o krajinu - podprogram zabezpečení péče o ohrožené a handicapované živočichy (PPK C) je zaměřen na činnosti spojené s péčí o zraněné a handicapované živočichy a jejich návrat do přírody, a na péči o trvale handicapované živočichy umístěné v záchraných stanicích, které jsou využívány k odchovným a osvětovým účelům. Na podporu záchraných stanic pro živočichy se v roce 2017 vynaložilo téměř 12 mil. Kč. Bylo podpořeno 33 záchraných stanic, které tvoří Národní síť záchraných stanic a svou působností pokrývají celé území ČR.

3.3.3. Program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny - POPFK

| Barbora Čížková

Dotační program Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (podprogram 115 164-6) poskytuje investiční a neinvestiční prostředky až do výše 100 % vynaložených nákladů na realizaci adaptačních opatření v lesních, nelesních a vodních ekosystémech za účelem zmírnění dopadů klimatických změn. V roce 2017 AOPK ČR administrovala žádosti externích žadatelů ve třech podprogramech a bylo podpořeno 162 žádostí včetně víceletých akcí v celkové výši 20,7 mil. Kč. Více viz tabulka č. 13.

3.3.4. Dotační programy v působnosti Mze | Klára Čámská

AOPK ČR se podílí na administraci některých dotačních programů, které jsou v působnosti Ministerstva zemědělství (MZe). AOPK ČR vyhotovuje a vydává stanoviska nebo odborné posudky (dle programu) k některým žádostem o dotaci. Ve stanoviscích nebo posudcích AOPK ČR hodnotí zejména dopady záměrů na přírodu a krajinu a je oprávněna stanovit podmínky či doporučení, za kterých je možné dané záměry uskutečnit.

Program rozvoje venkova 2014-2020 (PRV)

AOPK ČR vydávala pro vybraná opatření Programu rozvoje venkova na celém území ČR, mimo území národních parků, stanoviska pro MŽP, a to v Prioritě 2 – „Zvýšení životaschopnosti zemědělských podniků a konkurenceschopnosti všech druhů zemědělské činnosti ve všech regionech a podpora inovativních zemědělských technologií a udržitelného obhospodařování lesů“, v Prioritě 4 – „Obnova, zachování a zlepšení ekosystémů souvisejících se zemědělstvím a lesnictvím“. V roce 2017 vydalo MŽP 254 stanovisek k poskytnutí dotace, z toho nejvíce k opatření 4.1.1 Investice zemědělských podniků / 6.1.1 Zahájení činnosti mladých zemědělců - Budování pastevních areálů (78), opatření 4.3.1 Pozemkové úpravy (49) a opatření 4.3.2 Lesnická infrastruktura - výstavba a rekonstrukce lesních cest, včetně souvisejících objektů (43).

Agroenvironmentálně - klimatická opatření (AEKO)

Největší část rozpočtu AEKO je cílena na extenzivní péči o trvalé travní porosty (podopatření Ošetřování travních porostů), zčásti na cílené způsoby hospodaření v chráněných územích, tj. zvláště chráněná území (včetně ochranných pásem národních parků) a plochy v soustavě Natura 2000, nebo na plochách s výskytem vybraných biotopů či druhů ve volné krajině. Dotační tituly s vhodnými podmínkami hospodaření pro daný biotop či cílové druhy jsou určovány orgány ochrany přírody na pět let dopředu. Víceletá doba platnosti titulu na konkrétním pozemku zaručuje stabilní péči o porost, vycházející prvotně z jeho diagnostiky z Mapování biotopů Natura 2000. V praxi pracovníci AOPK ČR berou při rozhodování o podmínkách

Tab. č. 12 Čerpání finančních prostředků z Programu péče o krajinu (PPK B) v letech 2014 -2017

Název dotačního titulu	Rok 2014		Rok 2015		Rok 2016		Rok 2017	
	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí
"Péče o přírodní a přírodě blízké biotopy a biotopy druhů uvedených v červených seznamech ve volné krajině - B1 např. sečení, výřez křovin na podporu zvláště chráněných druhů"	13,9	370	13,2	365	16,5	366	23,8	539
"Péče o krajinné prvky - B2 např. výsadba ovocných a neovocných dřevin, ošetření památných stromů"	9,6	213	9,7	227	11,7	228	4,9	135
Celkem	23,5	583	22,9	592	28,1	594	28,7	674

Pozn. Tabulka vyjadřuje čerpání finančních prostředků z podprogramu PPK B včetně množství přijatých žádostí od externích žadatelů v období 2014-2017

Tab. č. 13 Čerpání finančních prostředků z Programu podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (115164-6) v letech 2014 -2017

Název podprogramu	Rok 2014		Rok 2015		Rok 2016		Rok 2017	
	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí	mil. Kč	Počet žádostí
"Adaptační opatření pro zmírnění dopadů na klimatické změny na vodní ekosystémy - 164 např. obnova a tvorba tůní, mokřadů"	5,2	29	4,1	27	4,2	34	8,4	61
"Adaptační opatření pro zmírnění dopadů na klimatické změny na nelesní ekosystémy - 165 např. výsadba ovocných a neovocných dřevin, sečení"	5,0	61	14,9	114	14,0	102	11,5	95
"Adaptační opatření pro zmírnění dopadů na klimatické změny na lesní ekosystémy - 166 např. výsadba a ochrana melioračně-zpevňujících dřevin, ponechávání výstavků v porostu"	0,0	1	0,1	2	0,6	4	0,8	6
Celkem	10,2	91	19,1	143	18,8	140	20,7	162

Pozn. Tabulka vyjadřuje čerpání finančních prostředků z programu POPFK včetně množství přijatých žádostí včetně víceletých od externích žadatelů v období 2014 -2017

managementu ohledy také na krajinný kontext a reálné možnosti hospodáře (ve smyslu udržitelnosti péče). AOPK ČR má působnost pro AEKO na území CHKO, v maloplošných chráněných územích mimo národní parky a na cených biotopech a místech výskytu cílových druhů ve volné krajině (mimo vojenské újezdy a EVL). Dotačních titulů je celkem deset s dalším podrobnějším rozdělením (jako je různý termín první seče či možnost přepasení porostu) a nástrojem pro jejich tzv. vymezení je vrstva ENVIRO v systému evidence zemědělské půdy LPIS. AOPK ČR přiřazuje v chráněných územích z této nabídky: Mezofilní a vlhkofilní louky hnojené a nehnojené, Horské a suchomilné louky hnojené a nehnojené, Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana chřástala polního, Ochrana modrásků,

Druhově bohaté pastviny, Suché stepní trávníky a vřesoviště, dále dotační titul Extenzivní péče o louky a pastviny. V tzv. „volné krajině“ (mimo chráněná území) vymezovala AOPK ČR čtyři tituly: Trvale podmáčené a rašelinné louky, Ochrana chřástala polního, Ochrana modrásků, a Suché stepní trávníky a vřesoviště.

AOPK ČR má také možnost využít operativní nástroj k úpravě některých podmínek managementu na konkrétních travních porostech, platný pro konkrétní rok. Jsou jím souhlasná vyjádření, kterými lze umožnit například odložení termínu nebo vynechání seče, změnit povinnost sečení nedopasků, povolit mulčování, vápnění porostů nebo příkrm dobytka při jarním zahájení pastvy na dru-

hově bohatých pastvinách. Regionální pracoviště se také vyjadřují třeba k možnosti přisevu či obnovy, ke skladbě druhů obsažených v osevní směsi v rámci titulu Zatravnění orné půdy druhově bohatou a regionální směsí. V roce 2017 bylo vydáno AOPK ČR 253 těchto souhlasných vyjádření, která se většinou vydávají pro několik pozemků („dílů půdních bloků“) najednou. Nejčastěji byla vydávána souhlasná vyjádření k odložení či vynechání seče (105) a k provedení mulčování, obnovy nebo přisevu travních porostů (78).

4. Monitoring biodiversity | Karel Chobot

Monitoring biodiversity na AOPK ČR zahrnuje činnosti dlouhodobého sledování přírodních složek, především s ohledem na naplňování závazků z evropské i tuzemské legislativy. Výstupy jsou podkladem pro základní indikátory biodiversity v ČR: stav evropsky významných druhů a přírodních stanovišť.

V roce 2017 byl zajišťován sběr dat pro příští podání hodnotící zprávy Evropské komisi (2019), organizován monitoring evropsky významných fenoménů vedený pomocí metodik dlouhodobého sledování stavu biotopů a druhů na území ČR. Součástí monitoringu je i správa (věcná gesce) nálezových dat druhů v Nálezové databázi ochrany přírody (NDOP). V databázi se provádí validace a garance dat v zájmu ochrany přírody a získávají se a zpracovávají údaje i mimo systém pravidelného monitoringu. Na Portálu ISOP jsou v sekci Monitoring biodiversity k dispozici souhrnné přehledy hodnocení stavu, spolu s metodikami monitoringu i hodnocení. K popularizaci mapování a monitoringu druhů a biotopů slouží www.facebook.com/Biodiverzitanadzlatu.

Práce při sledování stavu biotopů a druhů v roce 2017 probíhaly podle zavedeného schématu. Jeho součástí je výběr externích dodavatelů a jejich zasmluvnění na základě dostupných prostředků a také zajištění interního zapojení. V AOPK ČR je sledování stavu jednou ze standardních součástí pracovní náplně se snahou o vyvážené zapojení (v roce 2017 dosáhlo interní zapojení v celkovém součtu 6137 osobodní). Míra zapojení je mj. jedním z ukazatelů pro stanovování finančních odměn ředitelům regionálních pracovišť. Tato činnost je završována přebíráním hotových děl a kontrolou jejich kvality, posléze pak vyhodnocováním získaných dat.

Data z vrstvy mapování biotopů a z nálezových údajů druhů jsou poskytována na základě žádostí a smluv. Tento proces je zaveden od roku 2007. Od počátku vykazuje tato agenda vzestupnou tendenci a byrokratickou zátěž (každá žádost je projednávána a zpřesňována, nakonec vrcholí uzavřením smlouvy, které teprve umožňuje vlastní export dat). V roce 2017 bylo vyřízeno 70 žádostí o data o výskytu druhů a 55 žádostí o data o výskytu biotopů.

Projekt „Ochrana a udržitelné využívání mokřadů České republiky“ byl v roce 2017 úspěšně ukončen. Jeho výstupy byly představeny v březnu na zasedání řídicího výboru projektu v Norsku a v dubnu na závěrečné konferenci. Databáze mokřadů ČR na adrese <http://mokrady.ochranaprirody.cz/> byla dále rozvíjena a aktualizována.

V mezinárodní spolupráci jsou nejrozsáhlejší aktivity spojeny s Evropským tematickým střediskem pro biodiversitu (European Topic Centre on Biological Diversity, ETC/BD) a účastí na pracovních skupinách Evropské komise (Expert Group on Reporting, a její pracovní podskupiny, pracovní skupina zaměřená na hodnocení ekosystémových služeb, WG MAES).

Pro informovanost, především pracovníků AOPK ČR, ale i odborné veřejnosti bylo zorganizováno celkem pět seminářů. První a nejrozsáhlejší, pravidelný interní seminář

proběhl ve Vílanci v březnu 2017 (186 účastníků). Tento seminář slouží pro shrnutí výstupů z monitoringu a jako prostor pro formulaci či diskusi nad dílčími úkoly. Jeho program je složen z příspěvků k aktuálním poznatkům. V červnu bylo pro monitorovatele obojživelníků a plazů uspořádáno dvoudenní terénní setkání na Ostravsku (35 účastníků). Podzimní dvoudenní přednáškový seminář se konal uskutečnil v Sedmihorkách (60 účastníků). Ornitologický seminář se uskutečnil v květnu v Milovicích (32 účastníků). V listopadu proběhlo ve středočeských Dobřichovicích dvoudenní setkání 42 interních pracovníků podílejících se na sledování stavu biotopů.

4.1. SLEDOVÁNÍ STAVU BIOTOPŮ

| Pavla Trachtová

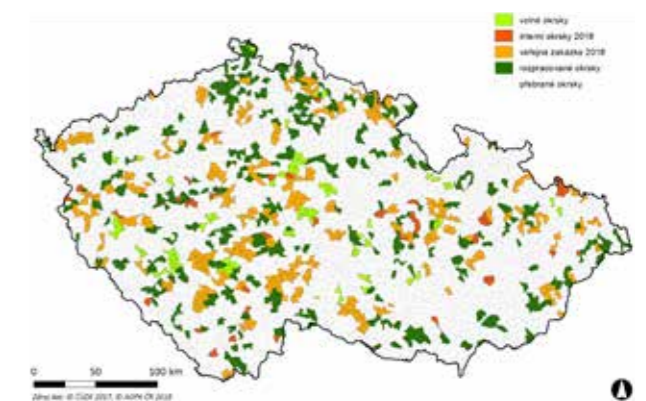
Sledování stavu biotopů se provádí prostřednictvím aktualizace vrstvy mapování biotopů (VMB) a monitoringem trvale monitorovacích ploch (TMP).

4.1.1. Mapování biotopů

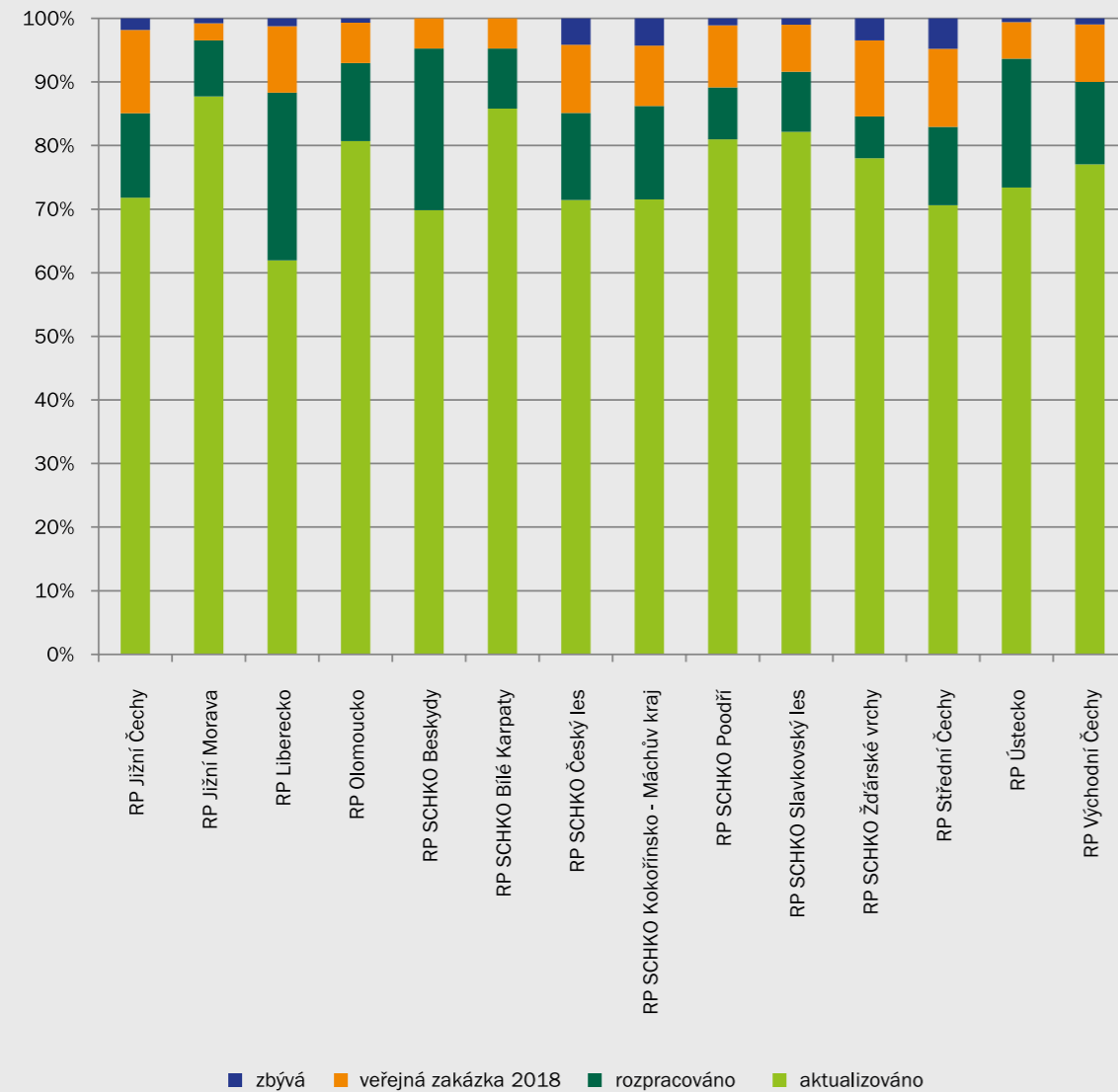
| Pavla Trachtová

Aktualizace vrstvy mapování biotopů je celoplošný průzkum stavu a dynamiky přírodních stanovišť v České republice. Aktualizace VMB navazuje na původní vrstvu mapování biotopů, vytvořenou v letech 2000–2004. Aktualizuje se plošně na celém území státu, včetně nechráněné krajiny. Ověřuje se výskyt a stav všech přírodních biotopů podle původní VMB, a dále se zakreslují jejich nové výskyt. Díky pravidelné aktualizaci VMB mohou data sloužit nejen pro popis stavu, ale i k hodnocení trendů vývoje.

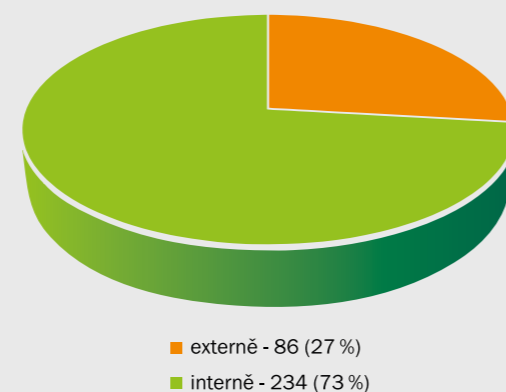
V současném cyklu (2007–2019) již bylo kompletně dokončeno (tj. zapsáno prostřednictvím programu Wanas a převzato garantem) 76 % okrsků. Další 8 % okrsků je v rozpracovaném stadiu, což znamená, že dosud nebyly řádně zapsány, popř. u nich nebyly plně dokončeny terén-

Obr. č. 1 Stav aktualizace vrstvy mapování biotopů (leden 2018).

Graf č. 9 Aktualizace VMB na jednotlivých pracovištích AOPK ČR (stav leden 2018)**Tab. č. 14** Přehled odevzdaných prací pro aktualizaci vrstvy mapování biotopů v průběhu let 2007-2017

Rok	Počet okrsků	Rozloha ha	% ČR
2007	9	20855	0,26%
2008	249	562514	7,13%
2009	297	693837	8,80%
2010	289	675817	8,57%
2011	217	513592	6,51%
2012	234	551047	6,99%
2013	200	446241	5,66%
2014	214	495537	6,28%
2015	276	626150	7,94%
2016	441	988311	12,53%
2017	256	547879	6,95%

Graf č. 10 Počet ploch monitorovaných interně a externě

ní práce. Díky výběrovému řízení se podařilo snížit cenu externích prací o cca 36 %. Přehled viz obr. č. 1.

Regiony s nejvyšším procentem dokončených mapovacích okrsků jsou RP Jižní Morava, RP SCHKO Bílé Karpaty a RP SCHKO Slavkovský les. Relativně nejméně vymapovaným regiony jsou RP Liberecko, RP SCHKO Beskydy a RP Střední Čechy. Více viz graf č. 9.

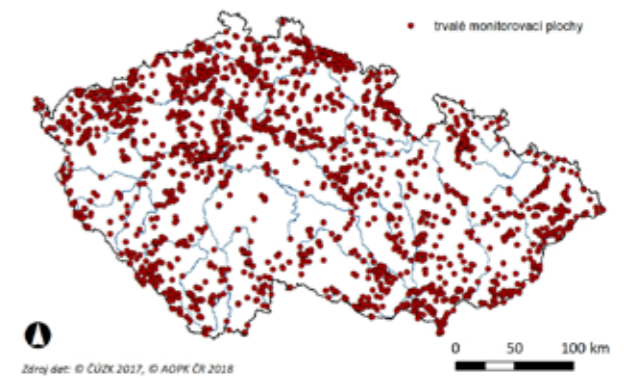
Na aktualizaci VMB se v roce 2017 podílelo 53 interních zaměstnanců AOPK ČR, třicet externistů, dva pracovníci ze Správy KRNAP a jeden ze Správy NP Šumava. Finanční náklady na externí spolupracovníky dosáhly v roce 2017 3,1 milionu Kč a byly použity na aktualizaci VMB ve 273 aktualizacích okrsků (z toho 159 okrsků bylo do letošní sezóny přesunuto z roku 2016). Internisté v terénu pracovali na 124 aktualizacích okrsků (z části se však jednalo i o okrsky, na nichž byly terénní práce rozloženy do více let). Více viz tabulka č. 14 a graf č. 10.

Údaje ze sledování stavu biotopů jsou početně nejvýznamnějším zdrojem dat NDOP. Z aktualizace vrstvy mapování biotopů pochází celkem 8 213 579 záznamů o výskytu rostlin a v rámci monitoringu biotopů bylo doposud zapsáno a následně převedeno do NDOP 71 887 údajů.

4.1.2. Monitoring biotopů

| Pavla Trachtová

Monitoring biotopů je realizován metodou fytoocenologických snímků. Plochy snímků jsou expertně přímo v terénu vybírány, poté zakládány a fixovány. Pro každý typ evropského stanoviště by mělo být založeno až padesát monitorovacích ploch, v případě vzácnějších typů vegetace však může být počet úměrně snížen. V roce 2017 se již

Obr. č. 2 Lokality trvalých monitorovacích ploch pro monitoring biotopů, které byly založeny v letech 2009 až 2017. Vyšší lokální početnost monitorovacích ploch zpravidla značí vyšší kvalitu a pestrost přírodních biotopů.

pátým rokem uskutečnil opakovaný monitoring, kdy se na v minulosti založených plochách provedl opětovný zápis fytoocenologického snímku. V roce 2017 byly monitorovány především louky a pastviny, vegetace parožňatek a lužní lesy. Celkově bylo v letošním roce nově založeno a monitorováno 320 trvalých ploch, z toho 176 ploch bylo monitorováno opakovaně. Uplynulá vegetační sezóna byla klimaticky problematická, déletrvajícím extrémním suchem znemožnilo či ovlivnilo monitoring některých, zejména travních a vodních biotopů. Luční biotopy byly často velmi brzy posekány, což v několika případech znemožnilo

Obr. č. 3 Včelník rakouský je v Českém krasu každoročně monitorován na všech lokalitách. Foto Dana Turoňová

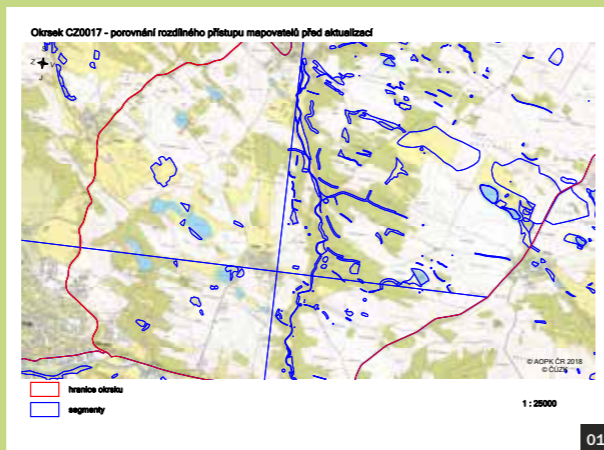
Aktualizace vrstvy mapování biotopů v roce 2017 ve Žďárských vrších

| Josef Komárek

Aktualizace vrstvy mapování biotopů se pomalu blíží ke konci. V působnosti regionálního pracoviště SCHKO Žďárské vrchy se v roce 2017 podařilo přebrat a uzavřít 23 okrsků. Díky mapování se podařilo v roce 2010 objevit novou, do té doby neznámou lokalitu hořečku mnohotvarého českého (*Gentianella praecox* subsp. *bohemica*). Miroslavu Broumovi se podařilo najít na Svratecku dvě mikrolokality jetele bleďožlutého (*Trifolium ochroleucon*), který se nikde jinde na území v působnosti RP nevyskytuje. V centrální části Českomoravské vrchoviny mapovatel Petr Filippov objevil novou lokalitu vzácnějšího rdestu alpského (*Potamogeton alpinus*) a několik nových lokalit silně ohroženého světlíku větveného (*Euphrasia nemorosa*). Ten se v této oblasti spolu s navazujícími Jihlavskými vrchy vyskytuje roztroušeně v dosti početných populacích. Čím dál častěji se vyskytují také vysazované, v republice nepůvodní druhy. Z nich můžeme jmenovat např. kotvici plovoucí nebo z Ameriky pocházející modrásku srdčitou (*Pontederia cordata*), které byly zaznamenány na Jihlavsku. Michal Gerža objevil novou lokalitu silně ohroženého rozpuku jízlivého (*Cicuta virosa*) v jihozápadní části Vysočiny, kde má druh aktuálně nejvíce lokalit v regionu. Jan Hájek na pomezí Třebíčska a Jihlavska našel poměrně početnou populaci ohroženého pcháče bezlodyžného (*Cirsium acaule*), který právě severně od Okříšek má jedinou izolovanou arelu v rámci kraje Vysočina. Poslední oblastí, kde se podařilo mapovateli Nadě Gutzerové objevit pár zajímavostí, je hadcový masiv u obce Bory na Žďársku. Novou lokalitu zde má od loňského roku ostřice oddálená (*Carex distans*) a v regionu velmi vzácný pryskyřník hajní (*Ranunculus nemorosus*).

V roce 2017 se začalo pracovat na okrsku CZ0017 na Třebíčsku, v prostoru syenitového masivu, který dává tamní krajině specifický charakter. Je pro ni typické velké množství drobných izolovaných výchozů syenitového podloží, které zvětrávají na písčité, propustný a živinami chudý substrát. Na ně je vázán výskyt acidofilních suchých trávníků (T3.5B) a acidofilních trávníků mělkých půd (T5.5), které místy doplňuje vegetace efemér a sukulentů (T6.1). Charakteristickým druhem těchto biotopů je vymírající smil písečný (*Helichrysum arenarium*), který má v tomto prostoru jednu z nejsilnějších populací v celé ČR. Většina těchto ostrůvků se nachází uprostřed polních kultur a jejich aktualizace je možná buď v brzkém jaru nebo až na podzim po sklizni nejčastěji pěstované kukuřice nebo řepky.

Aktualizace místy přináší významější změny předchozího mapování. Jak je dobře vidět na části okrsku na obr. 1, plocha východně je poměrně podrobně vymapovaná. Západní část vypadá téměř nevymapovaně, přesto se tam reálně nachází řada syenitových ostrůvků i dnes poměrně cenných s výskytem smilu. Opominuty zde byly také rybníky a další typická vegetace tohoto území, nízké xerofilní křoviny s dominancí třešně křovité (*Prunus fruticosa*). Při aktualizaci tak v tomto prostoru přibude více nových segmentů.

01. Porovnání rozdílného přístupu mapovatelů
02. Pcháč bezlodyžný, foto Josef Komárek

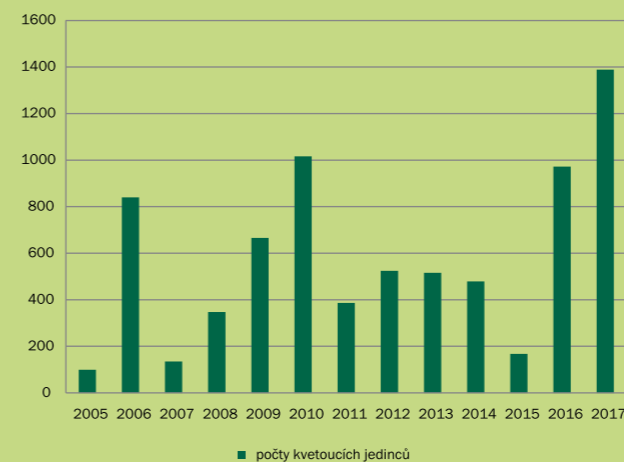
Mečík bahenní v národní přírodní památce Slatinná louka u Velenky

| Irena Formanová, Dana Turoňová

Dekoratивní rostlina vlhkých a mokřadních luk je v české flóře kriticky ohroženým druhem (v národní klasifikaci) a je chráněna i směrnicí o stanovištích Evropské unie. V současné době jsou u nás známy jen tři lokality: les Důbrava u Hodonína, Vojšické louky v Bílých Karpatech a Slatinná louka u Velenky. Druh vyžaduje vlhké nebo střídavě vlhké půdy, roste na slatinách, v lučních biotopech i v řídkých dubových lesích.

Nejbohatší populace mečíku čítající více než tisíc jedinců se nachází na Slatinné louce u Velenky. Každoročně se v červenci sčítají jen kvetoucí jedinci, neboť sterilní rostliny s úzkými, mečovými listy jsou v travinných společenstvech těžko k nalezení. Sčítá se v pruzích o šířce cca 3 m, tak aby žádná kvetoucí rostlina nebyla přehlédnuta. Počty kvetoucích jedinců vykazují v poměrně dlouhém časovém úseku monitorování (2005-2017) dosti velké kolísání, způsobené pravděpodobně výkyvy počasí; uplatňují se zřejmě rozdíly v přísunu srážek, suchá léta, zamokření pozemku i další faktory. Rok 2017 byl na počet kvetoucích jedinců rekordní (1388) a je možné, že se projevil i vliv managementu. Louka byla celá desetiletí pravidelně jednou ročně sečena, ale těžiště výskytu mečíku v jižní části louky bylo v letech 2014, 2015 a 2017 posečeno dvakrát kvůli podpoře populace vstavače kukačky. Vyšší frekvence seče byla zřejmě také jedním z důvodů snížení pokryvnosti širokolistých bylin, zejména vrbiny obecné, které v některých částech lokality expandovaly. Může se ale také jednat o následek předchozího propadu v počtu kvetoucích rostlin v roce 2015, který mohl být způsoben předchozím silným zamokřením lokality a následným suchem.

Celkově je populace pravděpodobně spíše stabilní než vzrůstající. Louka a přilehlá pole byly v minulosti odvodněny hlubokým kanálem, ale na populaci mečíku s širší

02

ekologickou amplitudou to zřejmě nemělo významnější vliv. Hůře na tom byl vstavač bahenní, který je z lokality naposledy udáván v polovině sedmdesátých let 20. století. Slatinná louka je ale stále výjimečná kumulací dalších ohrožených druhů, monitorován je ještě evropsky významný druh lněnka bezlistenná a mezi ohrožené taxony patří například vstavač kukačka, kosatec sibiřský, hvozdík pyšný pravý a pěchava slatinná. V severní části louky byl v rámci managementu odstraněn hustý nálet dřevin a je naděje, že se chráněné a ohrožené druhy rozšíří i do této části.

01. Mečík bahenní (*Gladiolus palustris*), foto Dana Turoňová
02. Graf - počty kvetoucích jedinců

jejich monitoring. Přehled trvalých monitorovacích ploch viz obr. č. 2.

Na monitoringu TMP se v roce 2017 podílelo 45 interních zaměstnanců AOPK ČR a 10 externích spolupracovníků. Externisté monitorovali zhruba 26 % ploch (89) s celkovými finančními náklady ve výši 101 500 Kč. Jednalo se o tři nové plochy a opakovaný monitoring, kde jsou primárně oslovení původní autoři snímků, aby byla zachována kontinuita zápisu dat. Externě byly monitorovány především plochy s vegetací parožnatků, alpinská vegetace a plochy vrchovišť, které vyžadují expertní přístup. Více viz box č. 16.

Zajímavým vedlejším produktem monitoringu biotopů je několik stovek fotografií biotopů, které monitorovatelé povinně vkládají do databáze společně se zjištěnými vegetačními daty. Všechny fotografie se stávají automatickou součástí Fotoarchivu AOPK ČR a mohou být využity pro prezentační i publikační účely (např. ve veřejné fotogalerii AOPK ČR).

4.2. SLEDOVÁNÍ STAVU DRUHŮ

| Lenka Jeřábková

Metody i principy sledování stavu druhů se liší v jednotlivých systematických skupinách. Společným cílem je získat dat o aktuálním rozšíření a případně populačních trendech jednak pro šestileté hodnotící zprávy o stavu, jednak pro použití i na národní úrovni.

4.2.1. Mechorosty, lišejníky a houby

| Ilona Sommerová

V roce 2016 byly mapovány a monitorovány celkem tři ze šesti evropsky významných druhů vyskytujících se na území České republiky: dvouhrotec zelený, srpnatka fermežová a šurpek Rogerův.

Monitoring a mapování druhu dvouhrotec zelený proběhl v roce 2017 na osmi lokalitách. Na jedné lokalitě nebyl výskyt druhu potvrzen, na ostatních lokalitách byl druh nalezen a na většině z nich byly objeveny nové mikrolokality v bezprostřední blízkosti. Dle údajů monitorovatelky je většina populací v dobrém stavu a na místech výskytu dochází k šíření druhu.

Druh srpnatka fermežová byl monitorován na 21 trvalých monitorovacích plochách. Na 18 z nich byl výskyt druhu potvrzen, na třech lokalitách v roce 2017 nalezen nebyl. Výsledek monitoringu však mohl být ovlivněn velmi suchým počasím v době návštěvy lokality. V suchém stavu je tento druh špatně identifikovatelný.

Druh šurpek Rogerův byl v roce 2017 monitorován na čtyřech lokalitách, objevených v roce 2016 v Krušných horách a Slavkovském lese. Na třech z nich byl výskyt druhu potvrzen, na jedné se ho opětovně nalézt nepodařilo. Pravděpodobně došlo k zániku populace. Mimoto byl druh hledán na dalších potenciálně vhodných lokalitách v Českém lese, Slavkovském lese a na Šumavě s cílem nalézt druh mimo jeho stávající známou oblast rozšíření (tedy oblast v centrální a jižní části Krušných hor). Mapování proběhlo celkem na 11 lokalitách, vybraných podle ekologických podmínek, které druh vyhledává v areálu

svého rozšíření v ČR. Na žádné z těchto lokalit se ho však nepodařilo nalézt.

4.2.2. Cévnaté rostliny

| Dana Turoňová

Monitoring evropsky významných cévnatých rostlin byl v roce 2017 proveden téměř u všech druhů přílohy II a IV. Sledováno bylo celkem 34 druhů přílohy II a IV; mapování a monitoring byl proveden také u čtyř druhů přílohy V. Monitoring byl prováděn 48 interními pracovníky AOPK ČR a 12 externími pracovníky. Vzhledem k omezeným finančním prostředkům byl z kriticky ohrožených druhů monitorován externistou jen plavín štítnatý a vstavač trojzubý. Úhrnem bylo monitorováno 680 lokalit. Největší pozornost byla opět věnována nejohroženějším evropsky významným rostlinám s jednou až dvěma lokalitami v ČR. Více viz box č. 17.

Na mnoha sledovaných populacích ještě doznával negativní vliv výrazně suchého léta v roce 2015. Například na lokalitách včelníku rakouského v Českém krasu byl na většině sledovaných lokalit zaznamenán úbytek v desítkách procent jedinců. Na Velké hoře a Kodské stěně populace včelníku klesla dokonce o 50–70 % oproti stavu v roce 2015. Tento stav trvá i po dvou letech. V Císařské roklí, na Haknoveckých skalách a v Radotínském údolí stále trvá mírný pokles (cca 30 %), na lokalitách na Vanovicích a v Karlickém údolí je dlouhodobě podobný počet rostlin. Lokalita na Vanovicích je pravděpodobně vlhčí se SZ expozicí a utrpěla suchem méně než jiné. Lokalita v Karlickém údolí je však na exponované skále s J expozicí a úbytek rostlin zde zaznamenán nebyl. Na většině lokalit nebyl v roce 2017 pozorován větší počet nových semenáčků, z kterých by se populace mohly obnovit po suchém létě 2015. Výjimku tvoří pouze lokalita na Haknoveckých skalách a v Kozelské roklí, v menší míře i na Kodské stěně. Další sledování ukáží, jak bude tento trend pokračovat. Na všech sledovaných lokalitách je prováděn pravidelný management zahrnující vyřezávání náletů dřevin, kterými lokality zarůstají a negativně ovlivňují populace včelníku.

Rovněž tak populace kavylu olýsalého v Českém středohoří nevykazují příliš dobrou vitalitu, fertilita a vitalita rostlin je dobrá jen na lokalitě Brník, kde je i největší populace. Naopak mečík bahenní na Slatinné louce u Velenky měl po poklesu v roce 2015 vloni nejvyšší počet jedinců; v lesním celku Důbrava však docházelo vlivem horkého počasí až k zasychání květů mečíků. Na níže položených a zastíněných místech byl naopak počet květů vyšší, jednotlivé populace se tedy chovají značně odlišně podle aktuálního stavu biotopu.

Sušší léta se nepromítla do populace vodního druhu žabníčku vzplývavého, vyskytujícího se jen na dvou lokalitách v Labských pískovcích. Jsou monitorovány tři populace, z toho je jedna náhradní, která poměrně dobře prosperuje a byla založena pro plánované odbahnění Královomlýnské rybníka. Populace žabníčku v Hasičské nádrži se po výrazném úbytku v letech 2014–2015 víceméně stabilizovala.

Stabilní se jeví také populace oměje tuhého moravského v Beskydech, ačkoli jednotlivé populace velmi kolísají,

trend je nejasný a o příčinách je často možné jen spekulovat. Stále však zůstává příliš mnoho druhů, které mají sestupný trend populací, i přesto, že na mnoha lokalitách probíhá odpovídající management.

V současné době se jeví jako nejhorší situace na poslední lokalitě sinokvětu chrpovitého. Populace je téměř před zánikem, jsou však plánována opatření k záchraně druhu.

Monitoring cévnatých rostlin probíhá jednotným způsobem podle metodik monitoringu a dotazníků uvedených na webu AOPK ČR. Získaná data jsou ukládána do aplikace MOD a zčásti do NDOP.

4.2.3. Bezobratlí

| Alois Pavlíčko

V rámci monitoringu hmyzu byl sledován stav druhů ze čtyř skupin: brouků, motýlů, vážek a rovnokřídých.

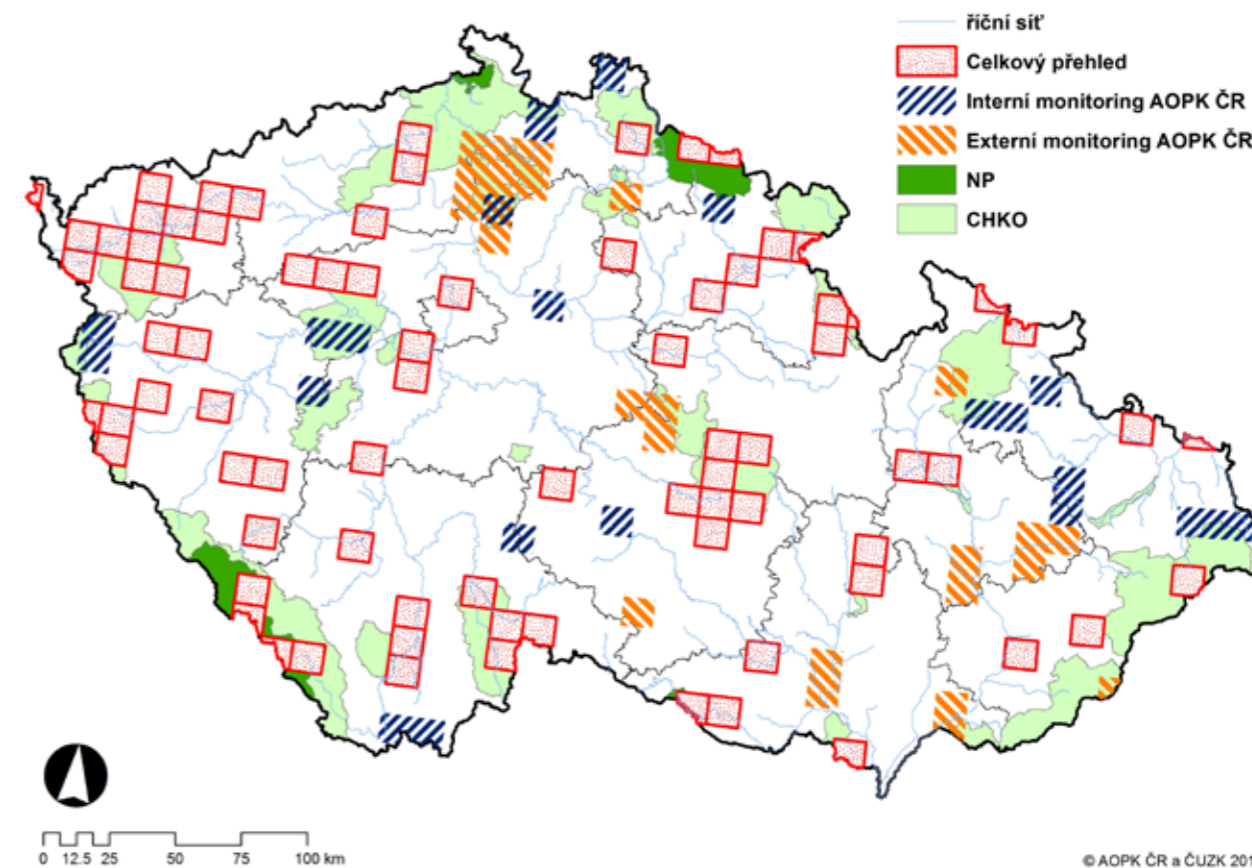
Rok 2017 byl ve znamení dalšího nárůstu počtu interních pracovníků zapojených do monitoringu hmyzu, celkem šlo o 20 pracovníků ze 14 regionálních pracovišť. Tito pracovníci ověřovali výskyt konkrétních evropsky významných fenoménů v každém z faunistických čtverců s nálezem daného druhu po 1. 1. 2000 a zároveň bez recentních dat získaných po 1. 1. 2013, celkem šlo o 139 faunistických čtverců 0. řádu.

Mimo interní zdroje byli do sledování stavu evropsky významných druhů hmyzu zapojeni i externí spolupracovníci, celkem šlo o 42 osob.

Monitorovací úsilí bylo věnováno například poslední lokalitě výskytu okáčce jílkového (*Lopinga achine*). U tohoto druhu, reprezentanta nejohroženější skupiny denních motýlů s vazbou na světlé lesy, byl zjištěn relativně stabilní stav v porovnání s předešlými lety. Nicméně s přihlédnutím k postupným změnám na lokalitě, tj. hrozícímu rozpadu porostů v následujících desetiletích, de facto likvidaci okolních porostů a jejich přeměně na borové monokultury, či upuštění od tradičních typů managementů v lese (pastva, ale i vliv ohně), nelze mluvit o stabilní situaci v kontextu zajištění dlouhodobé přítomnosti druhu na lokalitě. Tento stav znamená i výzvu ochraně přírody k zajištění přežití druhu a k pokračování detailního monitoringu, který by nám mohl včas odhalit hrozící kolaps populace.

Podobné negativní vlivy lze vysledovat z výstupů monitoringu i u dalších saproxylických druhů vázaných na světlé lesy (např. páchník hnědý, tesařík obrovský). Jde zejména o nahrazování vhodných porostů monokulturami (i u listnáčů lze negativně hodnotit výsadbu zapojených jednoetážových porostů v případě absence dostatečného počtu výstavku).

Tento faktor, spolu se situací, kdy velmi často úplně chybí či je zastoupeno pouze v malém množství pro saproxylic-

Obr. č. 4 Přehled mapových polí sledování stavu ryb v roce 2017.

ký hmyz klíčový element, mrtvé dřevo, negativně ovlivňuje většinu sledovaných lokalit. Mimo to často také chybí či jsou dokonce odstraňovány dutinové stromy či lokality zarůstají náletem a invazními dřevinami, což má výrazně negativní vliv na světlomilný hmyz. Z hlediska budoucího vývoje nelze hodnotit vyhlídky zcela příznivě.

Monitoring ikonického druhu motýla, hnědáška osikového, byl řešen v rámci jeho záchranného programu (viz kap. 2.4.1.). Stav populací evropsky významných vážek je relativně stabilní, nicméně celkový stav zejména stojatých vod v naší krajině lze hodnotit často jako tristní. Dlouhodobě přerýbnění lokalit a přehnojení způsobuje eutrofizaci vod, absenci litorálního porostu a výrazně snižuje spektrum druhů schopných v takových vodách přežít.

Monitoring ostatních bezobratlých byl v roce 2017 podobně jako v minulých letech zajištěn jak interními, tak i externími spolupracovníky a to na 99 lokalitách. Nově se využily i poznatky z více studií zadávaných v roce 2016 až 2017 (prioritně na území CHKO Brdy). Osm druhů bezobratlých (pijavka lékařská, rak říční a kamenáč, svinutec tenký, perlorodka říční, velevrub tupý, vrkoč útlý a bažinný) je sledováno na 266 lokalitách. Interní monitoring proběhl na 84 lokalitách 7 druhů (svinutec, velevrub, raci, pijavka, vrkoči). Externisté monitorovali 5 druhů na 80 lokalitách, zbývající lokality nebyly v tomto roce k monitoringu určeny. Letošní rok byl posledním pro ukládání dat do zastaralého systému MOD (Monitoring ochrany druhů), který je nahrazen novým. Došlo také k velkému objemu zpracování dat po ukončení projektu z EHP fondů a studií. Navíc byly v průběhu roku zajištěny další studie ke zpracování terénních dat z CHKO Brdy, které byly výborným doplněním předcházejících prací a studií. Celkem se jednalo o 5 studií: Faunistický průzkum pavouků ochranně cenných ploch CHKO Brdy, Roztřídění materiálu z průzkumů edafonu Brdy, Determinace materiálu z průzkumů edafonu Brdy, Průzkum mnohonožek na cenných plochách CHKO Brdy, Průzkum kroužkovců na cenných plochách CHKO Brdy, jejichž výsledky budou publikovány ve sborníku Bohemia centralis nebo se již staly součástí publikací (Mnohonožky České republiky).

Rok 2017 byl úspěšným při monitoringu a ve vyhledávání lokalit vzácných druhů vrkočů, zvláště však evropsky chráněného vrkoče Geyerova, který byl opakovaně potvrzen i na dalších lokalitách mimo Vysočinu (např. PR Na Volešku na Sušicku).

Na račí mor bylo prověřováno minimum lokalit (2). Mor však byl prokázán. Lokalitou je Radotínský potok, úsek u Maškova mlýna (Radotín u Prahy, CHKO Český kras). Na problematice monitoringu AOPK ČR úspěšně spolupracuje s katedrou ekologie PřF UK a VÚV TGM. Obdobně poskytl data a spolupracovala při vyšetření úhynu velevrubů tupých na dolním toku Ohře.

4.2.4. Ryby a mihule

| Milan Muška

Významnou částí aktivit prováděných v roce 2017 byla rozsáhlá inventarizace významných toků na území CHKO Kokořínsko – Máchův kraj. Bylo prozkoumáno všech 12 nejvýznamnějších toků na 43 lokalitách v obou částech CHKO. Jako nejvýznamnější je hodnocen tok Pšovky

se stále početnou populací sekavce (*Cobitis* sp.). I zde bylo ale při porovnání se stavem místní populace v 80. a 90. letech zaznamenáno vymizení z horních částí toku a redukce celkového areálu druhu, což při fragmentaci toku rybníky představuje nevratný proces. Mezi hlavní negativní faktory ovlivňující povodí Pšovky i většiny ostatních toků v CHKO patří zanášení koryt splachy z rybníků i okolní krajiny či výskyt nepůvodních či stanovištně nepůvodních druhů ryb spojený většinou s rybníky.

Další část sledování se soustředila na vybrané evropsky významné lokality (EVL). První ze sledovaných EVL byla Strážnická Morava, kde je předmětem ochrany piskoř pruhovaný. Rozsah sledování již odpovídal rozsahu doporučenému metodikou pro hodnocení stavu druhů jako předmětů ochrany EVL a bylo prozkoumáno 12 lokalit, piskoři byli zaznamenáni pouze na 2 a to pouze 2 jedinci. I přes obtížnou zachytitelnost jedinců piskoře při monitoringu ukazuje tento výsledek spolu se špatným stavem habitatu, kde dochází k zameňování a vysychání vhodných lokalit s narušeným hydrologickým režimem, na nedobry stav místní populace.

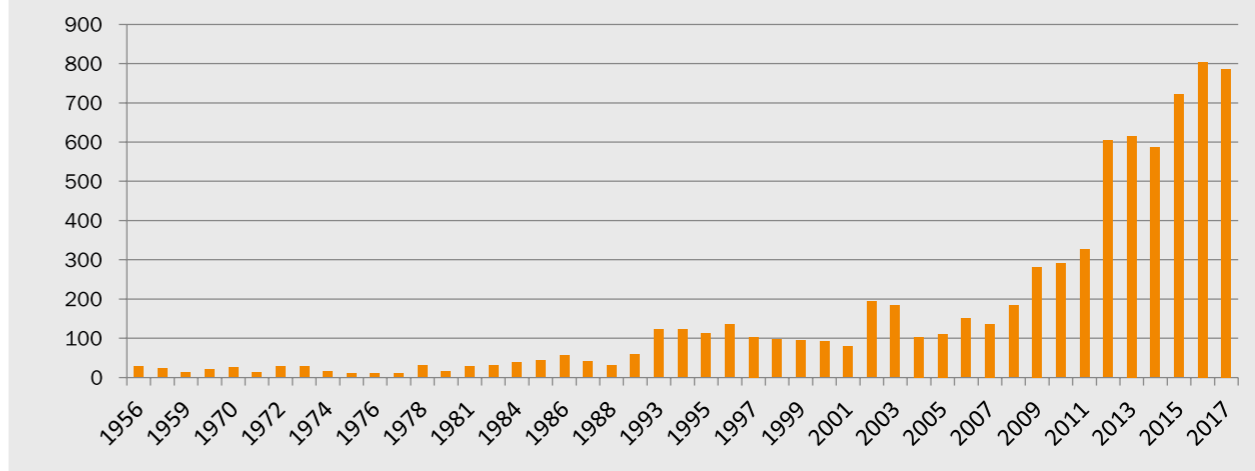
Mezi další monitorované lokality patřily EVL Bečva – Žebračka a Morava - Chropynský luh tvořící celý areál výskytu hrouzka Keslerova (nověji h. banátského – *Romanogobio banaticus*). Aktuální stav populace hrouzka banátského na Bečvě, i přestože zde byl v minulosti hlavní areál jeho výskytu, je velmi špatný. Jak ukazují výsledky průzkumů v posledních letech, jeho četnost drasticky klesá. V roce 2017, i přes intenzivní průzkum zahrnující i místa s jeho dřívějším pravidelným výskytem, byl nalezen jen jediný jedinec. Příčiny tohoto poklesu nejsou zatím zřejmé a poukazují tak na malou znalost biologie tohoto druhu. Situace v toku Moravy je výrazně lepší, populace hrouzek banátských zde byla potvrzena na všech zkoumaných lokalitách a vytváří zde stabilní populaci. Nápadný rozdíl mezi zkoumanými EVL může být dán rozdílnou mírou fragmentace (vyšší u Bečvy) a také s tím spojeným jevem „vypláchnutí“ populací z horních částí toků při povodních a nemožnosti jejich kompenzačních migrací zpět proti proudu. Tímto mechanismem tak postupně dochází k oslabování populací h. banátského v Bečvě, zatímco populace v Moravě je takto uměle dotována.

Loni proběhlo i detailní mapování nově objevené populace sekavčíka balkánského v řece Jihlavě na území EVL Meandry Jihlavy a Mušovský luh současně s monitoringem populací tohoto druhu v jediné EVL vyhlášené pro tento druh, EVL Vlára. Při průzkumech Jihlavy byl výrazně rozšířen známý areál sekavčíka a to od Medlova až po Ivaň. Sekavčíci byli také zaznamenáni na větším počtu lokalit (6 z 10 zkoumaných) a navíc i ve vyšších početnostech (celkem 58 jedinců). Místní populace navíc vykazují zastoupení více věkových kategorií, což potvrzuje životaschopnost místní populace.

Při monitoringu sekavčíka balkánského v EVL Vlára byl druh zaznamenán na 5 z 10 lokalit a byl potvrzen i z lokality nad obcí Svatý Štěpán, čímž se o několik kilometrů rozšířil jeho historicky známý areál v řece Vláře. Bohužel na základě přítomnosti pouze větších jedinců nemohla být potvrzena reprodukce sekavčíka ve Vláře na území ČR.

Posledním druhem sledovaným v roce 2017 byla popula-

Graf č. 11 Změny početnosti netopýra velkého (*Myotis myotis*) ve štolách lomu Malá Amerika v letech 1956 - 2017

ce mihule ukrajinské v EVL Račinka. Mihule ukrajinská se zde již několik let vyskytuje v extrémně nízkých počtech a populace vyžaduje systematickou podporu, aby se zde do budoucna udržela. V loňském roce byl potvrzen výskyt minoh v úsecích, kam byly soustředěny v průběhu cílené repatriace v předchozích letech. Celkem zde na 3 lokalitách bylo zjištěno 43 minoh, což odpovídá výsledkům z předchozích let. Velikostní složení zaznamenaných larev s absencí larev odpovídajících letošním poukazuje ale na již opakovaný výpadek reprodukce místní populace. Pro mihuli ukrajinskou AOPK ČR připravila regionální akční plán (viz kap. 2.4.2.).

Sledování výskytu vranky obecné a mihule potochní bylo loni zajištěno pouze pracovníky AOPK ČR. Systematický interní monitoring proběhl loni na 25 trvale monitorovaných lokalitách (17 pro vranku / 8 pro mihuli), které se vždy skládají ze tří monitorovaných profilů.

Celkem byly tedy v roce 2017 v rámci cíleného monitoringu a mapování získány informace o rozšíření ryb a mihulí ze 49 mapových polí, což představuje přibližně 7 % plochy celé České republiky. Připočteme-li i údaje získané z mapování vzácných druhů ryb ve spolupráci se serverem Biolib, sběr faunistických údajů pracovníky AOPK ČR a ostatní datové zdroje, rozroste se počet polí se získanými daty na celkových 126, což již představuje 19 % rozlohy ČR. Více viz obrázky č. 4.

4.2.5. Obojživelníci a plazi

| Lenka Jeřábková

Sledování stavu obojživelníků a plazů probíhalo v roce 2017 na několika úrovních. Monitoring byl v tomto roce z 80 % realizován interními pracovníky a z 20 % externisty. Terénní práce probíhaly převážně v první polovině roku na konkrétně určených lokalitách v rámci systému monitoringu dle stanovených metodik.

V roce 2014 byl dokončen projekt celoplošného mapování obojživelníků a plazů. Na tento projekt se navázalo v roce 2015 a započalo další období celoplošného mapování (v roce 2015 externími a interními pracovníky a v roce 2016 a 2017 už jen interními pracovníky). Předpokládá se, že mapování bude pokračovat do roku 2023 a za toto

období bude opět zmapována celá Česká republika. Během prvních dvou let bylo získáno celkem 38 000 recentních nálezových dat o výskytu obojživelníků a 9 000 dat o výskytu plazů. Získané údaje jsou velmi cenným podkladem pro analýzy stavu druhů.

V rámci monitoringu obojživelníků a plazů byly v roce 2017 vytvořeny a nově použity dvě mobilní aplikace za účelem sběru dat. V aplikaci Collector for ArcGIS byly zakreslovány polygony monitorovaných lokalit a v aplikaci Survey 123 for ArcGIS byly vyplňovány formuláře k jednotlivým monitorovaným druhům a lokalitám. V roce 2017 bylo 53 uživatelů pomocí těchto aplikací zakresleno 1923 polygonů a vytvořeno 1923 formulářů. Více viz box č. 18.

4.2.6. Ptáci | Jan Hlavlíček

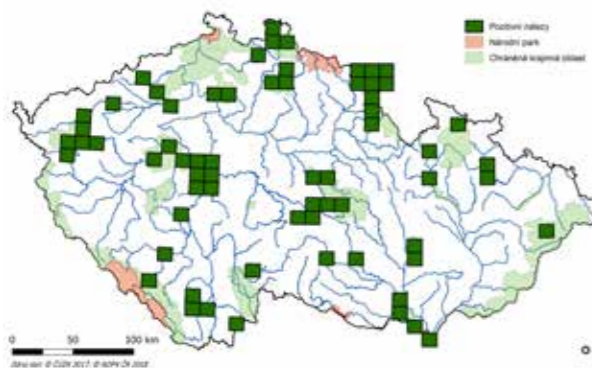
V roce 2017 pokračoval monitoring ptáků podle plánu na roky 2014 – 2018, kdy práce probíhají v polích síťového mapování členící území České republiky na 679 polí (kvadrátů) a lze je rozdělit do dvou tematických bloků. První z nich se věnuje monitoringu všech druhů ptáků na území státu, přičemž se postupuje podle metodiky Atlasu hnízdního rozšíření. Práce jsou zajištěny externě ČSO a koordinovány ČSO a ČZU, přičemž do samotného terénního výzkumu se zapojuje i řada zaměstnanců AOPK ČR. V rámci tohoto „atlasového mapování“ bylo v roce 2017 zmapováno téměř celé území ČR a mimo jiné se podařilo podle jednotné metodiky provést přes 2 tis. takzvaných hodinových sčítání. V rámci druhého tematického bloku, který zajišťují interní zaměstnanci AOPK ČR, se uplatňují specifické metodiky zaměřené na konkrétní vybrané druhy směrnice o ptácích a popřípadě i na další zájmové druhy na vybraných územích. V roce 2017 byl monitoring zaměřen na sovy (kulíšek nejmenší, sýček obecný, sýček rousný, sova pálená, pušтік bělavý a výr velký - obrázek č. 6), dravce (např. orl mořský a moták lužní), brodivé (kolpík bílý, čáp bílý, čáp černý, volavka popelavá a volavka stříbřitá) a další vodní a mokřadní ptáky (např. racek chechtavý). Celkem monitoring proběhl ve 158 polích, v každém z nich byly využity průměrně dvě druhové specifické metodiky. Nejčastěji, celkem v 91 polích, byla pozornost věnována sovám, jejichž monitoring má často na jednotlivých územích dlouhou tradici. Při zjišťování jejich

výskytu a početnosti se opět uplatnila stále oblíbenější metoda akustického monitoringu využívající automatických záznamníků. Například v CHKO Broumovsko se touto metodou podařilo odhalit některé nové lokality výskytu výra velkého a zvýšit tak odhad velikosti zdejší hnízdicí populace na 23 – 25 párů.

Velkou tradici má také pravidelné sčítání vodních ptáků, které probíhalo v 33 polích a bylo z velké části zaměřeno i na kontroly hnízdišť koloniálně hnízdicích ptáků – například volavky popelavé nebo racka chechtavého. Posledně zmíněný druh byl i předmětem externího monitoringu v PP Chomoutovské jezero v CHKO Litovelské Pomoraví, kde byl zjištěn extrémní predatorní tlak ze strany savčích predátorů včetně invazních druhů, což přináší cenné informace z pohledu ochrany tohoto silně ubývajícího druhu. V roce 2017 dále proběhlo zpracování údajů získaných při monitoringu druhů přílohy I směrnice o ptácích v letech 2011 – 2013. Nejdůležitějšími výsledky jsou návrh doplnění některých nových kritériových druhů u stávajících ptačích oblastí a zhodnocení dlouhodobého vývoje početnosti jednotlivých druhů. Publikace bude připravena jako zvláštní číslo odborného časopisu Příroda.

4.2.7. Savci | Vladimír Hanzal

Největší taxonomickou skupinou savců, která je předmětem monitoringu, jsou netopýři (27 druhů). V roce 2017 bylo sledování opět zajištěno ve spolupráci s Českou společností pro ochranu netopýřů a zahrnovalo především: 1) sčítání netopýřů na zimovištích (proběhlo v lednu a únoru – cca 600 lokalit); 2) sledování letních kolonií (proběhlo v červnu a červenci – 270 lokalit). Jedná se ve své podstatě o pokračování dlouhodobého projektu, který byl zahájen již v 50. letech minulého století a získaná data tak zásadně přispívají k řešení problematiky dlouhodobých změn rozšíření a početnosti jednotlivých druhů na území ČR. V roce 2017 byl mj. opět potvrzen trend zvyšování početnosti netopýra velkého (graf č. 11), netopýra brvitého či vrápence malého. Dále byl zaznamenán výrazný nárůst počtu lokalit dosud nedostatečně zmapovaných

Obr. č. 6 Pole síťového mapování s pozitivními nálezy výra velkého v roce 2017 zadanými do Nálevkové databáze ochrany přírody (NDOP)

Obr. č. 5 Shluk netopýřů velkých (*Myotis myotis*), foto Vladimír Hanzal

druhů (netopýr nejmenší, n. alkathoe), byly zjištěny nové lokality výskytu vzácného netopýra Saviova.

Výskyt sysla obecného byl v roce 2017 potvrzen na 37 lokalitách. Na dvou lokalitách (Valtice a Újezd u Brna) je výskyt pravděpodobný, ale neprokázaný – na lokalitě Valtice bylo osídlení prokázáno pouze těsně za státní hranici v Rakousku, lokalita Újezd nebyla letos kontrolována. Lokalitu Chvalovice považujeme za zaniklou, pravděpodobně zaniklá je i lokalita Křídlovky. Nově byl v letošním roce zaznamenán a potvrzen výskyt syslů na lokalitě Jaroslavice - fotbalové hřiště (cca 2 km SV od lokality Jaroslavice - státní hranice) a v rámci zahájených reintrodukcí byla založena nová kolonie na Písečném vrchu v Českém středohoří. Celková početnost populace syslů v ČR byla odhadnuta na více než 5600 jedinců. Pro sysla obecného je realizován záchranný program, blíže viz. kapitola 4.2.1.

V případě velkých šelem bylo z území České republiky získáno 379 nových údajů o výskytu rysa ostrovida, 794 údajů o výskytu vlka obecného a pouze 1 údaj o výskytu medvěda hnědého. Potvrdily stálý výskyt všech tří velkých šelem v oblasti Beskyd a stálý výskyt rysa ostrovida na Šumavě, Pošumaví, v Českém lese, Plánickém hřebenu, Blanském lese, VVP Boletice a Novohradských horách. Na těchto územích s výjimkou Plánického hřebene bylo zaznamenáno i rozmnožování. Vlk obecný byl opakovaně zjištěn v severních Čechách a severovýchodních Čechách, zvláště pak v oblasti Mimoňska (Ralsko, Dubá, Jivina, Mukařov), Šluknovska a Broumovska. Ve všech těchto oblastech bylo zjištěno i narození mláďat. Pozorování a nálezy pobytových stop vlka pochází i z Novohradských hor, Šumavy a Českého lesa. Obdobně jako v předchozí sezóně byl získán pouze jeden údaj o výskytu medvěda hnědého (CHKO Beskydy).

Zhodnocení mobilního monitoringu obojživelníků a plazů v Poodří

| Zbyněk Sovík

Vloni došlo k nahrazení webového „MODu“ mobilními aplikacemi Survey123 a Collector. Změnu jsme na našem regionálním pracovišti přivítali, přenesení zápisu terénních dat z webu na mobilní zařízení bylo logickým krokem. Oba nástroje ve spojení s webovým prostředím ArcGis online přinesly zefektivnění celého procesu, od zápisu v terénu, přes uložení dat na serveru až po jejich využití a správu přes webové mapy.

Hlavní výhodou je bezesporu možnost zadávat data přímo v terénu, navíc tak můžeme činit v režimu offline bez nutnosti připojení k internetu. V případě zapisování několika desítek formulářů se jedná o značnou časovou úsporu, přepisování dat z papíru odpadá. Odpůrci chytrých telefonů mohou data zapisovat do aplikace Survey123 na počítači nebo notebooku. Tablety se v terénu velmi osvědčily. Baterie dlouho vydrží, pozici zaměřují skvěle. Monitoring je však pohodlnější s mobilem, který v terénu tolik nepřekáží, zvláště v kombinaci s dalším potřebným vybavením.

Aplikace jsou součástí širší palety GISových nástrojů od firmy ESRI, které Agentura dlouhodobě využívá. Výhodná je tudíž i vzájemná kompatibilita a bezproblémové uložení dat. Dalším dobrým důvodem je jednoduché rozhraní pro tvorbu průzkumů. Sebrané údaje se po odeslání téměř okamžitě zobrazují ve vytvořené online mapě či webové aplikaci.

Aplikace Survey prochází neustálým vývojem a verze z ledna loňského roku byla nedokonalá. Vývojářům z ESRI se však podařilo řadu chyb odstranit. V průběhu roku 2017 vzniklo dokonce 10 nových verzí. Z pohledu uživatele stačí aplikaci v telefonu aktualizovat, popř. stáhnout nový formulář. Do něj se změny promítnou až po jejich přírodním zapracování. Obsah samotného formuláře zůstal v podstatě stejný jako ve starém MODu. Ten byl už tehdy složitý a ne zcela nevyhovující. Specifika prostředí aplikace Survey a nutnost práce na malém mobilním displeji pak tyto nedokonalosti ještě více zdůraznily.

01

02

03

04

05

06

01. Skokan zelený, foto Martin Waldhauser

02. Mlok skvrnitý, foto Jana Doležalová

03. Ropucha obecná, foto Markéta Kašparová

Fotografie jsou ilustrační, nevztahují se k CHKO Poodří.

04. Čolek horský, foto Lubomír Dajč

05. Skokan ostronosý, foto Milan Růžička

06. Rosnička zelená, Pavel Jaška

Při mapování výskytu křečka polního byla v roce 2017 pozornost zaměřena na oblasti Brněnska, Podhorácka, Hanáckého Slovácka, Slovácka, Podluží, Hané a Opavska. Výskyt byl potvrzen v 18 polích síťového mapování. V roce 2017 proběhl rovněž monitoring vydry říční a bobra evropského ve vybraných EVL.

4.3. ČERVENÉ SEZNAMY | Karel Chobot

Červené seznamy jsou mezinárodně standardizovaným výstupem hodnocení kategorie ohroženosti druhů podle standardních kritérií na daném území. V bývalém Československu byly poprvé vydány v 70. letech 20. století. AOPK ČR se jejich vydávání ujala od roku 2001, přičemž celý soubor první edice červených seznamů AOPK ČR byl uzavřen 2010. V této edici však není užití kategorií a kritérií jednotné. U cévnatých rostlin nebyly užívány kategorie IUCN, kromě obratlovců a mechorostů nebyla dokumentována a často ani používána kritéria.

Nová edice červených seznamů AOPK ČR si kladla za cíl sjednotit používání kategorií i kritérií mezi všemi hodnocenými skupinami. Nová edice, publikovaná jako tři samostatné svazky ve sborníku Příroda (viz kapitola 6.2.2) v roce 2017 pokryla skupiny obratlovců, bezobratlých, kde byla poprvé použita kritéria IUCN, a cévnatých rostlin, kde byly poprvé použity kategorie i kritéria IUCN. V ostatních skupinách (houby, lišejníky, mechorosty) nebyly bohužel k dispozici kapacity a data k jejich zpracování. Dlouhodobým záměrem je, pokud to podmínky dovolí, dosáhnout pravidelné kompletní edice červených seznamů v desetiletém taktu.

4.4. HODNOCENÍ PÉČE O PŘÍRODU A KRAJINU | Iva Hönigová

Hodnocení se dlouhodobě zaměřuje na vybraná opatření prováděná v ochraně přírody a na jejich dopady na biodiverzitu. Zdrojem dat pro hodnocení je monitoring vzorku lokalit, které jsou předmětem péče ochrany přírody s cílem podpořit biologickou rozmanitost a zvýšit kvalitu biotopů. V roce 2017 pokračoval sběr dat zaměřený na tři opatření:

- péče o trvalé travní porosty, konkrétně kosení, pastva a likvidace náletu (okruhy A1 a A2),
- vytváření tůní pro podporu populací obojživelníků (okruh C),
- likvidace invazních druhů rostlin (okruh D).

Na sběru dat se podílelo 63 monitorovatelů pouze z řad pracovníků AOPK ČR. Celkem je předmětem sledování 342 lokalit. Sběr terénních dat proběhl standardizovaným způsobem podle již ustálené metodiky.

4.5. HODNOCENÍ EKOSYSTÉMOVÝCH SLUŽEB

| Iva Hönigová

AOPK ČR nadále spolupracuje s partnery na činnostech směřujících k hodnocení ekosystémových služeb v ČR, v souladu s požadavkem EU Strategie biologické rozmanitosti. Hodnocení má vyjádřit význam přírodní složky prostředí, ekosystémů, pro kvalitu života lidské společnosti a přiměřeně jej zohlednit při všech typech rozhodování, která mají na přírodu dopad. Strategie pak požaduje po členských státech EU i zohlednění ekosystémových služeb v národních účtech.

Zástupce AOPK ČR průběžně komunikuje s pracovníky Evropské komise o postupu ČR v hodnocení a zúčastnil se dvou jednání pracovní skupiny zaměřené na hodnocení ekosystémových služeb (WG MAES). AOPK ČR spolupracuje s týmem projektu ESERALDA, který na zadání Evropské komise analyzuje postup, shody a odlišnosti ve způsobu hodnocení v různých státech EU a sestavuje metodická doporučení a materiály.

Vedlejším produktem AOPK ČR připraveným za účelem odhadu kapacity ekosystémů poskytovat služby je **konsolidovaná vrstva ekosystémů**. Vrstva je k dispozici k nahlédnutí na MapoMat ČR (<http://mapy.nature.cz/>), na žádost je rovněž poskytována externím žadatelům (v roce 2017 dalším pěti subjektům).

Údržba jezírka v CHKO Beskydy, foto František Jaskula

5.1. ÚSTŘEDNÍ SEZNAM OCHRANY PŘÍRODY | Pavel Žofka

Činnosti v oblasti zabezpečení chodu Ústředního seznamu ochrany přírody (ÚSOP) probíhaly i v roce 2017 dle zákona č. 114/1992 Sb. a vyhlášky č. 64/2011 Sb. Současně byla zajišťována správa vektorových geografických dat o zvláště chráněných územích (ZCHÚ), smluvně chráněných územích (SCHÚ) a památných stromech. Pokračovala digitalizace (skenování) tištěné dokumentace a její doplňování do Digitálního registru ÚSOP.

Na základě aktuální i dodatečně dodané dokumentace doručené v roce 2017 bylo do Digitálního registru Ústředního seznamu ochrany přírody (DR ÚSOP) zapsáno 27 nových maloplošných zvláště chráněných území (MZCHÚ), bylo aktualizováno 29 přehlášených MZCHÚ, u 24 území byl zrušen některý z předchozích vyhlášovacích dokumentů a 19 území bylo zrušeno. V ojedinělých případech byla dokumentace do ÚSOP doručena od orgánů ochrany přírody až se šestiletým zpožděním. Více viz tabulka č. 15.

Bylo zapracováno nové vyhlášení CHKO Poodří a na základě požadavku MŽP upravena hranice CHKO Šumava. Byla zapsána dvě nová smluvně chráněná území (SCHÚ).

Dále bylo do ÚSOP v roce 2017 doručeno 111 dokumentů k památným stromům, z nichž 6 byly dodatečně doručené vyhlášky dosud do ÚSOP nedoručené (a to již z 90. let), v 51 případech se jednalo o vyhlášení nového památného stromu (PS), čtyři PS byly přehlášeny, 31 PS bylo označeno jako zrušené a u devatenácti skupin nebo

alejí došlo ke zrušení ochrany jednotlivých stromů. Více viz tabulka č. 16.

Do DR ÚSOP bylo zaevidováno 132 inventarizačních průzkumů, 201 souhrnů doporučených opatření a 192 plánů péče. Došlá dokumentace byla spolu s dalšími podklady uložena do Sbírký listin. V rámci digitalizace dokumentů Sbírký listin bylo do DR ÚSOP nahráno 354 odborných dokumentů.

V roce 2017 bylo uskutečněno 76 návštěv veřejně přístupné Sbírký listin. Z toho šlo o návštěvy 21 externích badatelů a 55 zaměstnanců AOPK ČR. V rámci poskytování elektronických dokumentů z DR ÚSOP bylo vyřízeno 141 elektronických žádostí.

Velkou změnou je nová podoba Digitálního registru Ústředního seznamu ochrany přírody (DR ÚSOP). Nový DR ÚSOP byl spuštěn začátkem léta a na jeho zlepšování se nadále pracuje. Změny a novinky spočívají především v jiném designu, který je nyní responzivní a umožní tak používat DR ÚSOP z různých zařízení včetně mobilních telefonů. Funkce, které byly užitečné a dobře pracovaly, zůstaly zachovány. Kromě nich byly doplněny některé navíc, například Novinky, ve kterých lze najít průřez aktuálních informací Ústředního seznamu ochrany přírody. Mezi další nové funkce patří Pomůcka, která je přístupná v sekci Ostatní. Pomůcka obsahuje soupis zkušeností, podnětů, připomínek a nápadů, které by potenciálním vyhlášovatelům chráněných objektů podle zákona o ochraně přírody a krajiny mohly napovědět, či je nasměrovat ke správnému řešení případných praktických situací. Doporučení jsou sestavena pro co nejjednodušší přípravu, zpracování a odevzdání vyhlášovacích dokumentů, včetně případného zápisu typu a způsobu ochrany přírody do katastru nemovitostí.

Ve spravovaných geografických datech byly prováděny dávkové aktualizace. Vymezení MZCHÚ bylo aktualizováno 5x, data o VZCHÚ byla aktualizována 2x, o památných stromech 2x, o SCHÚ 2x, o evropsky významných lokalitách a ptačích oblastech 1x. Došlo k aktualizaci dat o mokřadech mezinárodního významu. Tato data se poskytují pro účely územního plánování. Proběhla také aktualizace vrstvy geoparků.

I v roce 2017 probíhaly kontroly vyhlášovacích dokumentace ZCHÚ ve správě AOPK ČR před jejich vyhlášením. Jejich

Tab. č. 15 Vyhlášená, přehlášená a zrušená MZCHÚ zpracovaná v DR ÚSOP v roce 2017

Kategorie MZCHÚ	NPR	NPP	PR	PP	Celkem
V DR ÚSOP zpracováno:					
nově vyhlášených MZCHÚ	2	3	2	20	27
přehlášených MZCHÚ	2	4	9	14	29
zrušených MZCHÚ				19	19

Tab. č. 16 Vyhlášené, přehlášené a zrušené památné stromy doručené a zpracované v DR ÚSOP v roce 2017

Dokumentace z roku	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2003	2004	2010	2013	2014	2015	2016	2017	Celkem
V DR ÚSOP zpracováno:																
vyhlášené	1									1	2	2	12	33	51	
dodatečně doručení vyhl.				2		1	1	2								6
přehlášené						2			1					1		4
zrušení části aleje či skupiny				1										3	15	19
zrušené		1	2	1	1						2		1	3	20	31

cílem je prevence výskytu chyb ve zřizovací dokumentaci, které jsou po vyhlášení ZCHÚ již těžko napravitelné. V rámci těchto prací bylo zkontrolováno jedenáct navrhovaných maloplošných ZCHÚ. Nabídnuté pomoci využil i pražský magistrát.

Na základě žádosti Katastrálního úřadu pro Ústecký kraj pokračovala součinnost s regionálním pracovištěm Ústeko v provádění revize stavu zápisu ochrany přírody v písemném operátu katastru nemovitostí v Ústeckém kraji. V roce 2017 byl revidován písemný operát v 17 katastrálních územích.

AOPK ČR je zapojena do procesu příprav technologie zápisu dat ochrany přírody do Informačního systému územní identifikace (ISÚI), přes který by data měla v budoucnu putovat k zobrazení v Registru územní identifikace, adres a nemovitostí (RÚIAN), odkud by měla být přebírána do Informačního systému katastru nemovitostí (ISKN). Tento postup je připravován ve spolupráci s Českým úřadem zeměměřickým a katastrálním (ČÚZK).

5.2. INFORMAČNÍ SYSTÉM OCHRANY PŘÍRODY | Jan Zárybnický

V roce 2017 byl plynule bez vážných výpadků zabezpečen chod všech aplikací a databází Informačního systému ochrany přírody (ISOP). V rámci jednotné administrace uživatelů bylo registrováno již více než 4 845 uživatelů. Mnozí z nich využili informace obsažené v Nálezové databázi ochrany přírody, kde byla překročena hranice 21 milionů evidovaných odborných pozorování fauny a flóry na území celé České republiky. Za loňský rok bylo do nálezových databází zapsáno 3 113 354 nálezů. Ke sledování biodiverzity ČR nemalou měrou přispívají i pozorování fauny a flóry zapisovaná amatérskými, ale i profesionálními pozorovateli přímo v terénu pomocí mobilní aplikace BioLog. Během roku tak bylo skrze rozhraní BioLog nově zapsáno více než 42 tisíc záznamů do Nálezové databáze OP. Při využívání filtru nálezových dat bylo uživateli spuštěno v průběhu roku více než 152 tisíc dotazů, což svědčí o užitečnosti shromažďovaných dat.

V říjnu byl inovován filtr nálezových dat. Přeprogramovaný filtr se nachází na (<http://portal.nature.cz/nd/>) a vychází z koncepce zpřístupnění nálezových dat, čímž se databáze z velké části otevírá veřejnosti. Filtr má novou grafickou podobu, nové funkcionality, zcela přepracované zobrazení výsledku filtru v mapě. Uživatelé z řad veřejnosti se mohou samoregistrovat, čímž získají přístup k velké části obsahu nálezové databáze, nevidí pouze data o druzích silně a kriticky ohrožených a druhy červeného seznamu, které ještě nebyly zveřejněny v rámci jiných databází. Od spuštění samoregistrace jsme již evidovali 218 nově samoregistrovaných uživatelů.

5.2.1. Esri konference

Loňský podzim se AOPK ČR opět aktivně účastnila GIS Esri konference v Praze. Konference GIS Esri je největším oborovým setkáním geoinformatiků v České republice, seznamuje účastníky s novinkami v oblasti GIS a aktuálními projekty ve veřejném i privátním sektoru.

V hlavním programu měl zástupce AOPK ČR přednášku na téma Moderní přístupy a nástroje GIS v ochraně přírody a krajiny ČR. Posluchači byli seznámeni s využíváním GIS nástrojů a aplikací a případových řešení v rámci Informačního systému ochrany přírody (ISOP), jež umožňuje spravovat a zveřejňovat odborná data ochrany přírody a krajiny. Téma o průběhu plnění povinností povinného poskytovatele dat v rámci INSPIRE bylo dalším příspěvkem AOPK ČR na konferenci.

Za zmínku stojí i poster a mapa Mapování biotopů v České republice, kterou si návštěvníci mohli prohlédnout a případně hlasovat v soutěži posterů.

5.2.2. Projekt ISOP

Probíhala příprava projektu „Sjednocený informační systém ochrany přírody ČR – nástroj podpory hodnocení stavu chráněných území a chráněných druhů“ (ISOP), který je předkládán do Operačního programu Životní prostředí. ISOP je celostátním informačním systémem určeným ke zpracování nasbíraných dat, poskytování informací a podpory zajišťování péče o přírodu a krajinu. Hlavním cílem připravovaného projektu je komplexní rozvoj ISOP a integrace základních bloků IS v jeden funkční celek, což umožní technické zvládnutí svěřených agend a především zajištění hodnocení, péče a ochrany území národního významu – CHKO, NPR, NPP (včetně OP) a lokalit soustavy Natura 2000.

5.2.3. IdM nature

Pro jednotnou správu uživatelů v informačních systémech AOPK ČR bylo spuštěno nové rozhraní. Systém na správu identit AOPK ČR je k dispozici na adrese <http://idm.nature.cz>. Správa uživatelů je již tak plně provázána s personálním systémem OKbase, podle kterého se nově řídí i evidence interních uživatelů IS AOPK ČR. Nová aplikace by mimo zlepšení správy interních a externích uživatelů IS AOPK ČR měla přinést i řízené přidělování rolí garanty jednotlivých ISOP aplikací. Systém IdM taktéž umožňuje externím uživatelům využít samoregistraci do aplikací nebo formulář pro zapomenuté heslo, který je hojně využíván.

5.3. POSKYTOVÁNÍ INFORMACÍ A DAT | Jan Votrubec, Jana Mílová

AOPK ČR je jakožto správní úřad povinným subjektem, který má povinnost poskytovat informace dle zákona č. 123/1998 Sb., o právu na informace o životním prostředí, v platném znění a zákona č. 106/1999 Sb., o svobodném přístupu k informacím, v platném znění. Většina informací a dat je zveřejněna na internetových stránkách, které AOPK ČR provozuje:

- www.ochranaprirody.cz – oficiální internetové stránky AOPK ČR
- www.natura2000.cz – o soustavě Natura 2000 v ČR
- <http://drusop.nature.cz> – Ústřední seznam ochrany přírody
- <http://jeso.nature.cz> – Jednotná evidence speleolo-

Obr. č. 7 Mapa mapování biotopů v České republice a její autorky. Foto ArcData Praha.

Obr. č. 8 Jan Zárybnický přednáší na téma Moderní přístupy a nástroje GIS v ochraně přírody a krajiny. Foto ArcData Praha.

gických objektů (JESO)

- <http://portal.nature.cz> – Portál Informačního systému ochrany přírody – centrální informační rozhraní pro přístup k digitálním informacím a stavu přírodního prostředí shromažďovaných AOPK ČR
- <http://chm.nature.cz> – Úmluva o biologické rozmanitosti
- <http://mapy.nature.cz> – internetový prohlížeč mapových služeb AOPK ČR

Dále v průběhu roku 2017 bylo vyřízeno AOPK ČR dle zákona č. 123/1998 Sb. 252 a dle zákona č. 106/1998 Sb. 542 individuálních žádostí o informace. V případě nepříslušnosti AOPK ČR k vyřízení žádostí byly žádosti postupovány příslušnému povinnému subjektu k jejímu vyřízení. Žádosti byly nejčastěji podávány ze strany soukromých osob, spolků a neziskových organizací.

V průběhu roku byly poskytnuty statistické výstupy a přehledy o chráněných územích následujícím organizacím v ČR: Český statistický úřad, Ministerstvo životního prostředí, CENIA, Česká geologická služba. Na úrovni mezinárodní spolupráce byl k 15. 3. odeslán pravidelný roční reporting do Common Database on Designated Areas (CDDA), spravované Evropskou agenturou pro životní prostředí, a to včetně geografických dat.

Vedle zpřístupnění většiny geografických dat AOPK ČR prostřednictvím volně dostupných mapových služeb bylo nadále zajišťováno přímé poskytování dat žadatelům. Od roku 2016 je umožněno zasílat žádosti o data prostým e-mailem a většina dat je zpřístupňována a poskytována za podmínek otevřené licence „Creative Commons Uveďte původ“. Bylo vyřízeno 46 oficiálních žádostí o poskytnutí geografických dat mimo AOPK ČR, které nevyžadovaly uzavření licenční smlouvy. Dále bylo vyřízeno sedmdesát žádostí o data z Nálezové databáze ochrany přírody, 55 žádostí o data z vrstvy mapování biotopů a čtyři žádosti o data z konsolidované vrstvy ekosystémů. S žadateli o tato data byly uzavřeny licenční smlouvy. Proběhla také pravidelná předání a výměna dat dle stávajících smluv o spolupráci.

Údaje o území pro zpracování územně analytických podkladů (ÚAP) dle zákona 183/2006 Sb. a jeho prováděcí vyhlášky č. 500/2006 Sb. byly nadále poskytovány prostřednictvím webové aplikace pro výdej údajů o území (<http://uap.nature.cz>). Ke konci roku 2017 zpřístupňuje výdejní aplikace dvacet vrstev geografických dat o ochraně přírody a vedle předávání údajů pro územní plánování je využívána také pro smluvní poskytování dat dalším 25 subjektům. Aplikace má více než 500 externích uživatelů a kromě nich mají do aplikace přístup také všichni zaměstnanci AOPK ČR.

5.3.1. Harmonizace dat dle evropské směrnice INSPIRE

V souladu s evropskou směrnicí INSPIRE připravila AOPK ČR harmonizovanou datovou sadu o chráněných územích, která obsahuje geografická data podle příslušných datových specifikací a zpřístupnila ji prostřednictvím předepsaných prohlížečů a stahovacích služeb. K datům

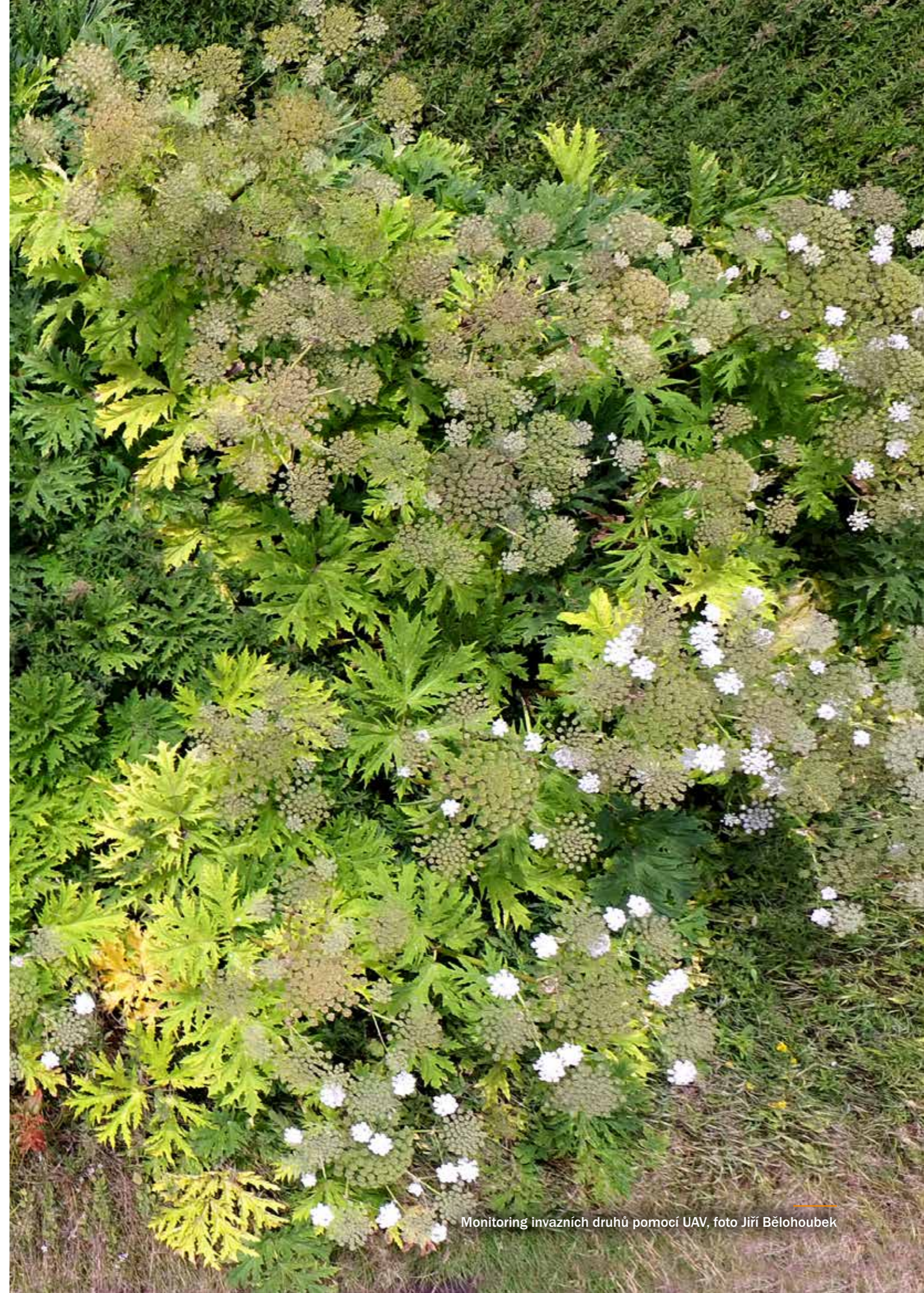
a službám také vytvořila odpovídající metadatové záznamy. Aby byla data lépe využitelná, rozšířila AOPK ČR číselníky INSPIRE o národní kategorie územní ochrany. Odkazy na výsledné rozšířené číselníky, na stahovací službu ATOM a soubory GML jsou zveřejněny na adrese <http://webgis.nature.cz/inspire/>.

5.3.2. Mapové služby AOPK ČR získaly evropské ocenění

Na konferenci INSPIRE ve Štrasburku jsme začátkem září převzali Spatineo Quality Award Certificate. Ten dokládá, že AOPK ČR dosáhla v kategorii menších poskytovatelů v roce 2017 oproti předcházejícímu sledovanému období nejvýraznějšího zlepšení v dostupnosti mapových služeb provozovaných dle evropské směrnice INSPIRE. Mapové služby AOPK ČR (provozované na adrese <https://gis.nature.cz/arcgis/rest/services>) byly v období od 1. 8. 2016 do 31. 7. 2017 dostupné v 99 % času. Společnost Spatineo vyhodnotila přes 9000 služeb provozovaných 136 organizacemi, které implementují směrnici INSPIRE. Informace o všech sledovaných službách a jejich aktuální dostupnost lze nalézt na webu <http://directory.spatineo.com/>.

5.3.3. Otevřená data

Mapové služby AOPK ČR zpřístupňují uživatelům geografických informačních systémů geodata o stavu přírody v Česku a o její ochraně na národní i mezinárodní úrovni. Umožňují prohlížení, dotazování, vyhledávání či stahování dat. Odkazy na mapové služby, které poskytují volně dostupná a automaticky aktualizovaná data jsou všem zájemcům k dispozici na portálu Otevřená data AOPK ČR (<http://gis-aopkcr.opendata.arcgis.com/> a <http://data.nature.cz>). Data zde lze stahovat v několika různých formátech.

Monitoring invazních druhů pomocí UAV, foto Jiří Bělohoubek

Pastva v NPR Karlštejn, foto Josef Mottl

6. Práce s veřejností | Karolína Šulová

Hlavním cílem práce s veřejností AOPK ČR je vytvoření a posílení kladných postojů lidí k ochraně přírody a krajiny, posílení dobrého jména AOPK ČR jako odborné instituce, která se o naši přírodu stará, a v neposlední řadě také zvýšení zájmu veřejnosti o pobyt v přírodě a praktické zapojení do její ochrany. AOPK ČR při práci s veřejností využívá celou řadu nástrojů. Komunikuje s médii, pořádá konference a semináře pro odbornou veřejnost, vydává nejrůznější typy publikací a časopis Ochrana přírody, přímo v terénu pak využívá informační tabule a stezky a ve spolupráci s partnery naplňuje ambiciózní program Dům přírody.

Zásadním dokumentem pro další období je Strategie práce s veřejností AOPK ČR pro roky 2018 – 2023, která byla v roce 2017 široce diskutována a následně schválena. K dispozici je též na webových stránkách.

6.1. MÉDIA | Karolína Šulová

AOPK ČR ve své mediální práci dlouhodobě sleduje několik cílů: chce, aby byla vnímána jako instituce, která se kvalifikovaně stará o naši přírodu a zároveň nezapomíná na místní obyvatele ani na návštěvníky. Pozitivní motivací, zejména ukazováním krás a zajímavostí z naší přírody, chce posílit zájem veřejnosti o její ochranu.

Jedním z komunikačních nástrojů jsou internetové stránky. AOPK ČR provozuje doménu www.nature.cz, která slouží jako hlavní zdroj informací o její činnosti, měsíční návštěvnost se pohybuje kolem 20 000. Jednotlivá regionální pracoviště provozují vlastní domény, nejnavštěvovanější je web CHKO Pálava s měsíční návštěvností 2500. Kromě toho AOPK ČR využívá i další specializované webové stránky – například o záchranných programech informuje www.zachranneprogramy.cz (měsíční návštěvnost 1000), o Domech přírody www.dumprrody.cz (měsíčně 4000), standardům péče o přírodu a krajinu je věnována stránka www.standardy.cz (800), invazním druhům pak invaznidruhy.nature.cz (4000). O dalších specializovaných stránkách najdete více v kapitole 5.

Zajímavosti, které jsou zveřejňovány formou aktualit na internetových stránkách www.nature.cz, doplnil v roce 2016 profil na sociálních sítích. Hned během prvního roku si jej oblíbilo téměř tisíc fanoušků a jejich počet stoupl i v roce 2017. Kromě aktuálního dění přináší profil i mnoho fotografií přímo od zaměstnanců AOPK ČR.

Bylo vydáno více než 60 tiskových zpráv, které se věnovaly celé škále nejrůznějších aspektů činnosti AOPK ČR, od záchranných programů až po managementová opatření. Tradičně největší mediální ohlas měly zprávy, které se věnovaly výskytu velkých šelem, v roce 2017 to bylo především téma návratu vlků do České republiky.

6.2. PUBLIKAČNÍ ČINNOST

| Květa Černohlávková

AOPK ČR prezentuje veřejnosti zjištěné údaje formou četného publikování odborných publikací z oblasti péče o přírodu a krajinu. AOPK ČR dlouhodobě vydává časopis Příroda a také jeden z nejstarších časopisů z oblasti životního prostředí, časopis Ochrana přírody. Pracovníci AOPK ČR rovněž uveřejňují odborné a vědecké práce v řadě dalších periodik. Mimo to vycházejí různé metodiky, informační brožury, letáky, sborníky z nejrůznějších konferencí, ale i komiksy pro děti a další drobné tiskoviny.

6.2.1. Časopis Ochrana přírody

Odborný časopis AOPK ČR poskytuje odbornou a informační podporu zejména profesionálním ochráncům přírody. V roce 2017 vyšlo šest pravidelných čísel časopisu. Časopis je přístupný rovněž na internetových stránkách www.casopis.ochranaprirody.cz, které mají měsíční návštěvnost přes 7000 přístupů. Na vydávání časopisu se podílí Správa jeskyní ČR a správy všech čtyř národních parků. Jednotlivé články se objevují i na serveru Ekolist.

6.2.2. Odborná periodika

Recenzovaný časopis Příroda vydává AOPK ČR již od roku 1994 a to jako odborný časopis pro ochranu přírody a krajiny. Časopis publikuje původní odborné práce v oboru ochrana přírody a krajiny se zaměřením na území České republiky, resp. střední Evropy. V roce 2017 vyšla hned tři čísla časopisu, koncipovaná jako červené seznamy ohrožených druhů České republiky: číslo 34 obratlovci, číslo 35 cévnaté rostliny a číslo 36 bezobratlí.

6.2.3. Regionální periodika

Více než polovina v regionálních pracovištích AOPK ČR vydává sama nebo ve spolupráci s místním partnerem vlastní regionální periodikum, případně publikuje články s informacemi o ochraně přírody v jiných regionálních periodikách. Jde například o Zpravodaj CHKO Beskydy, Bílé/Biele Karpaty, Křemežsko, Český les: příroda a historie, Turnovsko, Krkonoše a Jizerské hory, časopis Arnika, přírodu a historii Karlovarského kraje, Upolín, Pod Blanicem.

6.2.4. Samostatné publikace

Hojná publikační činnost AOPK ČR v roce 2017 přinesla řadu zajímavých titulů (celkem 20 různých knih, brožur a letáků). Mezi novinky loňského roku patří například Atlas rozšíření velkých lupenonožců, Péče o hořečkové lokality či Metodika monitoringu návštěvnosti v chráněných úze-

mích. Většina publikací je k dispozici v elektronické podobě na webových stránkách <http://www.ochranaprirody.cz/publikacni-cinnost/>.

6.3. AKCE PRO VEŘEJNOST A OSVĚTOVÉ MATERIÁLY

| Květa Černošková

AOPK ČR v roce 2017 uspořádala 1157 akcí veřejnost, které navštívilo přes 73 tisíc lidí. Připraveny byly stovky exkurzí v terénu s kvalifikovanými průvodci (428 akcí, 13 861 návštěvníků), tematicky laděné přednášky a semináře (644 akcí, 13 591 účastníků) či výstavy (34 akcí, 37 508 účastníků) a mnoho dalších (více viz box č.19). Mezi tradiční akce patří Vítání ptačího zpěvu, Mezinárodní noc pro netopýry či Evropský den chráněných území. Popularitu si získaly Slavnosti stepí v Českém středohoří, které se v roce 2017 konaly poště. AOPK ČR se v roce 2017 podílela na přípravě výstavy v galerii Českých center v Praze.

AOPK ČR i v roce 2017 vydávala osvětové materiály, zaměřené na širokou veřejnost: například letáky o chráněných krajinných oblastech Blanský les, Broumovsko, Pálava, Poodří, Orlické hory a Železné hory. Byl připraven souhrnný leták o programu Dům přírody s kontakty na jednotlivá zařízení a jejich stručnou charakteristikou. Ze snímků, které při své práci vyfotografovali zaměstnanci AOPK ČR, byl sestaven stolní kalendář s mottem: Chráníme, pečujeme, žijeme. Fotografie z této zaměstnanecké fotosoutěže se využívají i při další propagaci činnosti AOPK ČR, některé například zpestřují tuto ročenku.

6.4. ODBORNÉ SEMINÁŘE A KONFERENCE | Květa Černošková

V roce 2017 se ve spolupráci s Českou zemědělskou univerzitou v Praze konala již třetí ze série pravidelných velkých konferencí. Konference na téma Význam lesů s vysokou ekologickou stabilitou v krajině proběhla v březnu pražském Suchdole a zúčastnilo se jí na 300 lidí. Program obsahoval 14 odborných přednášek doplněných o bloky diskuzí.

6.5. KNIHOVNA AOPK ČR

| Martin Kvítek

Veřejnosti přístupná odborná knihovna AOPK ČR evidovala k 31. prosinci 2017 12 262 svazků monografií, 5617 svazků časopisů, 2 174 výzkumných zpráv, 81 norem, 29 vysokoškolských prací a 219 svazků beletrie. Celkový stav knihovního fondu činí 20 382 KJ (knihovních jednotek). V roce 2017 docházelo do knihovny 152 titulů periodik. V roce 2017 byly do knihovního katalogu zaevidovány všechny tituly časopisů, které dosud nebyly v počítačové evidenci. Ve fondu knihovny AOPK ČR se k 31. 12. 2017 celkem nacházelo 517 titulů periodik.

Knihovna se počtem svazů řadí do kategorie středně velkých. Oproti běžné knihovně zajišťuje prodej a distribuci publikací vydávaných AOPK ČR. Jejich přehled je průběž-

ně aktualizován na internetových stránkách www.nature.cz. Na nich je také k dispozici on-line katalog s databází dostupných publikací knihovny, takže si je zájemci mohou vyhledávat z pohodlí svého domova.

V knihovně byla rovněž zahájena aktualizace evidence časopisů, nacházejících se v katalogu knihovny AOPK ČR, do Souborného katalogu ČR. Dokončena byla rekatologizace výzkumných zpráv a z větší části byly výzkumné zprávy označeny čárovými kódy. Dokončena byla rovněž rekatologizace norem nacházejících se ve fondu. Dokončena byla také katalogizace českých publikací z bývalé knihovny Střediska Státní památkové péče a ochrany přírody Středočeského kraje, které byly uloženy v Louňovicích a převezeny v říjnu 2017 do Prahy. Byla zahájena katalogizace českých i zahraničních publikací, které se nezkatalogizované nacházejí ve skladu knihovny v Praze.

V regionálním katalogu proběhl převod monografických publikací z fondu periodik do fondu monografií a časopisů z fondu monografií do fondu periodik. U publikací, u kterých byla zaznamenána ISBN, došlo k aktualizaci záznamů v regionálním katalogu.

6.6. NÁVŠTĚVNICKÁ INFRASTRUKTURA V CHRÁNĚNÝCH ÚZEMÍCH

6.6.1. Značení chráněných území

| Ondřej Vítek

Zákon o ochraně přírody a krajiny ukládá orgánům ochrany přírody povinnost označit předepsaným způsobem některá chráněná území, která spravují. V případě AOPK ČR jde o některá území kategorií CHKO, NPR, NPP, PR, PP a EVL a o památné stromy. Toto značení je nutné provést vždy při vyhlášení nového chráněného objektu či při změně hranice stávajícího ZCHÚ. Značení se provádí jednak tabulemi (zpravidla umístěnými na dřevěných hraničnicích) a pruhovým značením (nejčastěji na stromech nebo dřevěných kůlech).

AOPK ČR používá pro zákonné označení chráněných objektů většinou smaltované tabule. Jejich výroba je s ohledem na množství ošetřena rámcovou smlouvou na roky 2015-17. V roce 2017 zadala AOPK ČR výrobu smaltovaných tabulí pro zákonné označení chráněných objektů ve dvou minitendrech. Celkem šlo o 1 347 kusů za 288 503 Kč. Část tvořily tabule pro nově vyhlášená ZCHÚ a památné stromy, významná část tabulí však představuje náhradu za tabule zničené či odcizené vandaly v terénu.

Kromě zákonného značení nechala AOPK ČR v roce 2017 vyrobit ještě 66 smaltovaných piktogramů, které po instalaci v chráněných územích RP SCHKO Slavkovský lesa a RP Jižní Čechy srozumitelně a přitom jednoduše informují o některých ochranných podmínkách.

6.6.2. Naučné stezky a informační panely | Ondřej Vítek

Naučné stezky a informační panely jsou jako prvky ná-

vštěvnícké infrastruktury řešeny především v plánech péče, a to jak v případě CHKO, tak i MZCHÚ (viz kap. 2.2.1 a 2.2.2). Větší pozornost je jim nově věnována v koncepcích práce s návštěvníckou veřejností zpracovávaných pro jednotlivé CHKO (viz kap. 6.8). Ukazuje se, že různých informačních zařízení je už v terénu příliš mnoho, a to i v přírodním prostředí mimo obce. Snahou proto je omezovat množství nově umísťovaných infopanelů, více se věnovat zlepšení kvality stávajících a na návštěvníky chráněných území působit ve větší míře jinými prostředky, například s využitím chytrých telefonů nebo letákových průvodců po bezpanelových naučných stezkách. Více viz box č. 20.

6.6.3. Program Dům přírody

| Lenka Šoltysová

V roce 2017 bylo pro veřejnost otevřeno osm domů přírody (DP Blaník, Českého ráje, Českého lesa, Poodří, Moravského krasu, Litovelského Pomoraví, Slavkovského lesa a Třeboňsko) a sedm informačních středisek CHKO (Macocho, Dolní Lomná, Bukovina, Šargoun, Veselí nad Moravou, Holubov, Křivoklát) ve 12 CHKO (Beskydy, Bílé Karpaty, Blanský les, Český les, Český ráj, Moravský kras, Poodří, Litovelské Pomoraví, Křivoklátsko, Slavkovský les, Třeboňsko). Poprvé v rámci existence programu se nepodařilo otevřít pro veřejnost další středisko, ale usilovně probíhala příprava na studiích a projektech sedmi nových domů přírody (DP Beskyd, Bílých Karpat, Broumovska, Českého krasu, Lužických hor, Pálavy, Žďárských vrchů). Více informací obsahuje box č. 21. Realizace DP Žďárských vrchů byla podpořena dotací z ERDF v rámci Operačního programu Životní prostředí s výhledem zahájení jeho realizace v roce 2018 a otevření pro veřejnost o rok později.

Základním informačním médiem pro síť Dům přírody jsou webové stránky www.dumprirody.cz, kde každý DP a IS má vlastní podstránku plně v péči smluvních provozovatelů. V roce 2017 došlo k dalšímu zvýšení návštěvnosti stránek o 14 %. Proběhla dvě školení administrátorů jednotlivých podstránek DP a IS se zaměřením na jejich zkvalitnění a maximální využití pro zvýšení návštěvnosti DP a IS.

V roce 2017 byly s deseti provozovateli stávajících DP a IS (Sluňákov o.p.s., Město Třeboň, Obec Holubov, Dům přírody Moravského krasu o.p.s., ZO ČSOP Nový Jičín, ZO ČSOP Vlašim, VIS o.p.s., infinity-progress z.s., Křivoklátsko o.p.s., Středisko ekologické výchovy Český ráj) uzavřeny nové smlouvy na zajištění provozu DP a IS. Dále byla uzavřena smlouva na přípravu a zajištění provozu DP Žďárských vrchů s ČSOP Kněžice a smlouva o spolupráci na přípravě DP Bílých Karpat se ZO ČSOP Bílé Karpaty.

V roce 2017 objekty v síti DP kvalifikovaným odhadem (některé objekty jsou volně přístupné) navštívilo minimálně 130 665 návštěvníků, informační střediska 121 300. Náklady na provoz DP se pohybovaly kolem 11,354 mil. Kč. AOPK ČR poskytla příspěvek na provoz celkem 2 979 137 Kč. Náklady na provoz IS činily 2,263 mil. Kč, z toho příspěvek AOPK ČR 900 000 Kč. Domy přírody a IS od zahájení činnosti již nabídly návštěvníkům více jak 3 838 programů, komentovaných prohlídek, výstav, exkurzí, přednášek a celodenních akcí.

6.7. STRÁŽ PŘÍRODY | Ondřej Vítek

Stráž přírody je na AOPK ČR vykonávána především dobrovolnými spolupracovníky. Situace na regionálních pracovištích (RP) ještě stále není jednotná. Ve třech CHKO (Blaník, Kokořínsko – Máchův kraj a nově také Slavkovský les) panuje stav, kdy není v letošním roce nikdo, kdo by byl ustanovený strážcem přírody. Strážců ustanovených z řad zaměstnanců je na AOPK ČR celkem 38, dobrovolných strážců je celkem 263. To představuje oproti předchozímu roku výrazný pokles, který je jen z části dán přesunem Správy CHKO Labské pískovce pod Správu NP České Švýcarsko. Kromě strážců jsou členy stráže přírody i zpravodajové, kterých máme 73. To je naopak oproti předchozímu roku mírný nárůst, který ale kompenzuje celkový úbytek členů stráže přírody jen nepatrně. Zpravodajové jsou přitom ustanoveni jen v 9 z 24 CHKO spravovaných AOPK ČR.

Jednou z činností, i když ne tou hlavní, je také ukládání blokových pokut za přestupky (od 1. 7. 2017 jde podle nové právní úpravy o „příkazy na místě“, které mohou být uloženy i právníky osobám). Takových pokut bylo uloženo celkem 89 v souhrnné výši 55 700 Kč. To je méně než v předchozím roce. Mírně se také snížila průměrná výše udělených blokových pokut (626 Kč). Na celkovém počtu udělených blokových pokut a příkazů na místě na AOPK ČR se stráž přírody podílela 94 %. To ukazuje, že pro tato rychlá a relativně jednoduchá řešení přestupků je stráž přírody důležitá.

V případě zjištění rušivě probíhající činnosti je strážce přírody oprávněn k jejímu pozastavení na místě (§ 81 odst. 8 ZOPK). Tento nástroj nebyl v roce 2017 na AOPK ČR využit ani v jednom případě.

Celostátní setkání strážců uspořádala AOPK ČR opět ve spolupráci s Asociací strážců přírody ČR, tentokrát ve dnech 7. a 8. dubna v CHKO Beskydy. Setkání se zúčastnilo celkem 77 lidí, mezi kterými bylo 17 strážců národních parků (všech čtyř), 43 členů stráže přírody 11 chráněných krajinných oblastí a 10 koordinátorů a strážců sedmi krajských úřadů. Hlavními tématy letošního setkání bylo využití moderních technologií pro činnosti stráže přírody a průvodcovské služby v přírodních lokalitách.

V závěru roku pak byl uspořádán jednodenní seminář pro koordinátory stráže přírody na RP. Proběhl 28. listopadu za účasti 21 osob z 13 RP a ústředí. Diskutovány byly právní otázky, ukládání pokut příkazem na místě včetně oběhu dokladů a další témata.

6.8. MONITORING NÁVŠTĚVNOSTI

| Ondřej Vítek

AOPK ČR zajišťuje monitoring návštěvnosti ve vybraných lokalitách, které spravuje, již řadu let. Od roku 2009 jsou údaje o návštěvnosti získávány převážně metodou automatických sčítačů a jde tedy o počty průchodů zaznamenané na vytipovaných profilech. Data jsou získávána od dodavatelů monitoringu na základě uzavřených rámcových smlouvy na roky 2015-17 a jednotlivých prováděcích smluv na konkrétní regiony a roky. V roce 2017 probíhal

Česká cena za architekturu a ochrana krajinného rázu

| Jaromír Kosejk

01

Pro ochranu krajiny je klíčové vedení dialogu a spolupráce s dalšími subjekty. S Českou komorou architektů („ČKA“) spolupracuje AOPK ČR mimo jiné na soutěži Česká cena za architekturu, ve které uděluje AOPK ČR vlastní mimořádnou cenu pro dílo, jež bylo realizováno citlivě s ohledem na krajinný ráz. Archeopark Pavlov, který v roce 2018 obdržel kromě ceny AOPK ČR také hlavní cenu soutěže, je příkladným dílem moderní architektury respektující kulturní a historickou tradici lokality v CHKO Pálava. Zároveň je ukázkou podobného pohledu na krajinu zástupci AOPK ČR jako odborné organizace na straně jedné a renomovanými architekty z poroty České ceny za architekturu na straně druhé.

Českou cenu za architekturu vyhlašuje Česká komora architektů. Má veřejnosti ukázat kvalitní architektonická díla zejména v souvislostech jejich vzniku, vztahu k okolí a společenského přínosu. Cena neobsahuje kategorie, soutěží tedy mezi sebou opravdu různá díla, která lze zahrnout pod pojem „architektura v jejím nejširším významu“. Podmínkou účasti na soutěži „přehlídce“ je souhlas autora a přihlášení hotového díla do pěti let od jeho ukončení. Díla posuzuje nezávislá minimálně pětičlenná mezinárodní porota, která z nich vybere zhruba padesát tzv. „nominovaných“ projektů. Porota dále rozhodne o udělení čestných označení „Finalista“, které je uděleno zpravidla 5 – 10 dílům. Jednomu z Finalistů je pak z rozhodnutí poroty udělena Česká cena za architekturu.

Rok 2017 rok byl historicky první, ve kterém AOPK ČR udělila svoji mimořádnou cenu. Dle pravidel soutěže vybírala držitele ceny AOPK ČR ze 42 nominovaných děl pro rok 2017. Šlo o velmi široké spektrum realizací, ve městech, sídlech i v krajině. Z nich vybírala Architektonická komise AOPK ČR v prvním kole tři finalisty. Alespoň jeden hlas dostalo celkem devět projektů. Do druhého kola postoupily: Archeopark Pavlov od Architektonické kanceláře Radko Květ, Vodní dům kanceláře AND spol. s r. o. a Javornická palírna kanceláře ADR s. r. o. Z prvních tří projektů vybrala Architektonická komise AOPK ČR vítěze, kterého

02

03

následně potvrdila porada vedení AOPK ČR. Po zajímavé diskusi jednoznačně zvítězil Archeopark Pavlov. Na druhém místě se umístilo dílo Javornická palírna a těsně za ním pak projekt Vodní dům.

Archeopark Pavlov v CHKO Pálava je příkladem toho, že AOPK ČR podporuje nejenom tradiční prvky, ale i kvalitní moderní architekturu, která respektuje okolní krajinu. Takovéto stavby lze pak s ohledem na místní podmínky realizovat i na územích CHKO.

01. Archeopark Pavlov - exteriér, foto Alena Štefková
02. Archeopark Pavlov - exteriér, foto Gabriel Dvořák
03. Archeopark Pavlov - exteriér, foto Gabriel Dvořák

Přírodní rezervace a naučná stezka Smrad'och

| Jitka Popelková

01

Nedaleko Mariánských Lázní na území CHKO Slavkovský les se nachází přírodní rezervace Smrad'och (foto č. 1), která byla vyhlášena již roku 1968. Je dědictvím sopečné činnosti konce třetihor a počátku čtvrtohor a rozkládá se na ploše 11,41 ha. Chrání skupinu nevelkých lesních vrchovištních rašelinišť, která vznikla v nadmořské výšce 768 – 780 m na proplyněných vývěrech podzemních vod vazaných na oblast tenktonického zlomu. Jedná se o tzv. mofety (foto č. 2), které jsou nesprávně označovány jako „bahenní sopky“. Převládajícím plynem, který je uvolňován z nitra Země, je oxid uhličitý. Tento plyn dokáže zahubit nejednoho drobného živočicha. V daleko menších koncentracích uniká sirovoďík, který zde vzniká spolupůsobením sírnych bakterií v redukčním prostředí rašeliniště. Název rezervace se odvíjí právě od charakteristického zápachu po zkažených vejcích, který je pro přítomnost sirovoďíku v plyných vývěrech velmi charakteristický.

Kromě unikátních porostů řas v rašelinných jezírcích roste na jejich vysychajících okrajích řada vyšších rostlin, například prstnatec Fuchsův, tučnice obecná a rosnatka okrouhlolistá. Z vrchovištních druhů se roztroušeně vyskytuje klikva bahenní a šicha černá.

Chráněné území je částečně zpřístupněno formou naučné stezky, která se roku 1976 stala první naučnou stezkou na území CHKO Slavkovský les. Začíná cca 100 metrů od parkoviště u silnice spojující Mariánské Lázně a obec Prameny. Samotná naučná stezka je poměrně krátká. Tvoří ji 42 metrů dlouhý povalový chodník v okrajové části vegetace. Na konci jsou dvě vyhlídkové plošiny, ze kterých mohou návštěvníci pozorovat bublající mofety a řasami zabarvená rašelinná jezírka. Informační panel je věnován vzniku mofet a minerálních pramenů. Pro případnou odezvu od návštěvníků je zde umístěna i návštěvní kniha.

Naučná stezka již dříve prošla několika rekonstrukcemi v roce 1999 a 2004. V roce 2017 bylo nutné provést její kompletní opravu. Ta byla dokončena na konci listopadu 2017 (foto č. 3). Pro zvýšení životnosti byla využita nová technologie v konstrukci naučné stezky, tj. nosné dřevěné prvky byly vyrobeny z tlakově impregnovaného řeziva a pochozí prkna jsou nesena třemi pozinkovanými trubkami na vyrovnávacích podložkách místo dřevěných nosníků. Úprava technologie v konstrukci naučné stezky se již dříve osvědčila při rekonstrukci nedaleké naučné stezky Kladská. Zdrojem financí byl národní dotační program

02

03

Podpora obnovy přirozených funkcí krajiny (POPFK) ve výši 179 525,- Kč s DPH.

S příchodem návštěvní sezóny pro rok 2018 je naplánováno osazení nového informačního panelu s u blízkého parkoviště a aktualizace stávajícího grafického provedení infopanelu na konci naučné stezky.

01. PR Smrad'och, foto Přemysl Tájek
02. Bublající mofety, foto Přemysl Tájek
03. Naučná stezka NS Smrad'och po kompletní opravě, foto Jitka Popelková

Plánované domy přírody

| Lenka Šoltysová

Potřeba budování návštěvnických středisek v místech s významným přírodním a kulturním dědictvím narůstá s touhou lidí poznávat, cestovat a navštěvovat zajímavé destinace. Domy přírody jim pomáhají vnímat význam, krásu, ale i zranitelnost krajiny chráněných území, ocenit její jedinečnost i péči, kterou údržbě a ochraně těchto území věnují instituce ochrany přírody, hospodáři, obce, muzea i další subjekty a místní lidé.

Dům přírody Beskyd

Nosným pilířem záměru není stavba na zelené louce, ale elegantní transformace původně výrobně-zemědělského areálu přímo v CHKO nedaleko obce Morávka. Urbanismus areálu bude ponechán a nápaditou formou přetvoří původní funkční plochy do expozic a zázemí. Hlavní architektonickou podstatou je zakomponování celého areálu do okolní krajiny a vytvoření dojmu beskydského hřebene. Výrazovými prostředky budou zelené reliéfní střechy, přírodní materiály, ponechání a doplnění stávající vzrostlé zeleně. Investorem a provozovatelem DP bude zapsaný spolek Vlaský. Na realizaci a provozu se budou podílet Lesy ČR, s. p., Moravskoslezský kraj a Obec Morávka. Během interpretačního plánování bylo stanoveno hlavní sdělení Domu přírody. Maskotem bude rys ostrovid.

Hlavní sdělení: Beskydy jsou rozsáhlou horskou oblastí s typickou hospodářskou krajinou, kulturou a architekturou na západním okraji Karpat, jejíž současnou pestrost a krásu stovky let spoluutvářely síly přírody a horských hospodářů. Nabízejí nejen krásu valašských pasek, ale i úchvatnou hloubku horských pralesů, jejichž kombinace probouzí úctu k těžké práci dávných hospodářů a pokoru před silou divokých hor.

Dům přírody Českého krasu

Společným cílem AOPK ČR a Správy jeskyní ČR je vybudovat moderní návštěvnické středisko v lokalitě Koněpruských jeskyní, v místě vysoké koncentrace návštěvnosti, s dobrou dopravní dostupností a vybudovaným parkovištěm. Architektonická forma vychází z okolního reliéfu a náročných provozních vazeb daných budoucí vnitřní expozicí a veřejností zpřístupněnými jeskyněmi. Objekt bude v pasivním standardu. Interpretačním plánem DP

Českého krasu bylo stanoveno hlavní sdělení. Maskotem bude významná zkamenělina Českého krasu, trilobit.

Hlavní sdělení: Teplé a pohostinné vápencové území Českého krasu je nejvýznamnějším krasovým územím v Čechách a také místem od pravěku osídleným člověkem. Zdejší mimořádná pestrost rostlin a živočichů je výsledkem spolupůsobení člověka a přírody a bez lidské péče se ji nepodaří zachovat.

Dům přírody Pálavy

Dům přírody Pálavy by měl vzniknout v Dolních Věstonicích. Pro jeho realizaci byla vybrána kulturní památka, historický dům č.p.11, jehož vznik je datován kolem roku 1600. V minulosti sloužil jako radnice a po roce 1968 byl určen pro archeologickou expozici. Při přestavbě na Dům přírody vznikne unikátní suterénní stavba s možnostmi umístění jak vnitřní, tak vnější expozice a zahrady s výhledy na Pálavské vrchy. Investorem a provozovatelem DP bude Regionální muzeum v Mikulově. Interpretační plán stanovil hlavní sdělení. Maskotem bude dudek chocholaty.

Hlavní sdělení: Člověk, který vrcholky Pálavy i nížiny pod nimi proměňuje a obývá déle než jiné části naší země, zásadně ovlivnil a dodnes ovlivňuje mimořádnou pestrost společenství rostlin, živočichů, i zdejší krajinu – a tím také svou vlastní budoucnost v tomto pohostinném kraji pod bílými skalami.

01. Návrh budoucího Domu přírody Beskyd od Ing. arch. Martina Foldyny
02. Návrh budoucího Domu přírody Českého krasu od P.P.Architects s.r.o.
03. Vizualizace budoucího Domu přírody Pálavy od Ing. arch. Štěpána Děngeho

Koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO Beskydy

| Jiří Lehký

Prakticky současně s pracemi na novém plánu péče o chráněnou krajinnou oblast Beskydy (dále jen „CHKOB“) zpracoval kolektiv autorů pod vedením Dalibora Kvity také Koncepci práce s návštěvnickou veřejností v CHKO Beskydy pro období 2018-2028 (dále jen „KPNV“). Nikoho jistě nepřekvapí, že pro tak návštěvnickou exponovanou území vznikl dokument, který svým rozsahem (více než 130 stran) může směle konkurovat vlastnímu Plánu péče o CHKOB. Významné pro objektivitu KPNV je, že jde o materiál zpracovaný odborníky zvenku, kteří jej v průběhu tvorby konzultovali s řadou významných partnerů v regionu.

Zajímavé informace najdeme hned na prvních stránkách – např. že „v dojezdové vzdálenosti 1,5 hodiny od centrální části CHKO žije více než 6,5 milionu obyvatel (cca 1 milion obyvatel ostravské aglomerace, cca 200 000 obyvatel přílehlé části Zlínska, asi 200 000 tisíc obyvatel přílehlé části Žilinského kraje a asi 5 milionů obyvatel glivicko - katovické aglomerace)“. To mj. osvětluje neustávající nárůst návštěvnosti na všech sledovaných profilech v CHKOB a zdůrazňuje potřebu se této problematice věnovat.

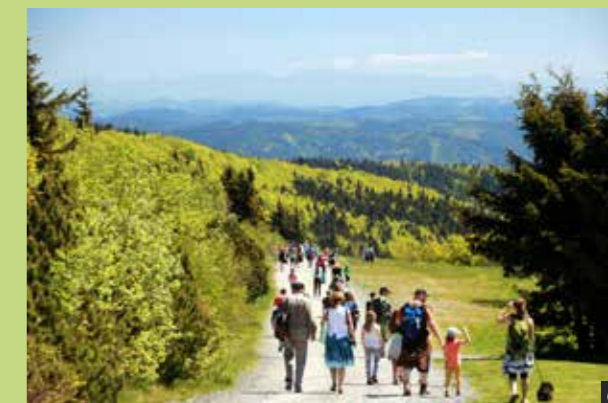
V dokumentu najdeme mj. podobný popis skupin návštěvníků, který odhaluje jejich chování a některé trendy. Nechybí popis stávající návštěvnické infrastruktury, přičemž ta, která je v péči AOPK ČR, vychází z analýzy bezesporu nejlépe.

K silným stránkám oblasti jistě patří množství subjektů, které se právě interpretaci věnují. Jde nejen tradičně o ochránářské spolky či regionální muzea, ale i o jednotlivé obce či jejich sdružení a další. Mezi řádky lze vyčíst, že role Správy CHKOB, coby regionálního koordinátora těchto aktivit v CHKO, je nedostatečná a spíše klesá, především z důvodů nedostatečné personální kapacity pracoviště.

Obecným cílem interpretace v CHKOB by mělo být napomoci návštěvníkům území uvědomit si význam a krásu Beskyd včetně provázanosti historických, kulturních i přírodních souvislostí. Z toho vychází nejen tzv. hlavní sdělení interpretace, ale samozřejmě i obecná i místně specifická dílčí sdělení pro jednotlivé části CHKOB.

Mezi klíčové nástroje interpretace se pochopitelně dostal Dům přírody (i když beskydské návštěvnické středisko je zatím stále ještě ve stadiu zrodu) a informační střediska. K tomu již fungujícímu IS v Dolní Lomné by časem mělo přibýt další v jižní části CHKO, nejspíš v Horní Lidči.

Řada užitečných a vhodně formulovaných zásad interpretace v závěru KPNV snad najde uplatnění i v praxi, pokud se je podaří dostat do povědomí většiny klíčových hráčů na poli práce s veřejností v tak rozlehlém a různorodém území, jakým je CHKOB. Pokud se podaří prosadit koncepci navrhované personální posílení pracoviště (včetně profesionální strážnické služby), bude převedení této koncepce do praxe zajímavou a krásnou prací.

01. Na mnoha turisticky atraktivních místech se setkáváme s reklamou spíše než s informacemi o území, foto František Šulgan
02. Neatraktivnější lokality Beskyd jako jsou Pustevny nebo Lysá hora ročně projdou statisíce návštěvníků. Dobře promyšlená interpretace přírodních hodnot území zde může mít velký přínos, foto František Jaskula
03. Proškolená a dobře fungující dobrovolná stráž přírody je velkou pomocí při práci s návštěvníky hor, foto Jiří Lehký

monitoring na celkem 91 profilech. Většinou byly měřeny průchody bez rozlišení uživatelských skupin a směrů, některé profily však sledovaly zvláště průjezdy cyklistů nebo aut nebo směry pohybu. Na většině profilů běžel monitoring celý rok. Za monitoring návštěvnosti metodou automatických sčítačů v roce 2017 v uvedeném rozsahu zaplatí AOPK ČR celkem 2 180 783 Kč vč. DPH.

Výsledky ukazují v některých případech značné rozdíly mezi sledovanými lokalitami, a to nejen v počtu zaznamenaných průchodů, ale i v charakteru návštěvnosti v průběhu dne, týdne a roku. To je dáno v první řadě tím, že AOPK ČR sleduje návštěvnost jak u oblíbených turistických cílů, tak naopak i na několika místech, kam je vstup zakázaný. Dosud jsou k dispozici jen dílčí výsledky, počty za celý rok s vyhodnocením by AOPK ČR měla obdržet od dodavatelů do konce března 2018.

V letošním roce uspořádala AOPK ČR na téma monitoring návštěvnosti již čtvrtý odborný seminář určený správám CHKO a NP. Hlavním tématem byly úpravy metodiky měření pro nadcházející období. Na semináři byla prezentována i konečná podoba Metodiky monitoringu návštěvnosti v chráněných územích od kolektivu autorů z Centra pro otázky životního prostředí Univerzity Karlovy. Tato metodika byla vydána tiskem v prosinci 2017.

6.9 KONCEPCE PRÁCE S NÁVŠTĚVNICKOU VEŘEJNOSTÍ V CHKO | Tomáš Růžička, Ondřej Vítek

Novým nástrojem AOPK ČR ve strategickém plánování se staly koncepce práce s návštěvnickou veřejností v CHKO. Jejich zpracování sleduje tři cíle:

- definovat a potvrdit některá základní omezení ve vztahu k rozvoji cestovního ruchu
- navrhnout řešení negativního vlivu návštěvnosti na předměty ochrany
- vypracovat plán interpretace ochrany přírody a krajiny a vhodných obsahů a metod komunikace s jednotlivými cílovými skupinami

Koncepce se člení na analytickou, plánovací a aplikační část. Nejvíce diskuzí vyvolal požadavek na zpracování přehledné mapy s rozdělením území CHKO do tří kategorií: 1/ cenná území bez cestovního ruchu, 2/ cenná území, kde vysoká návštěvnost vyžaduje realizaci opatření a 3/ ostatní území. Plánovací část koncepce stanoví základní omezení a směry rozvoje ve vztahu k návštěvnosti, cílové skupiny, cíle, klíčová sdělení a navrhne vhodné prostředky interpretace.

Koncepce zpracovávají externí specialisté v úzké spolupráci s příslušným regionálním pracovištěm AOPK ČR. Důležité je vytipování a zapojení významných partnerů v oblasti již ve fázi přípravy analytické části. V roce 2017 bylo zadání tvorby koncepcí práce s návštěvnickou veřejností formulováno i v podobě metodických listů (č. 34). Vhodnost metodiky byla testována zpracováním tří koncepcí, a to pro CHKO Beskydy, Pálava a Český kras. Více viz box č. 22. Po připomínkování ze strany Ministerstva životního prostředí budou koncepce sloužit nejen jako výchozí podklad pro zpracování plánů péče o příslušné CHKO, ale i pro

mnoho aktivit v oblasti práce s veřejností, nevyjímaje péči o návštěvnickou infrastrukturu a provoz domů přírody.

Labuť zpěvná, foto František Jaskula

7. Mezinárodní spolupráce | Jindřiška Jelínková

7.1. MEZINÁRODNÍ ZÁVAZKY

Zapojení do mezinárodní ochrany přírody patří mezi dlouhodobé aktivity AOPK ČR. Následující informace nejsou a ani nemohou být vyčerpávajícím výčtem, ale výběrem některých z nich. Činností souvisejícím s naplňováním legislativy Evropské unie (směrnice o ptácích, směrnice o stanovištích, nařízení o invazních nepůvodních druzích) se věnují kapitoly č. 2 a 4 ročenky. Priority v této oblasti vytyčuje v roce 2015 schválená Strategie mezinárodní spolupráce AOPK ČR.

▪ Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti (ETC/BD)

Odborná instituce Evropské unie, Evropská agentura životního prostředí (European Environment Agency, EEA) působící od roku 1993 v Kodani, zřizuje pro vybrané okruhy péče o životní prostředí specializovaná pracoviště – evropská tematická střediska působící vždy po dobu několika let. Současné Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti (European Topic Centre on Biological Diversity, ETC/BD) tvoří konsorcium 12 vědeckovýzkumných institucí, univerzit, resortních odborných pracovišť a odborných mezinárodních organizací, zaměřených na péči o přírodu, krajinu a biologickou rozmanitost z 11 evropských zemí. AOPK ČR se stala partnerem konsorcia ETC/BD v roce 2005.

AOPK ČR se na činnosti ETC/BD v roce 2017 podílela podporou vytváření soustavy území zvláštního významu pro ochranu přírody (soustavy Smaragd) v evropských zemích, které nejsou členskými státy EU (Gruzie, Ázerbájdžán a Arménie), aktualizací a ověřováním celoevropských indikátorů snažících se postihnout stav, změny a vývojové trendy vybraných složek biologické rozmanitosti (program SEBI), modelovým porovnáním stavu druhů a biotopů s přihlédnutím k jejich struktuře a funkcím a stavu cílových druhů a dalších taxonů planě rostoucích rostlin a volně žijících živočichů z hlediska ochrany, spoluautorstvím dokumentu o celoevropském rozšíření vybraných druhů bezobratlých jako kandidátů na novelizaci příslušných příloh směrnice č. 92/43/EHS o ochraně přírodních stanovišť, volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin (směrnice o stanovištích) a ověřováním zásad pro realizaci článku 17 směrnice o stanovištích z pohledu uživatele.

▪ Úmluva o biologické rozmanitosti (CBD)

AOPK ČR se také v roce 2017 zapojila do naplňování klíčové normy mezinárodního práva, Úmluvy o biologické rozmanitosti (Convention on Biological Diversity, CBD). Její pracovníci se podíleli na zajištění odborných podkladů pro 21. zasedání Poradního orgánu CBD pro vědecké, technické a technologické záležitosti (SB-STTA-CBD, Montreal, prosinec 2017) a jejich recenzi.

▪ Úmluva o ochraně evropské fauny a flóry a přírodních stanovišť (Bernská úmluva)

AOPK ČR podporuje naplňování závazků vyplývajících z Bernské úmluvy, celoevropské mnohostranné dohody na ochranu přírody, přípravou odborných podkladů (v roce 2017 zpráva o invazních nepůvodních druzích v ČR) a zapojením do činnosti odborných skupin (řešerše dokumentů odborné skupiny pro invazní nepůvodní druhy). Pracovník AOPK ČR působil jako člen předsednictva Stálého výboru Bernské úmluvy.

▪ Úmluva o ochraně stěhovavých druhů volně žijících živočichů (Bonnská úmluva)

Rovněž pro realizaci Bonnské úmluvy poskytla AOPK ČR v roce 2017 odborná stanoviska: jednalo se například o problematiku omezování otrav ptáků a dalších obratlovců a o připravovaný program ochrany západní africko-euroasijské tahové trasy ptáků. Péči o prostředí dropa velkého na Znojemsku AOPK ČR uvádí do praxe Memorandum o porozumění o ochraně středo-evropské populace dropa velkého.

▪ Rámcová úmluva o ochraně a udržitelném rozvoji Karpat: Od 1.1. 2017 probíhá za podpory Sekretariátu Karpatské úmluvy a dalších partnerů z pěti zemí Karpat mezinárodní projekt Transgreen (podpořen dotací z fondu Interreg Danube Transnational Programme), kde je AOPK ČR partnerskou institucí.

V rámci projektu probíhala revize podchodů a nadchodů v širším okolí CHKO Beskydy a CHKO Podřetí a monitoring vybraných migračních objektů živočichy pomocí fotopastí. Proběhla jednání ohledně výstavby významného ekoduktu v Mostech u Jablunkova a pracovníci AOPK ČR se zúčastnili dalších setkání organizovaných na národní i mezinárodní úrovni (Kulaté stoly Karpatské úmluvy, 5. konference smluvních stran, apod.).

▪ Program OSN pro životní prostředí (UNEP)

Pracovník AOPK ČR se podílel na přípravě 6. vydání publikace Stav a výhled životního prostředí ve světě (Global Environmental Outlook, GEO) jako redaktor.

▪ Mezivládní platforma pro biodiverzitu a ekosystémové služby (IPBES)

AOPK ČR působí jako celostátní koordinátor Mezivládní platformy pro biodiverzitu a ekosystémové služby (Intergovernmental Platform on Biodiversity and Ecosystem Services, IPBES), jejíž hlavním úkolem zůstává vypracování vědeckých podkladů pro ochranu biodiverzity a udržitelné využívání jejích složek. V roce 2017 zprostředkovala zapojení vědců z ČR do přípravy zpráv IPBES a rukopisy odborných dokumentů platformy recenzovala. Její pracovník přispěl k sepsání Globálního hodnocení biodiverzity a ekosystémových služeb sestavovaného IPBES jako redaktor.

▪ Ředitelé evropských institucí ochrany přírody (ENCA)

I přes bouřlivý rozvoj mezinárodní ochrany přírody dlouhou dobu chyběla na našem kontinentě organizace, která by sdružovala představitele státních

institucí, zabývajících se praktickou péčí o přírodní a krajinné dědictví. ENCA (The Heads of European Nature Conservation Agencies) byla ustavena v Bonnu v září 2007. Jejím hlavním posláním zůstává výměna nejrůznějších zkušeností z péče o přírodu a krajinu a vzájemná podpora v této činnosti. AOPK ČR patří mezi zakládající členy ENCA.

AOPK ČR přispěla v roce 2017 k vypracování stanoviska ENCA k Akčnímu plánu EU pro naplňování směrnic na ochranu přírody a k stanovení strategie ENCA pro další období včetně vymezení nezbytných priorit.

Mezinárodní unie ochrany přírody (IUCN)

AOPK ČR členstvím v Mezinárodní unii ochrany přírody (International Union for Conservation of Nature, IUCN), nejvýznamnější mezinárodní nevládní organizaci na ochranu přírody na světě, navazuje na aktivní zapojení státní ochrany přírody do činnosti IUCN, započaté v roce 1958. Pracovník AOPK ČR působil jako regionální předseda Komise IUCN pro péči o ekosystémy (CEM) pro střední a východní Evropu, zabývající se zejména otázkami resistance a resilience ekosystémů.

Rozvojová pomoc České republiky

ČR jako členský stát EU a člen Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj (Organisation for Economic Co-operation and Development, OECD) poskytuje pomoc vybraným postkomunistickým a rozvojovým zemím. V červnu 2017 bylo podepsáno Memorandum o spolupráci mezi AOPK ČR a Agenturou péče o biologické zdroje Arménské republiky, zahrnující širokou škálu odborné a materiálové pomoci státní ochraně přírody v uvedené kavkazské republice. AOPK ČR v roce 2017 připravovala ve spolupráci s Ministerstvem turistiky a umění Zambie projekt zaměřený na podporu ekoturistiky v modelových chráněných územích zmiňované africké země.

7.2. VĚDECKÝ ORGÁN CITES

V roce 2017 pokračovala činnost AOPK ČR jako národního vědeckého orgánu CITES v souladu se zněním § 27 zákona č. 100/2004 Sb. o obchodování s ohroženými druhy. Převážná většina celkové agendy spočívala ve vydávání odborných stanovisek k výjimkám ze zákazu obchodních činností pro druhy z přílohy „A“ k nařízení Komise (ES) č. 2017/160 pro orgány státní správy – regionální výkonné orgány CITES (krajské úřady a Magistrát hl. m. Prahy). Vědecký orgán vydal v roce 2017 celkem 959 těchto stanovisek, což je ve srovnání s rokem 2016 zhruba o jednu třetinu více. Hlavním důvodem nárůstu této agendy bylo zařazení nových druhů do přílohy „A“ resp. do přílohy CITES I na Konferenci smluvních stran CITES (CoP 17) na podzim roku 2016. České republiky se právě v souvislosti s vydáváním výjimek nejvíce dotkla zařazení poměrně běžně chovaného a oblíbeného papouška žako šedého (*Psittacus erithacus*) do přílohy „A“ (resp. CITES I). Více než jedna třetina vydaných stanovisek se týkala žaka šedého, téměř všechna negativní stanoviska vydaná v roce 2017 byla vydaná také pro tento druh.

Stanoviska jsou již od roku 2008 standardně vydávána prostřednictvím elektronické databáze Registr CITES

Tab. č. 17 Počet stanovisek k výjimkám ze zákazu obchodních činností (certifikáty ES)

rok	stanoviska k permitům	dovozy	pozitivní	negativní	vývozy	pozitivní	negativní
2008	703	529	526	3	174	174	0
2009	716	509	507	2	207	207	0
2010	792	543	535	8	249	249	0
2011	901	596	586	10	305	303	2
2012	1026	687	681	6	339	339	0
2013	1036	663	657	6	373	371	2
2014	874	517	515	2	357	356	1
2015	1007	626	621	1	381	380	1
2016	471	205	204	1	266	265	1
2017	637	289	289	0	348	348	0

(<http://cites.env.cz/>).

Vědecký orgán CITES dále vydal 637 odborných stanovisek k dovozu a vývozu exemplářů CITES do/z České republiky a pět odborných stanovisek pro přemístění živých exemplářů v rámci EU. Počet stanovisek k dovozu a vývozu oproti předchozímu roku stoupl zhruba o jednu čtvrtinu. Důvodem je opět zařazení nových druhů do příloh CITES po CoP 17, především pak vzácných dřev (především rod *Dalbergia*), se kterými se významně mezinárodně obchoduje (včetně ČR). Více viz tab. č. 17 a graf č. 12.

V rámci zpracovávání stanovisek k výjimkám i povolením k dovozu/vývozu vykonal vědecký orgán CITES v roce 2017 osm odborných šetření a to především u chovatelů žaka šedého, sokolovitých dravců, medvědů, suchozemských želv a vzácných gekonů rodu *Uroplatus*.

Nadále probíhala úzká spolupráce s regionálními výkonnými orgány CITES (krajské úřady a Magistrát hl. m. Prahy), s ČIŽP při kontrolách chovných zařízení a prokazování původu exemplářů CITES a především s výkonným orgánem CITES s hlavní odpovědností v ČR – Ministerstvem životního prostředí (MŽP). Součástí agendy je pravidelná komunikace se zahraničními partnerskými institucemi jak ze třetích zemí, tak v rámci EU, a to zejména v otázkách možného povolení dovozu do EU.

Pro potřebu Celní správy byla v roce 2017 vypracována dvě odborná vyjádření. Předmětem prvního byla determinace internetového inzerátu trofejí medvěda hnědého a zodpovězení dotazů k možnosti legálního nakládání s takovou trofejí, následně druhé odborné stanovisko se týkalo již zajištěných trofejí medvěda hnědého – opět jejich determinace v reálu a problematiky prokazování jejich původu.

8. ročník semináře CITESové evergreeny byl zaměřen především na mechanismus zařazování druhů do jejich příloh a reálný dopad na vybrané vlajkové druhy ve volné přírodě. Účastníkům byl přiblížen pohled do „zákulisi“ příprav Konferenci smluvních stran CITES (konkrétně CoP 17 v Johannesburgu na přelomu září a října 2016), kde

probíhá samotné hlasování o zařazení druhů do CITES. Na příkladu kozorožce kavkazského (*Capra caucasica*) - historicky prvního druhu navrženého přímo Českou republikou - byl demonstrován postup při zpracovávání návrhu na zařazení do CITES za Evropskou unii.

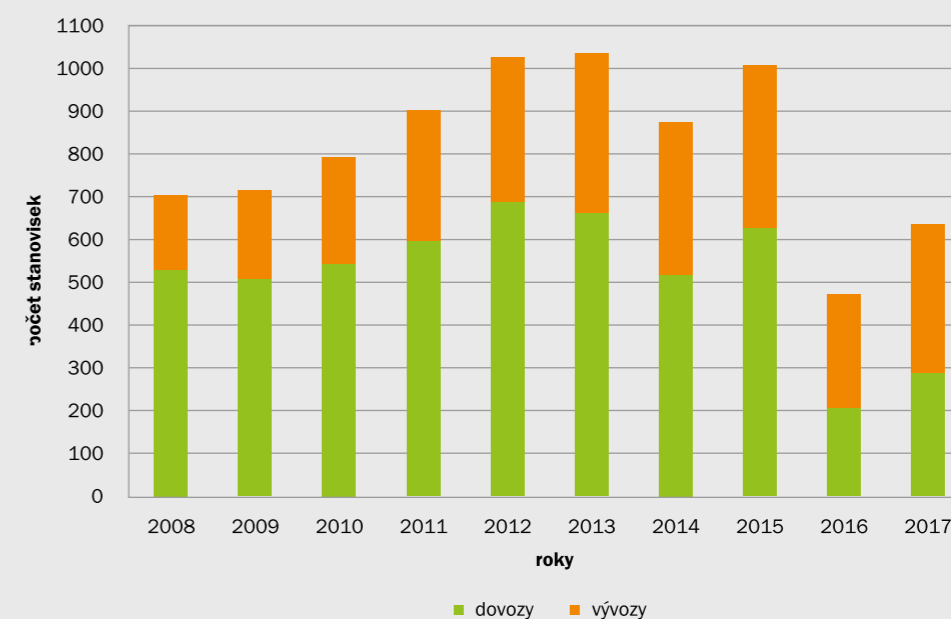
Cílem semináře bylo také zamyšlení nad jedním ze symbolů Afriky - žirafou, která v přílohách Úmluvy dosud není. Mělo by zařazení rodu *Giraffa* spp. do CITES význam pro budoucí ochranu jejich populací? Vědecký orgán CITES se spolu s kolegy v EU a dalšími odborníky odpovědí na tuto otázku celý minulý rok intenzivně zabýval a problematika žiraf se bude řešit i nadále a to především s areálovými státy.

AOPK ČR se pravidelně účastnila zasedání Vědecké prořovací skupiny CITES (Scientific Review Group) v Bru-

selu a dále zasedání orgánů CITES - Výboru pro rostliny a Výboru pro živočichy v Ženevě. V Košicích se konalo setkání komise Unie českých a slovenských zoologických zahrad pro papoušky, kde pracovník vědeckého orgánu prezentoval situaci s žakem šedým (*Psittacus erithacus*) v ČR po jeho přeřazení do přílohy CITES I. A. V souvislosti s narůstající agendou stanovisek pro vzácná dřeva se zástupce vědeckého orgánu zúčastnil také workshopu k identifikaci vzácných dřev v Hamburku.

V uplynulém roce byly vydány drobné propagační materiály – konkrétně podtácky se čtyřmi druhy, jejichž ochrana se v rámci CITES řešila na CoP17 a mají určitou vazbu také k ČR (žako šedý, nosorožci, kozorožec kavkazský a gekon modrý).

Graf č. 12 Počet stanovisek k permitům CITES

Obr. č. 6 Pálení nosorožčích rohů v ZOO Dvůr Králové nad Labem za přítomnosti Richarda Leakeyho, foto Patricie Čechová

Obr. č. 7 Odchovaná mláďata žaka šedého, foto Jana Hrdá

Implementace vybraných opatření plánu péče pro CHKO Tušsko v Gruzii

| Jindřich Chlapek, Eva Knížátková

01

V roce 2017 vstoupil do své poslední fáze projekt rozvoje spolupráce, podpořený Českou rozvojovou agenturou, který navázal na projekt zpracování plánu péče o CHKO Tušsko (2012–2013). AOPK ČR oba projekty realizovala ve spolupráci se Správou KRNAP. V této etapě byly zdárně dokončeny všechny plánované aktivity. Úsilí bylo zaměřeno na finalizaci vymezení a značení turistických tras, výrobu a instalaci turistických rozcestníků, školení zaměstnanců Agentury chráněných území Gruzie v práci se speciálně vyvinutou databází pro sběr dat o biodiverzitě, terénní sběr informací o výskytu vybraných indikačních druhů a školení pracovníků národního parku a CHKO Tušsko v monitoringu biodiverzity.

Důležitou součástí realizovaných aktivit tvořila i příprava a výroba informační skládačky pro zahraniční návštěvníky území a intenzivní jednání o možnostech generování příjmů pro správy chráněných území v Tušsku – zavedení dobrovolného vstupného do území. Cílem je podpora silně podfinancované správy CHKO a vytvoření základu pro reálné plnění jejich úkolů – od údržby turistické infrastruktury až po hodnocení stavu a vývoje přírodního území.

Celkem se během projektu podařilo vyznačit na 100 kilometrů turistických tras, umístit 17 rozcestníků, vytvořit turistickou mapu území, zahájit systematický monitoring významných druhů rostlin a živočichů, pořídit dokumentární film prezentující území tušské CHKO a národního parku a vyhodnotit stav a míru ohrožení lesních porostů ve vazbě na lokální gradaci podkorního hmyzu.

Dále byl na základě námětu kraje Mtskheta-Mtianeti vyhodnocen potenciál dalšího území v Gruzii (oblast jihozápadně od Tuška v povodí řeky Aragvi) pro vyhlášení chráněné krajinné oblasti a pro možnosti české rozvojové pomoci. Zjištěné skutečnosti a hodnocení jsou shrnuty do podkladové studie pro případný projekt zaměřený na zpracování plánu péče o novou CHKO.

Na základě žádosti hlavního příjemce projektu – okresu Achmeta, který je zřizovatelem Správy CHKO Tušsko, bude projekt prodloužen do konce roku 2018, kdy by se měl jako první v Gruzii po řadě jednání rozběhnout pilotní výběr dobrovolného vstupného do chráněného území.

02

03

01. Terénní školení k monitoringu biodiverzity pro pracovníky správ národního parku a CHKO, foto Jindřich Chlapek
02. Hornatý region Tušsko je výjimečný velmi zachovalým přírodním i kulturním dědictvím, foto Jindřich Chlapek
03. Jeden ze 17 instalovaných turistických rozcestníků, foto Slavomír Horák

Hořeček brvitý, foto Josef Mottl

Pastva na vrchu Třtěno v Českém středohoří, foto Šárka Kopecká

8. Hospodaření a provoz

8.1. ROZPOČET AOPK ČR

| Pavla Hůlová

AOPK ČR hospodařila v roce 2017 dle schváleného a v průběhu roku upraveného rozpočtu podle pravidel stanovených příslušnou legislativou, především zákonem č. 218/2000 Sb. o rozpočtových pravidlech a o změně některých souvisejících zákonů v aktuálním znění.

AOPK ČR vykázala celkem 60 714 tis. Kč příjmů.

Plánovaný limit příjmů ve výši 6 978 tis. Kč byl naplněn 11 750 tis. Kč, zejména příjmy z poskytování služeb a výrobků, z pronájmu pozemků, z pronájmu majetku, příjmy z vlastní činnosti a příjmy z prodeje dlouhodobého majetku.

Ostatní příjmy představují investiční a neinvestiční transfery od veřejných rozpočtů, Evropské unie a ze zahraničí.

Celkový rozpočet výdajů činil 830 283 tis. Kč, čerpání dosáhlo hodnoty 655 530 tis. Kč. Schválený provozní rozpočet výdajů organizace činil 53 159 tis. Kč

Čerpání nároků z nespotebovaných výdajů činilo 85 813 tis. Kč a čerpání rezervního fondu dosáhlo výše 1 065 tis. Kč.

Platy zaměstnanců s příslušenstvím činily 277 923 tis. Kč. Náklady na odstupné spojené se snižováním počtu zaměstnanců AOPK ČR dosáhly výše 94 tis. Kč. Náhrady mezd v době nemoci byly ve výši 521 tis. Kč.

Provozní a režijní výdaje 14 regionálních pracovišť a ústedí činily 49 316 tis. Kč. Schválený rozpočet provozních výdajů byl současně posílen díky realizaci projektů. Největší podíl výdajů představovaly položky za nájemné, pohonné hmoty, platby za energie, cestovné, poštovní služby, ná-

klady na opravy, materiálové náklady a další služby.

V roce 2017 AOPK ČR pokračovala v zajištění činnosti souvisejících s implementací OPŽP.

Z pozice zprostředkujícího subjektu se podílí na administraci projektů OPŽP 2014 - 2020 pro prioritní osu 4 (PO 4). Do administrace projektů byli v roce 2017 zapojeni pracovníci AOPK ČR v průměrné kapacitě 44,58 přepočtených úvazků ze 14 regionálních pracovišť, samostatného odboru OPŽP a dalších věcně příslušných útvarů ústedí.

8.2. VEŘEJNÉ ZAKÁZKY | Petr Bejček

AOPK ČR v roce 2017 administrovala a ukončila celkem deset veřejných zakázek v režimu zákona č. 134/2016 Sb., o zadávání veřejných zakázek o celkové hodnotě 121 736 609,- Kč bez DPH. Zároveň administrovala a ukončila 303 veřejných zakázek malého rozsahu o celkové hodnotě 70 484 057,- Kč bez DPH.

8.3. PERSONÁLNÍ ZAJIŠTĚNÍ

| Petr Bejček

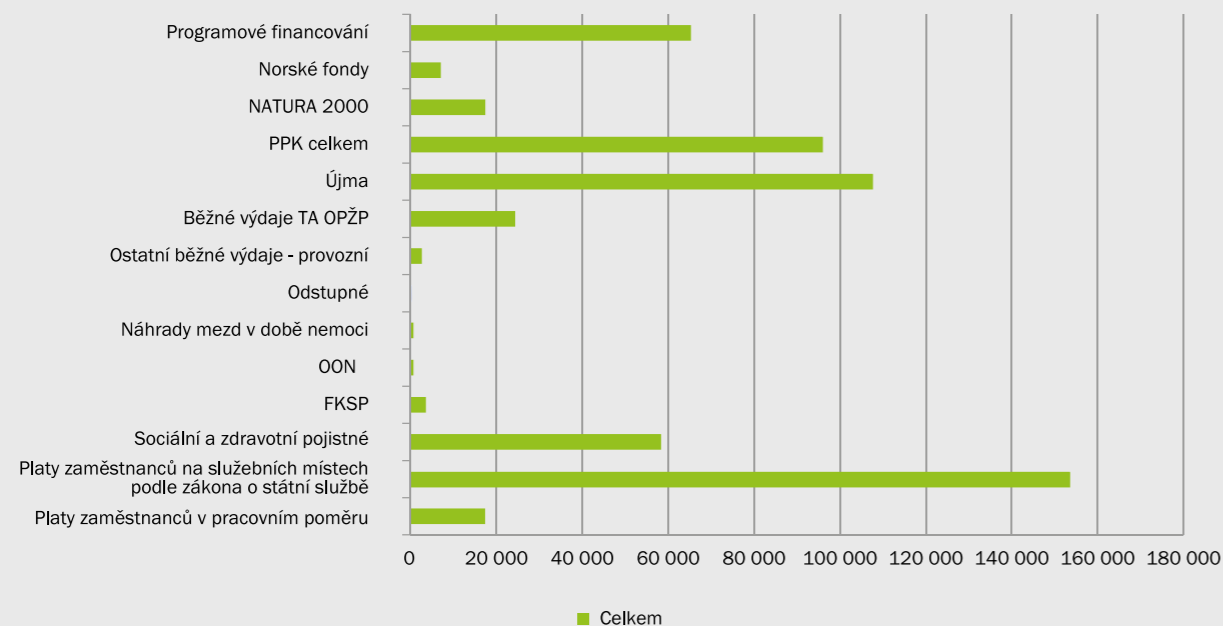
Personální zajištění činností v AOPK ČR v roce 2017 vycházelo z limitů stanovených státním rozpočtem pro rok 2017 a systemizací pro rok 2017 schválenou vládou (včetně jejích následných změn v souvislosti s novými projekty hrazenými z prostředků EU/FM a v souvislosti s přechodem kompetencí na území CHKO Labské pískovce z AOPK ČR na Správu Národního parku České Švýcarsko).

V rozpočtu pro rok 2017 bylo pro AOPK ČR schváleno 593,4 přepočtených úvazků, z toho 533 kmenových (33

Tab. č. 18 Výčet nejdůležitějších položek, čerpání AOPK ČR k 31.12.2017 (v tis. Kč)

Položka čerpání	Rozpočet	Nároky z nespotebovaných výdajů	Rezervní fond	Celkem
Platy zaměstnanců v pracovním poměru	16 502	618	73	17 193
Platy zaměstnanců na služebních místech podle zákona o státní službě	149 108	4 141	255	153 504
Sociální a zdravotní pojištění	56 263	1 830	112	58 205
FKSP	3 347	62	6	3 415
OON	193	240	34	467
Náhrady mezd v době nemoci	521	0	0	521
Odstupné	95	0	0	95
Ostatní běžné výdaje - provozní	1 813	656	0	2 469
Běžné výdaje TA OPŽP	20 474	3 675	0	24 149
Újma	106 202	1 342	0	107 544
PPK celkem	88 170	7 668	0	95 838
Natura 2000	14 496	2 757	0	17 253
Norské fondy	205	6 678	0	6 883
Programové financování	39 723	25 404	0	65 127

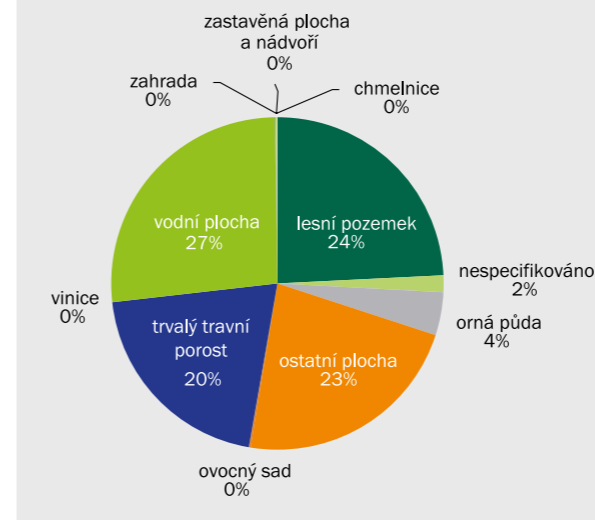
Graf č. 13 Čerpání AOPK ČR k 31. 12. 2017

Graf č. 14 Čerpání programového financování dle jednotlivých podprogramů

Graf č. 15 Struktura pozemků v majetku AOPK ČR dle výměry.

z nich financováno z EU/FM), 60,4 dočasných – projektových přepočtených úvazků. V ročním průměru po změnách činil počet zaměstnanců v ročním průměru 592,4 úvazků. Průměrný evidenční počet za rok 2017 činil 555,99 zaměstnanců.

8.4. SPRÁVA MAJETKU A MATERIÁLNĚ - TECHNICKÉ ZAJIŠTĚNÍ | Dagmar Heřmanová

K 31. 12. 2017 hospodařila AOPK ČR s movitým a nemovitým majetkem státu o celkové hodnotě 2,45 mld. Kč v následujícím členění:

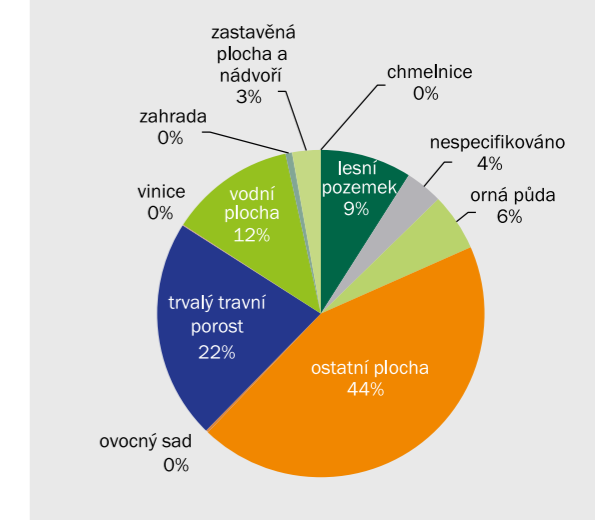
- Dlouhodobý majetek (hmotný, nehmotný, revitalizace) – vyjma pozemků v celkové hodnotě 1 227 373 084,09 Kč;
- Drobný dlouhodobý hmotný i nehmotný majetek (vč. OOPP a zapůjčeného majetku z MŽP/SFŽP) v celkové hodnotě 237 769 783,75 Kč;
- Pozemky o celkové hodnotě 988 004 855,97 Kč (v pořizovacích cenách), výměře 130 751 121 m², 16 609 pozemků. Struktura pozemků viz grafy č. 15 a 16.

Přehled viz graf č. 17.

V roce 2017 byl vyřazen majetek (DHM, DDHM, DDNM, OOPP) bezúplatným převodem, likvidací, prodejem a v důsledku škodních událostí o celkové hodnotě 36 536 441,04 Kč. Majetek vyřazený likvidací a prodejem již nesloužil účelu, ke kterému byl pořízen, a byl vyhodnocen pro AOPK ČR jako trvale nepotřebný. Přehled viz graf č. 18.

V roce 2017 byly vyřazeny a zařazeny pozemky (prodej trvale nepotřebných pozemků pro ochranu přírody a krajiny, bezúplatné převody mezi organizačními složkami státu (ÚZSVM, SPÚ) a jinými státními organizacemi, komplexní pozemkové úpravy, obnova katastrálního operátu) následně:

Graf č. 16 Struktura pozemků v majetku AOPK ČR dle počtu pozemků.

dovně:

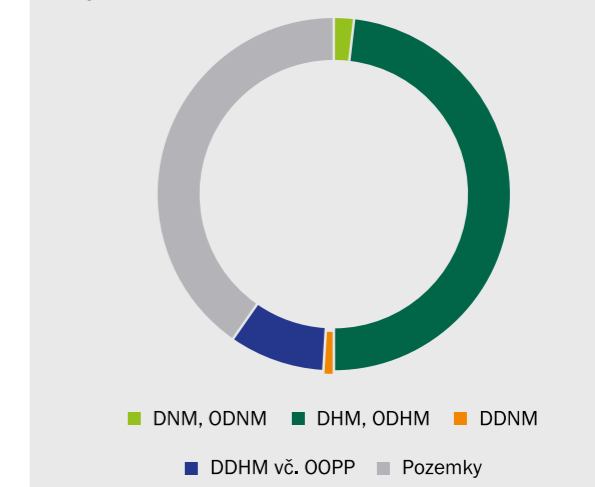
- Vyřazení 676 ks, 28 108 831,35 Kč v pořizovacích cenách (u prodeju v cenách stanovených znalcem)
- Zařazení 626 ks, 56 437 300,- Kč v pořizovacích cenách

Z národního programu SFŽP ČR na podporu výkupu pozemků ve zvláště chráněných územích byly vykoupeny do vlastnictví České republiky – příslušnosti hospodařit s majetkem státu pro AOPK ČR pozemky v ZCHÚ o celkové výměře 789 309 m² v celkové kupní ceně 23 069 469,- Kč.

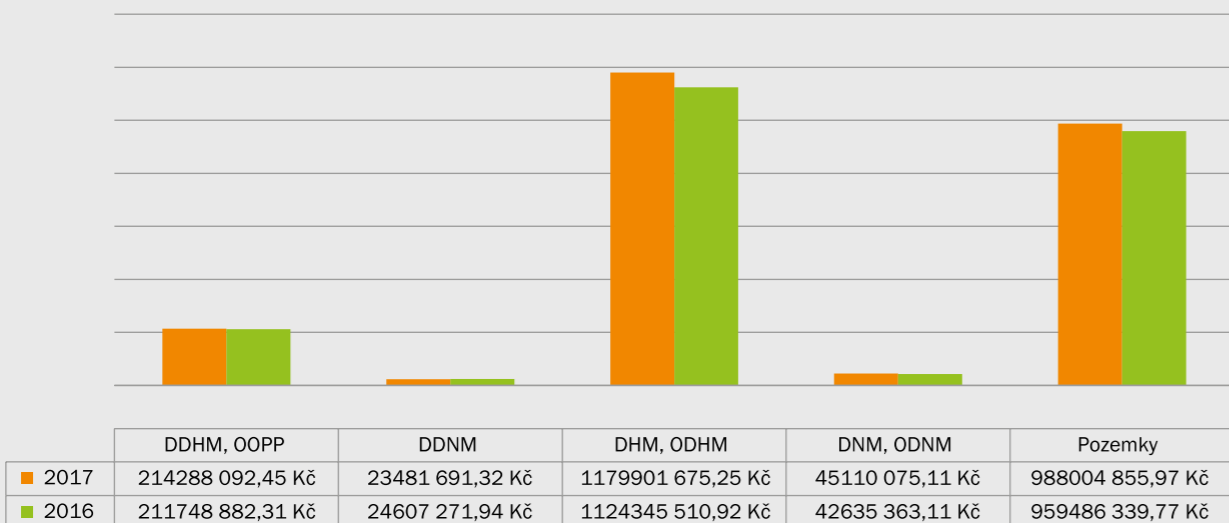
AOPK ČR v roce 2017 uzavřela se SFŽP ČR smlouvu č. 03521731 o poskytnutí podpory na výkupy pozemků v ZCHÚ ve výši 20 000 000,- Kč na období 2017 – 12/2020.

Na základě rozhodnutí správního orgánu (SPÚ) dle ust.

Graf č. 17 Majetek v evidenci AOPK ČR - k 31. 12. 2017

Graf č. 18 Majetek v evidenci AOPK ČR k 31. 12. 2016 a 31. 12. 2017

§ 9, odst. 6 zákona č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi bylo k 31. 12. 2017 vydáno celkem 13 pozemků o celkové výměře 31 135 m², v celkové ceně 176 739,20 Kč.

V roce 2017 bylo AOPK ČR prověřeno pro Ministerstvo životního prostředí – Státní pozemkový úřad 10 818 pozemků podle ust. § 6 zák. č. 503/2012 Sb., o Státním pozemkovém úřadu a 18 pozemků podle ust. § 8 zák. č. 428/2012 Sb., o majetkovém vyrovnání s církvemi a náboženskými společnostmi.

V roce 2017 bylo pořízeno v rámci obnovy vozového parku pro AOPK ČR celkem 19 ks osobních automobilů. Ke konci roku 2017 AOPK ČR využívala celkem 135 služebních vozidel, z toho 90 osobních, 4 vozidla typu SUV a 41 terénních.

V souvislosti s novelou zákona č. 219/2000 Sb. pokračovala majetková vypořádání k pozemkům v příslušnosti (s právem) hospodařit jiných státních institucí, na nichž stojí stavby v příslušnosti hospodařit AOPK ČR. Formou souhlasného prohlášení byly v roce 2017 vypořádány majetkové vztahy k pozemkům pod dvanácti stavbami v příslušnosti hospodařit AOPK ČR.

V souladu s novelou zákona č. 219/2000 Sb. a příslušnými právními předpisy byly v systému Centrálního registru administrativních budov (CRAB) průběžně aktualizovány údaje o 44 administrativních budovách, se kterými je AOPK ČR příslušná hospodařit, nebo je užívá ke své činnosti na základě smluvních vztahů. Paralelně pak byla v souladu s nařízením MŽP průběžně aktualizována databáze (NEMO) veškerých budov (administrativní budovy či prostory, terénní stanice, informační střediska, garáže apod.), které AOPK ČR využívá ke své činnosti, zároveň zde byla aktualizována databáze pozemků v příslušnosti hospodařit AOPK ČR.

V roce 2017 bylo dokončeno 17 oprav budov AOPK ČR, např. oprava objektu č.p. 12 Krátká u Sněžného, výměna střešní krytiny objektu SCHKO Křivoklátsko, rekonstrukce

fasády, nátěry venkovních prvků a instalaci vyhřívání okapů objektu SCHKO Poodří-Studénka, rekonstrukce sociálního zázemí, vnitřních prostor a instalací v objektu SCHKO Blaník, dodání a montáž garážových vrat a sanace zdiva a oprava vnější omítky budovy SCHKO Český kras, výměna kotlů ve vybraných objektech AOPK ČR apod.

Na základě zákona č. 123/2017 Sb., který novelizoval zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny, kdy působnost AOPK ČR na území CHKO Labské pískovce přešla pod Správu Národního parku České Švýcarsko, byl bezúplatně převeden na uvedenou organizační složku státu majetek (DHM – vyjma pozemků, ODHM, DDHM a OOPP) v celkové hodnotě 21 335 209,79 Kč.

Správě Národního parku České Švýcarsko byly bezúplatně převedeny pozemky v celkové výměře 563 640 m² a hodnotě 3 967 408,65 Kč.

Rada AOPK ČR

V roce 2017 v Radě AOPK ČR působily tyto osobnosti:

Ing. Václav ZEMEK – poslanec¹, místopředseda výboru pro životní prostředí PSP ČR

Ing. Miroslav ZÁMEČNÍK – ekonomický expert

doc. Ing. Tomáš VRŠKA, Dr. – expert v lesnické ekologii a pěstění lesa Mendelovy univerzity, Výzkumný ústav Silva Taroucy pro krajinu a okrasné zahradnictví

prof. David STORCH, PhD. – ekolog, ředitel Centra pro teoretická studia Univerzity Karlovy a Akademie věd České republiky

Mgr. Milan ŠTOVÍČEK – místostarosta Litvínova

Ing. Petr ŠILAR – senátor, člen Výboru pro hospodářství, zemědělství a dopravu

prof. Ing. Dr. Bořivoj ŠARAPATKA, CSc. – krajinný ekolog a pedolog, Univerzita Palackého Olomouc, Přírodovědecká fakulta

prof. Ing. Petr SKLENIČKA, CSc. – krajinný ekolog, proděkan Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity, předseda Rady AOPK ČR

PhDr. Ivan RYNDA – sociální a kulturní ekolog, Fakulta humanitních studií UK, vedoucí katedry

Ing. Marie PĚNČÍKOVÁ – poslankyně, členka výboru pro životní prostředí PSP ČR

Ladislav OKLEŠTĚK – poslanec, člen výboru pro životní prostředí PSP ČR

prof. RNDr. Bedřich MOLDAN, CSc. – ekolog, ředitel Centra pro otázky životního prostředí UK, bývalý ministr ŽP

JUDr. Svatomír MLČOCH – právní expert, bývalý náměstek ministra ŽP

doc. RNDr. Ladislav MIKO, PhD. – Evropská komise, zástupce generálního ředitele Generálního ředitelství pro zdraví a ochranu spotřebitelů a bývalý ředitel pro ochranu přírody Generálního ředitelství pro životní prostředí, bývalý ministr ŽP

Ing. Michal KUČERA – poslanec, výbor pro životní prostředí PSP ČR, předseda podvýboru pro ochranu přírody a krajiny

prof. RNDr. Pavel KOVÁŘ, CSc. – geobotanik, bývalý děkan Přírodovědecké fakulty UK

Mgr. Vojtěch KOTECKÝ – biolog

Ing. Kateřina KONEČNÁ – poslankyně Evropského parlamentu

Ing. Dan JIRÁNEK – Svaz měst a obcí

prof. RNDr. Helena ILLNEROVÁ, DrSc. – fyzioložka, bývalá předsedkyně AV ČR a České učené společnosti

Ing. Jan HŘEBAČKA – ředitel Správy KRNP

PhDr. Robin BÖHNISCH – poslanec, předseda výboru pro životní prostředí PSP ČR

prof. RNDr. Vladimír BEJČEK, CSc. – zoolog, děkan Fakulty životního prostředí České zemědělské univerzity

RNDr. Libor AMBROZEK – botanik, předseda ČSOP, bývalý ministr ŽP

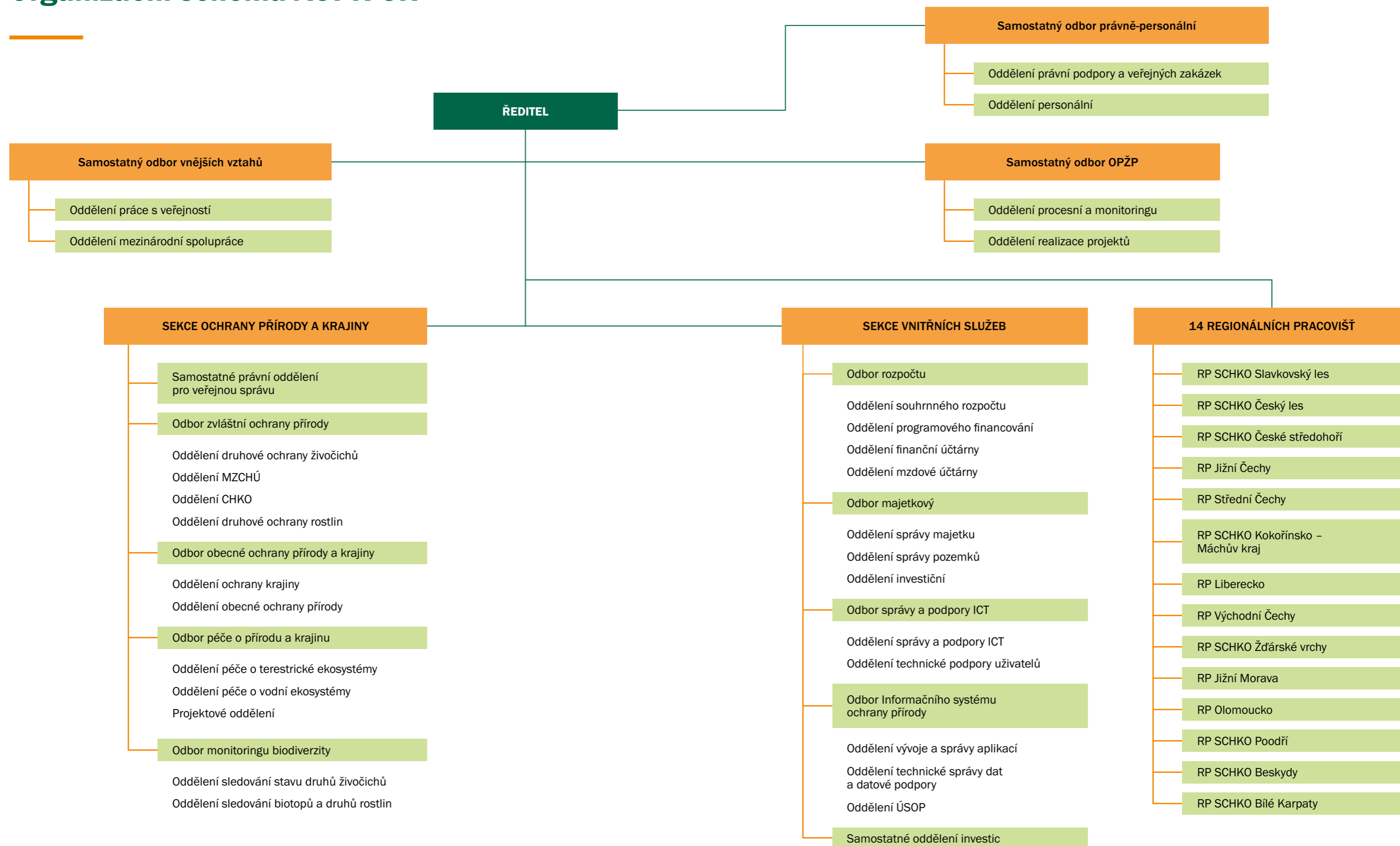
Tajemník a místopředseda Rady AOPK ČR – **RNDr. František POJER**

Rada AOPK ČR se v roce 2017 sešla jednou na výjezdním zasedání do CHKO Brdy ve dnech 1. – 2. června 2017 v Rožmítálu pod Třemšínem. Terénní exkurze byla zaměřena na seznámení s nejmladší CHKO, účastníci navštívili Pádrtské rybníky, dopadové plochy, zbytky zachovalých lesních porostů a seznámili se s péčí o různé typy společenstev v původně „vojenské“ části CHKO (pastva, požár, úpravy malých vodních toků) i mimo bývalý vojenský újezd (přírodě blízké hospodaření v lesích pražského arcibiskupství).

Členové Rady shlédli prezentaci o základních dokumentech (Plán péče o CHKO, Preventivní hodnocení krajinného rázu, Koncepce práce s návštěvníkou veřejností), vyslechli zhodnocení dosavadní činnosti správy CHKO a jednoznačně doporučili pokračovat v činnosti v souladu s představenými koncepcemi a plány a ve spolupráci se státním podnikem Vojenské lesy a statky připravit a realizovat Dům přírody Brdy v lokalitě zámečku „Tři trubky“ u Strašic.

¹ Uváděno je pracovní angažmá v roce 2017

Organizační schéma AOPK ČR

Kontakty

Přehled platných kontaktů k 31. 12. 2017

Ředitel AOPK ČR: RNDr. František Pelc

Sekretariát ředitele
Jiřina Kučerová
Tel.: +420 283 069 242
Kaplanova 1931/1, 148 00 Praha 11

Samostatný odbor právně-personální

Ředitel odboru: JUDr. Ing. Petr Bejček
Tel.: +420 283 069 186

Samostatný odbor vnějších vztahů

Ředitel odboru: Mgr. Tomáš Růžička
Tel.: +420 607 720 135

Samostatný odbor OPŽP

Ředitelka odboru: Ing. Anna Limrová
Tel.: +420 283 069 217

SEKCE OCHRANY PŘÍRODY A KRAJINY

Ředitel sekce: Ing. Pavel Pešout
Tel.: +420 283 069 205

Samostatné právní oddělení pro veřejnou správu

Vedouc oddělení: Jana Mílová
Tel.: +420 283 069 264

Odbor zvláštní ochrany přírody

Ředitel odboru: Mgr. David Lacina
Tel.: +420 283 069 256

Odbor obecné ochrany přírody a krajiny

Ředitel odboru: Mgr. Jaromír Kosejk
Tel.: +420 283 069 230

Odbor péče o přírodu a krajinu

Ředitel odboru: Ing. Pavel Štěrba, Bc.A
Tel.: +420 283 069 207

Odbor monitoringu biodiverzity

Ředitel odboru: Mgr. & Mgr. Karel Chobot Ph.D.
Tel.: +420 283 069 105

SEKCE VNITŘNÍCH SLUŽEB A INFORMATIKY

Ředitel sekce: Ing. Jan Zohorna
Tel.: +420 283 244

Samostatné oddělení organizační

Vedoucí oddělení: Ing. Petr Jiran
Tel.: +420 283 191

Samostatné oddělení investic

Vedoucí oddělení: Martina Vondráčková
Tel.: +420 283 069 350

Odbor finanční

Ředitelka odboru: Ing. Pavla Hůlová
Tel.: +420 283 069 349

Odbor majetkový

Ředitelka odboru: Dagmar Heřmanová
Tel.: +420 283 069 330

Odbor správy a podpory ICT

Ředitel odboru: Jan Vostatek
Tel.: +420 069 310

Odbor Informačního systému ochrany přírody

Ředitel odboru: Mgr. Jan Zárybnický
Tel.: +420 283 069 320

Kontakty - regionální pracoviště

RP SCHKO Slavkovský les

Ředitel RP: Ing. Jindřich Horáček, Ph.D.
Tel.: +420 354 401 966
Hlavní 504, 353 01 Mariánské Lázně

RP SCHKO Český les

Ředitel RP: RNDr. Tomáš Peckert, Ph.D.
Tel.: +420 374 611 028
Náměstí Republiky 287, 348 06 Přimda

RP SCHKO České středohoří

Ředitel RP: Ing. Petr Kříž
Tel.: +420 475 258 322
Michalská 260/14, 412 01 Litoměřice

RP Jižní Čechy

Ředitel RP: Ing. Jiří Bureš
Tel.: +420 386 110 718
Nám. Přemysla Otakara II. 34, 370 01 České Budějovice

RP Střední Čechy

Ředitel RP: RNDr. Jaroslav Obermajer
Tel.: +420 416 574 600
Podbabská 2582/30, 160 00 Praha 6

RP SCHKO Kokořínsko – Máchův kraj

Ředitel RP: Ing. Ladislav Pořízek
Tel.: +420 315 628 293
Česká 149, 276 01 Mělník

RP Liberecko

Ředitel RP: Ing. Jiří Hušek
Tel.: +420 482 428 997
U Jezů 10, 460 01 Liberec

RP Východní Čechy

Ředitel RP: Mgr. Vlastimil Peřina
Tel.: +420 466 797 581
Jiráskova 1665, 530 02 Pardubice

RP SCHKO Žďárské vrchy

Ředitel RP: Ing. Václav Hlaváč
Tel.: +420 569 425 007
Brněnská 39, 591 01 Žďár nad Sázavou

RP Jižní Morava

Ředitel RP: Ing. Stanislav Koukal
Tel.: +420 547 427 647
Kotlářská 51, 602 00 Brno

RP Olomoucko

Ředitel RP: Ing. Michal Servus
Tel.: +420 585 153 960
Husova 906/5, 784 01 Litovel

RP SCHKO Poodří

Ředitel RP: Mgr. Jan Klečka, PhD.
Tel.: +420 571 654 293
Trocnovská 2, 702 00 Ostrava - Přívoz

RP SCHKO Beskydy

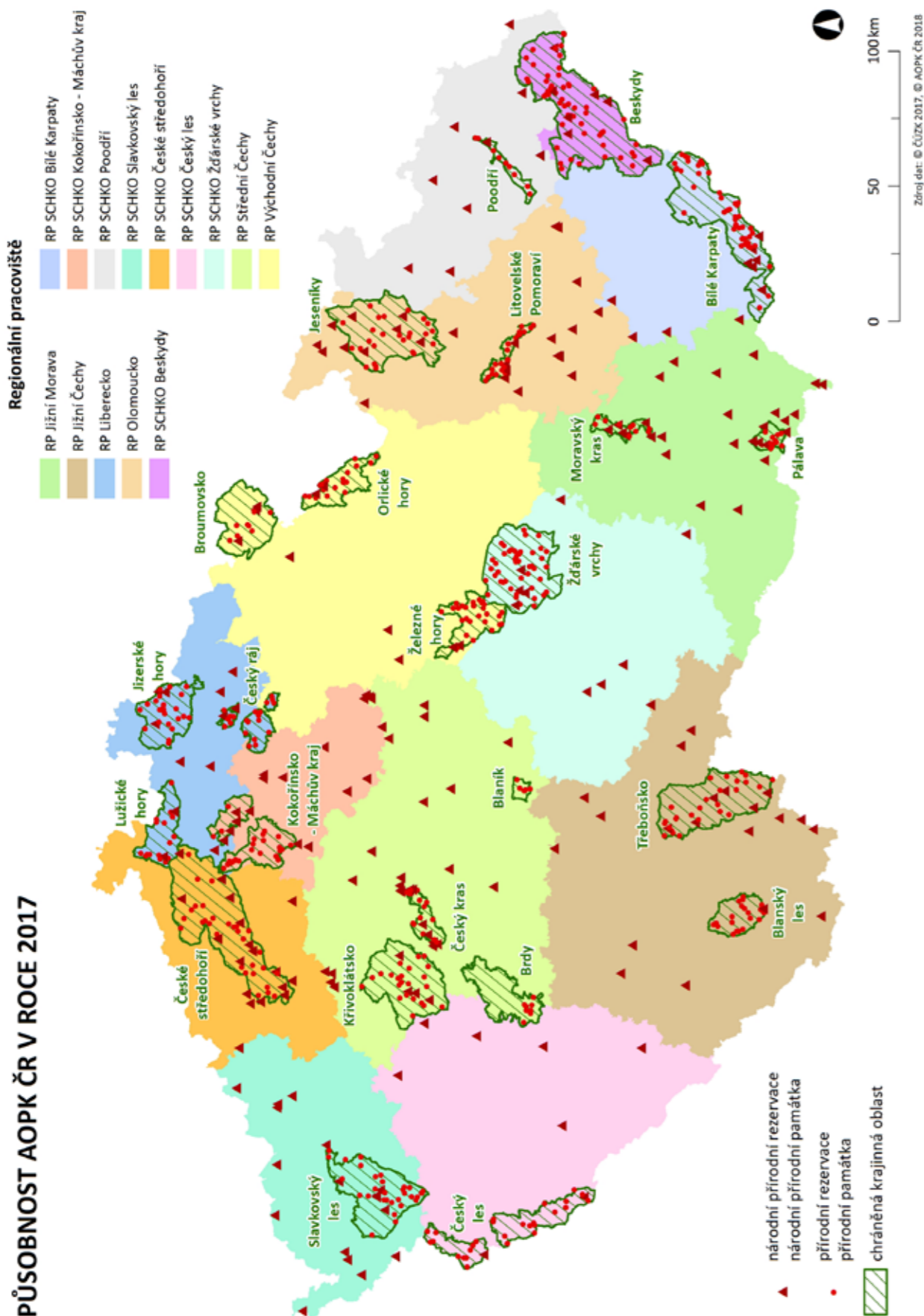
Ředitel RP: Mgr. František Jaskula
Tel.: +420 571 654 293
Nádražní 36, 756 61 Rožnov pod Radhoštěm

RP SCHKO Bílé Karpaty

Ředitel RP: Ing. Jiřina Gaťáková
Tel.: +420 577 119 626
Nádražní 318, 763 26 Luhačovice

Územní působnost regionálních pracovišť AOPK ČR

Seznam zkratek

AEKO	agroenvironmentálně - klimatická opatření	NPR	národní přírodní rezervace
AOPK ČR	Agentura ochrany přírody a krajiny ČR	OLH	odborný lesní hospodář
CBD	Úmluva o biologické rozmanitosti	OOP	orgán ochrany přírody
CITES	Úmluva o mezinárodním obchodu s ohroženými druhy volně žijících živočichů a planě rostoucích rostlin	OPLZ	Operační program Lidské zdroje
ČIŽP	Česká inspekce životního prostředí	OPŽP	Operační program Životní prostředí
ČÚOP	Český ústav ochrany přírody	POPFK	Program obnovy přirozených funkcí krajiny
ČÚZAK	Český úřad zeměměřický a katastrální	PP	přírodní památka
DR ÚSOP	Digitální registr Ústředního seznamu ochrany přírody	PPK	Program péče o krajinu
EEA	Evropská agentura životního prostředí	PR	přírodní rezervace
EK	Evropská komise	PRV	Program rozvoje venkova
EHP	Evropský hospodářský prostor	PS	památný strom
ENCA	Evropská agentura pro ochranu přírody	RP	regionální pracoviště
ETC/BD	Evropské tematické středisko biologické rozmanitosti	SDO	souhrn doporučených opatření
EUROPARC	Federace přírodních a národních parků Evropy	SCHKO	Správa chráněné krajinné oblasti
EVL	evropsky významná lokalita	SCHÚ	smluvně chráněné území
FKSP	Fond kulturních a sociálních potřeb	SFŽP	Státní fond životního prostředí České republiky
GIS	Geografický informační systém	SJ ČR	Správa jeskyní České republiky
CHKO	chráněná krajinná oblast	SPÚ	Státní pozemkový úřad
IUCN	Mezinárodní unie na ochranu přírody	SÚPPOP	Státní ústav památkové péče a ochrany přírody
JESO	jednotná evidence speleologických objektů	TMP	trvale monitorovaná plocha
LČR	Lesy České republiky, státní podnik	UNESCO	Organizace spojených národů pro výchovu, vědu a kulturu
LHP	lesní hospodářský plán	ÚAP	územně analytické podklady
LPIS	veřejný registr půdy	ÚSES	územní systém ekologické stability
MZe	Ministerstvo zemědělství	ÚSOP	Ústřední seznam ochrany přírody
MZCHÚ	maloplošné zvláště chráněné území	ÚZSVM	Úřad pro zastupování státu ve věcech majetkových
MŽP	Ministerstvo životního prostředí	VMB	vrstva mapování biotopů
NDOP	Nálezová databáze ochrany přírody	VKP	významný krajinný prvek
NPP	národní přírodní památka	ZCHÚ	zvláště chráněné území
		ZCHD	zvláště chráněný druh
		ZOPK	zákon o ochraně přírody a krajiny

**Ročenka
AOPK ČR 2017**

Vydala:

Agentura ochrany přírody a krajiny ČR

Editoři: Pavel Pešout, Karolína Šůlová

Autoři textů: zaměstnanci AOPK ČR

Titulní fotografie: Přírodní rezervace Čičov
v CHKO České středohoří, foto Jan Watzek

Autor map: Jan Vrba

Tisk: Tiskárna Unipress, s.r.o.

Grafické zpracování: Jan Šmucar

Počet stran: 98

Místo a rok vydání: Praha 2018

ISBN: 978-80-7620-002-9